

Hamidia Girls' Degree College

Constituent Minority College University of Allahabad Estd. 1975

OUR DISTINGUISHED GUESTS

Prof. Shekhar Adhikari Dean, College Development, UaA.

Chairman, College Consolidation Committee, UoA

Prof. Abdul Haq Professor Emeritus, Delhi University

Prof. Smita Agrawal or, Centre for Women's Studies, UoA

Prof. Heramb Chaturvedi Head, Dept. of Medieval/Modern History, UoA

Prof. Rakesh Chandra Head, Dept. of Philosophy, Lucknow University

Ms. Piyush Autony Social Policy Specialist, UNICEF, Lucknow

Dr. Manju Singh NSS Coordinator, University of Allahabad

Patron
Dr. Yusufa Nafees
Principal

Editor-in-Chief Dr. Shama Rani

The Editorial Board

Mrs. Neerja Verma & Dr. Sabiha Azmi (Dept. of English)
Dr. Haseena Bano & Dr. Rehana Siddiqui (Dept. of Hindi)
Mrs. Naseha Usmani & Mrs. Zareena Begum (Dept. of Urdu)
Dr. Nasreen Begum (Dept. of History)
Mrs. Erum Farid Usmani (Dept. of Sociology)

Composing Unit (Computer Section)

Ms. Rehana Begum

Ms. Tazeen Fatima

Ms. Samiya Iftekhar

Ms. Sumayya Rizvi

Ms. Tasleem

Ms. Hena Farheen

Student-Editors

Miss. Shamima, Miss. Hafsa Begum, Miss. Sana, Miss. Tanzeem, Miss. Gulafshan Siddiqui, Miss. Darakhshan, Miss. Akansha Singh, Miss. Samreen Ansari, Miss. Tasleem, Miss. Farah, Miss. Tanveer

> E-mail: hamidia_alld@yahoo.co.in Website: www.hgdc-alld.org Fax- Ph: 0532-2656526

TEACHING STAFF OF THE COLLEGE 2016 - 17

Principal Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees

			-	w	-
TO SE	and the	630	ort.	ON I	883
	CHI		MA	-	

Mrs. Neerja Verma Associate Professor English
Dr. (Mrs.) Haseena Bano Associate Professor Hindi

Dr. (Mrs.) Bilgees Farooq Associate Professor Economics

Dr. (Mrs.) Nudrat Mahmood Associate Professor Arabic

Mrs. Naseha Usmani Associate Professor Urdu

Dr. (Mrs.) Amna Farooqui Associate Professor Geography

Dr. (Mrs.) Shahla Hasan Associate Professor Painting

Dr. (Mrs.) Nasreen Begum Associate Professor Anc. History

Dr. (Mrs.) Shama Rani Associate Professor Education

Mrs. Zareena Begum Associate Professor Urdu

Dr. (Mrs.) Rehana Siddiqui Associate Professor Hindi

Dr. (Mrs.) Sabiha Azmi Associate Professor English
Dr. (Mrs.) Shabana Aziz Associate Professor Persian

Mrs. Erum Farid Usmani Associate Professor (Scale) Sociology

Dr. Nuzhat Fatima Guest Faculty Med. History

Ms. Hena Farheen Guest Faculty Education

Dr. Arti Jaiswal Guest Faculty Economics

Mrs. Sharmeen Fatma Guest Faculty Sociology

Faculty of Commerce (Self Financed)

Dr. (Mrs.) Amita Agrawal

Mrs. Shahnaz Fatima Kazmi

Faculty of B.Voc.

Ms. Sana Absar Assistant Professor Journalism & Mass Com.

Ms. Tooba Fatma Assistant Professor Fashion Design & Embroidery

Ms. Shakeela Khan Visiting Faculty Fashion Design Embroidery

NON- TEACHING STAFF

Class III

1 Mr. Arif Shoeb Adhami Routine Clerk
2 Mrs. Amna Ansari Routine Clerk
3 Mr. Arif Masroor Accountant

Class IV

1 Mr. Mohd. Nawab Lab Attendant
2 Mr. Mohd. Zaid Chaukidar
3 Mr. Dheeraj Kumar Peon
4 Mr. Nafees Ahmad Peon
5 Miss. Arti Safai Karmehari
6 Mr. Tazariyan Peon

MANAGING COMMITTEE

Office Bearers

1- Mrs. Rashida Khan President

2. Mrs. Zeba Hasan Vice President

3- Mrs. Tazeen Ahsanulla Manager

4- Mr. M. Farhanulla Asstt. Manager

Members

1- Mr. M.Z. Khan

2- Mr. Saleem I. Sherwani

3- Mr. M. Ahsanulla

4- Mrs. Qamar Siddiqui

5- Mr. Nasrullah Kazmi

6- Mr. Sadiq Husain

7- Mr. Tahir Hasan Secretary of the Association

8- Mrs. Saleha Rizvi

9- Dr. (Mrs.) Rehana Tariq

Ex. Officio Members (Teaching)

1- Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees Principal

2- Dr. (Mrs.) Nudrat Mahmood Associate Professor

3- Mrs. Naseha Usmani Associate Professor

Ex. Officio Member (Non-Teaching)

1- Mrs. Amna Ansari Sr. Most Class-III

शमीमा रिप्लीकी Shamima Siddiqui भारत के राष्ट्रपति की उप प्रेस सचिव

Deputy Press Secretary to the President of India

राष्ट्रपति सविवासय राष्ट्रपति भवन नई दिल्ली-110004 President's Secretariat

Rashtrapati Bhavan New Delhi - 110004

Message

The President of India, Shri Pranab Mukherjee, is happy to know that the Hamidia Girls' Degree College, Allahabad is bringing out its College Magazine.

The President extends his warm greetings and felicitations to the Principal, staff and the students of the College and sends his best wishes for their future endeavours.

Deputy Press Secretary to the President

New Delhi January 9, 2017

Deputy Press Secretary to the President.

of. Shekhar Adhikari Dean College Development

University of Allahabad Allahabad - 211002

Dated: 05" December, 2016

Message

I am glad to know that Hamidia Girls' Degree College, Allahabad, Constituent College of the University of Allahabad has decided to publish Annual magazine to update its glory.

I hope that the articles published in the magazine will surely be fulfilling the quality of Academic Standard and will be enlightening.

I extend my all the good wishes for successful publication of the College Magazine for Session 2016-17 and all-round progress of the College.

With thanks and regards,

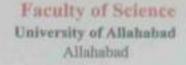
Yours sincerely,

DONCAN

(Shekhar Adhikari)

Dean, College Development

Message

I am very happy to learn that Hamidia Girls' Degree College, a Constituent Minority College of the University of Allahabad, is bringing out its college magazine for the session 2016-17 which provides a creative platform to its students for their all-round development. I have an old association with the college and I have been a witness to the dedication of the faculty members, particularly the past and the present Principal of the College, who always try to address the needs of the students. In fact, many a times I have felt that somehow the students have not taken full advantage of the opportunities that have been created and made available by the college for its students only.

Through this message, I wish to address the students who are always dear to me as I always feel that they need proper guidance to progress ahead in life. It is not only for the students but for all of us to know that everyone has an infinite potential and talent. Self-realization is essential for everyone. Everyone is not hugely talented or is blessed with high IQ. Every single person has spirit in equal measure. Once one realizes one's potential, one can change from an ordinary to an extraordinary immortal. As you think, so you become. So dream big, set a goal for yourself and thereafter constantly try to hit the bull's eye. Never bother about others or what others say. Focus well and if you are sincere you will surely succeed.

Any organization is known by its products. I wish and I am sure that the students will labour hard to become a good human being and to keep the flag of the Institution high.

I wish the students and the staff all the best.

Yours faithfully,
(R.R. Tewari)

UNIVERSITY OF ALLAHABAD

Faculty of Arts

Phone: 0532-2462433 (Off.)

Professor K.S. Misra Dean, Faculty of Arts

March 21, 2017

Message

I congratulate the principal and staff of Hamidia Girls' Degree College, Allahabad for making strenuous efforts to bring out the latest issue of the college magazine. I am confident that it will not only provide opportunity for expression of views in a novel way but will also become a source of documentation of college activities. Recognition of contributions of college students and staff will not only reinforce their academic and co-curricular activities but also boost their morale and help them in shaping their life skills and values.

Wishing all the best in the exercise.

Somista (K.S. Misra) Prof. Jagdish Narayan Deun

Faculty of Commerce

Chatham Lines University of Allahabad Allahabad – 211 002 (U.P.) Phone: 0532-2251760 (O)

Message

Dear Madam,

With reference to your letter No. HDC(P)-4/8769 Dated 18.01.2017 the undersigned is pleased to know that the Hamidia Girls' Degree College is going to publish Magazine for students, staff and other official purpose. I agree that such type of Literary activity (Magazine publication) provides an opportunity to the students for expressing their views before the general students and show their creativities. The Magazine also helps for keeping the record of various activities undertaken by the College in the current session. Undersigned Congratulate to your staff, Magazine editor and others who are materializing such a Magazine publication.

I hope that the current students and future generations of the students shall be benefited by the Magazine and they shall be capable for achieving their goals and values in life and shall prove sincere civilian of the nation.

Thanking you in anticipation,

To

Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees Principal Hamidia Girls' Degree College Allahabad

Yours faithfully

Ineragan

(Prof. Jagdish Narayana)

Rest.: 10/3B. Bank Road, Teacher's Colony, Allahabad- 211 002, (U.P.) INDIA Mob.: 9936684535

Mrs. Rashida Khan

President

Hamidia Girls' Degree College Sultanpur Bhawa Noorulla Road Allahabad – 211003 Ph: 2656526

Message

Dear Dr.(Mrs.) Yusufa Nafees

I am happy to learn that the magazine is being published. It proves the creative output of our college students and teachers and also brings to light the activities of the college.

My blessings and prayers are always with the students and teachers of Hamidia Girls' Degree College. I pray for the success of this constituent minority college of University of Allahabad. I hope it will march ahead and be a shining star of Allahabad.

Yours Sincerely

Roshid Khey

19.B. S.N. May

Allahabad 211001 Ph. 2622655, 2623423

Mrs. Rashida Khan (President) Mrs. Tazeen Ahsanulla Manager Hamidia Girls' Degree College, Allahabad Mob. 09335103781

Residence: Noor Manzil Noorulla Road Allahabad Ph: 0532-2657276

Message

Dear Dr. Yusufa Nafees

I am delighted to know that you are bringing out the latest issue of college magazine. Annual magazine is a great source of information about activities, achievements and development of the college as well as provides opportunity to the students to express their feelings, talents and creativity through their publications.

This year you been selected to take the responsibility of the Principal of the College. I am confident the institution will continue to progress and attain new heights under your leadership with the zealous staff of the college.

Think Ahead-Aim High.

My good wishes for the successful release of the magazine.

Yours sincerely

Manager

Dr. (Mrs.) Rehana Tariq

M.Sc., M.Ed., LL.B., D.Phil

Former Principal - Hamidia Girls' Degree College

Former Member - Academic Council - A.U.

Former Member - Executive Coucil - A.U.

Noorulish Road, Allahabad (U.P.) 211 003 INDIA

5-A Bell Road, Allahabed (U.P.)
Cell. +91-9919479610
Phone: (O) 0532-2556525
e-mail: hamidia_alld@yerhoo.co.in
rehans.tariquin. -=1.com

Message

Dear Dr. Yusufa Nafees

I am delighted to know that the first issue of the College Magazine is being published under your able patronage. I have all the hopes that keeping the past traditions intact you will take the college ahead in all spheres.

I have 25 years of experience as Principal of this college and have noticed its persistent growth as regards enrollment, increase in subjects, faculties, scholarships, empowerment of women through health initiatives, legal literacy, education in IT as well as in the Vocational field by aligning with National Skill Mission. Extending this sort of education to the marginalised women community and to girls who come from far flung areas is a big challenge. I have faced it and wish you will also come out with flying colours.

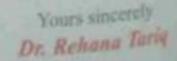
The College Magazine is a good platform to express the feelings and creativity of the students. God's distribution of intellect and talent is always equal to all human beings so is the case with our students also. I hope in this issue they will express their inherent capabilities excellently. The opening of much awaited P.G. classes in 6 subjects is like a dream come true. With heavy heart I pay my tributes to our partners of teaching and non-teaching staff who have untimely left for their heavenly abode, leaving a vacuum in our lives.

I am thankful to our college management who has always supported me in hours of difficulty as well as in all my ventures. I wish this co-ordination will remain intact in the coming future towards you also.

My best wishes and services will always be with the college, management, staff and students.

May the eagle of success fly higher and higher every year.

With all good wishes

FROM THE PRINCIPAL'S DESK

Our Creator, The Almighty Allah has bestowed upon human beings the treasure of excellence. This can be taken to greater heights by persistent efforts in positive direction.

"Ae Taha—e—rasa Kamalaat mahdood nahin Takhhayyul ki raah masdood nahin Qatrey ki Intehai soorat hai darya Saee-ye-Kamalaat teri besood nahin"

The founder of Hamidia Primary School set an example by laying the foundation of Hamidia Primary School in 1932. From this point of history began a journey, a saga of persistent efforts for the empowerment of Muslim girls. Their Kavish bore fruit as Hamidia Primary School grew into Hamidia Inter College and then to Hamidia Degree College. Now as Hamidia Post Graduate College it is running MA classes also.

As a constituent minority post graduate college of University of Allahabad, it is rendering services to groom young girls. Since its inception in 1975, access of quality based education is the mission of the college. Presently the college is a unique citadel of faculty of Arts, Commerce and Vocations blending traditional values with modernity.

The college is continuously striving hard to produce intellectual asset to the society and nation. The students are marching ahead and have proved their excellence by securing above 70% marks in B.A.II and B.A.III. B. Voc Degree Programme based on skill development is nurturing the hidden potential of students of Journalism and Fashion Design to fill the skill gap and prepare them for job opportunities. From the session 2016-17, the college has got the opportunity to step forward as post graduate classes have begun in four subjects. Urdu, English, Medieval History and Sociology.

We hope in future years the journey for excellence will proceed towards research degree also. The college always creates platform for extracurricular activities such as seminar, workshop through N.S.S. Centre for Women's Studies, Career & Counseling Cell. The Centre for Women's Studies organized One day training programme on Human Rights in collaboration with National Human Rights Commission, New Delhi, Participation of students in fifteen day workshop in Urdu Calligraphy at Allahabad Museum are steps towards excellence.

In order to nurture the writing skills and creative thoughts, every year college magazine 'Kavish' is being published. This year also the editorial board has worked hard to assimilate and compile the events. The most important event is the felicitation of Dr.Rehana Tariq, Former Principal. Her sublime example of selfless services towards excellence is memorable.

It is my pleasure to congratulate Dr.Shama Rani, chief-editor and her enthusiastic team members, students who contributed their articles and poured forth their creative potential. I hope that magazine will reflect the thrust of maintaining the academic standards of the college.

EDITORIAL

The development of a nation depends on its natural and human resources are more important because they can make use of the temperer resources. Human resources are developed through education. Education set to the acquisition of skills and knowledge. It enhances the dignity of the land being and increases the self respect and overall development of personalties who culturally refined, emotionally stable, ethically sound, intellectually socially efficient, spiritually upright and physically strong. To meet challenges of the present scenario of the society, acquisition of knowledge.

innovation and development of values should be given importance. In this direction, our college a providing opportunities for academic, literary, vocational, cultural, introspective and creative activate Hamidia Girls' Degree College is the only Muslim minority higher educational institution in Albaham and is striving for academic excellence and skill enrichment. Our institution is playing a vital not human resource development. Students' mental horizons are broadened so that they can different between right and wrong leading to a just and balanced society.

Fard Qayam Rabt-e-Millat Se Hai, Tanha Kuch Nahi

Mauj Hai Darya Mein Aur Bairoon-e-Darya Kuch Nahi

-Allama Iqbal

Creative people are an asset for the development of the society. Creativity is a mental process express the original outcome. It also develops critical and systematic thinking of the younger generalis because political freedom is not of much use unless and until it is followed by intellectual freedom freedom to express their thoughts and ideas. The College magazine gives a platform to the student and faculty to give expressions to their talent and expertise in their area of specialization and also to educe and initiate debates on several significant issues that we are facing in contemporary times. It enhances the creativity and writing skills and enables the mind to visualize, foresee and to generate ideas. It is a mirror, reflecting the academic and extracurricular achievements of the college.

No task is a single man's effort. Therefore, I extend my gratitude to all those who have contribute directly or indirectly in bringing out this issue of Kavish. I thank the editorial team for their collection endeavor in bringing forth this magazine and appreciate the efforts of students in penning down the ideas through their writings. I look forward for constructive suggestions from its readers.

Dr. Shama Rani Editor-in-Chief

TEACHING STAFF FACULTY OF ARTS

Sitting Row (Left to Right)

Mrs. Zareena Begum (Assoc. Prof. Urdu), Dr. (Mrs.) Shama Rani (Assoc. Prof. Education)
 Dr. (Mrs.) Shabana Aziz (Assoc. Prof. Persian), Dr. (Mrs.) Nudrat Mehmood (Assoc. Prof. Arabic)
 Mrs. Naseha Usmani (Assoc. Prof. Urdu), Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees (Principal),
 Dr. (Mrs.) Haseena Bano (Assoc. Prof. Hindi), Dr. (Mrs.) Rehana Siddiqui (Assoc. Prof. Hindi)
 Dr. (Mrs.) Nasreen Begum (Assoc. Prof. Anc. Hist.), Mrs. Neerja Verma (Assoc. Prof. Eng. Litt.)
 Dr. (Mrs.) Amna Farooqui Asso. Prof. Geo.), Dr. (Mrs.) Bilgees Farooq (Assoc. Prof. Eco.)

Standing Row (Left to Right)

Miss. Rehana Begum, Miss. Tazeen Fatima, Miss. Samiya Iftekhar, Ms. Sharmeen Fatima,
Miss Kainat Ansari, Miss. Farha Hashim, Dr. (Mrs.) Shahla Hasan (Assoc. Prof. Painting),
Mrs. Erum Farid Usmani (Assoc. Prof. Socio.), Dr. Arti Agarawal Guest Lecturer, Eco.),
Miss. Hena Farheen (Guest Lecturer, Education), Dr. Nuzhat Fatima (Guest Lecturer, Med. History)

FACULTY OF COMMERCE

Sitting Row (Left to Right) Mrs. Shahnaz Fatima Kazmi (Faculty Member, B.Com.)

Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees (Principal, HGDC)

Dr. (Mrs.) Amita Agrawal (Faculty Member B.Com.)

Dr. (Mrs.) Bilgees Farooq (Coordinator, B.Com.)

FACULTY OF B. VOC.

Sitting Row (Left to Right):-

Miss. Tasleem, Miss. Farha Hashim, Miss. Sana Absar, Mrs. Naseha Usmani, Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees (Principal, HGDC), Dr. (Mrs.) Nasreen Begum, Miss. Tuba, Miss. Shakeela Khan

NON-TEACHING STAFF

Sitting Row: Dr.(Mrs.) Yusufa Nafees (Principal)

Standing Row (Left to Right)

Mr. Ghulam Nabi (Daftari), Mr. Nafees (Driver), Mr. Arif Adhmi (Clerk), Mr. Mohd. Nawab (Peon), Km. Arti (Sweepress), Seema, Mrs. Amna Ansari (Clerk), Mr. Arif Masroor (Accountant), Mohd. Zuid (Chaukidar), Mr. Dheeraj (Peon),

EDITORIAL BOARD

Sitting Row (Left to Right)

Mrs. Erum F. Usmani (Assoc. Editor), Mrs. Zareena Begum (Editor, Urdu Section)
Nascha Usmani (Editor, Urdu Section), Dr. (Mrs.) Shama Rani (Editor in Chief)
Dr. (Mrs.) Yusufa Nafees, Dr. (Mrs.) Haseena Bano, (Editor, Hindi Section)
Dr. (Mrs.) Rehana Siddiqui (Editor, Hindi Section), Dr. (Mrs.) Nasreen Begum (Assoc. Editor)
Mrs. Neerja Verma (Editor, Eng. Section).

Student Editorial Board Standing Row (Left to Right)

Miss. Shamima, Miss. Hafsa Begum, Miss. Sana, Miss. Tanzeem,
Miss. Gulafshan Siddiqui, Miss. Tanveer, Miss. Darakhshan, Miss. Akansha Singh,
Miss. Samreen Ausari, Miss. Tasleem, Miss. Farah, Miss. Ananta Bhattacharya

ADIEU

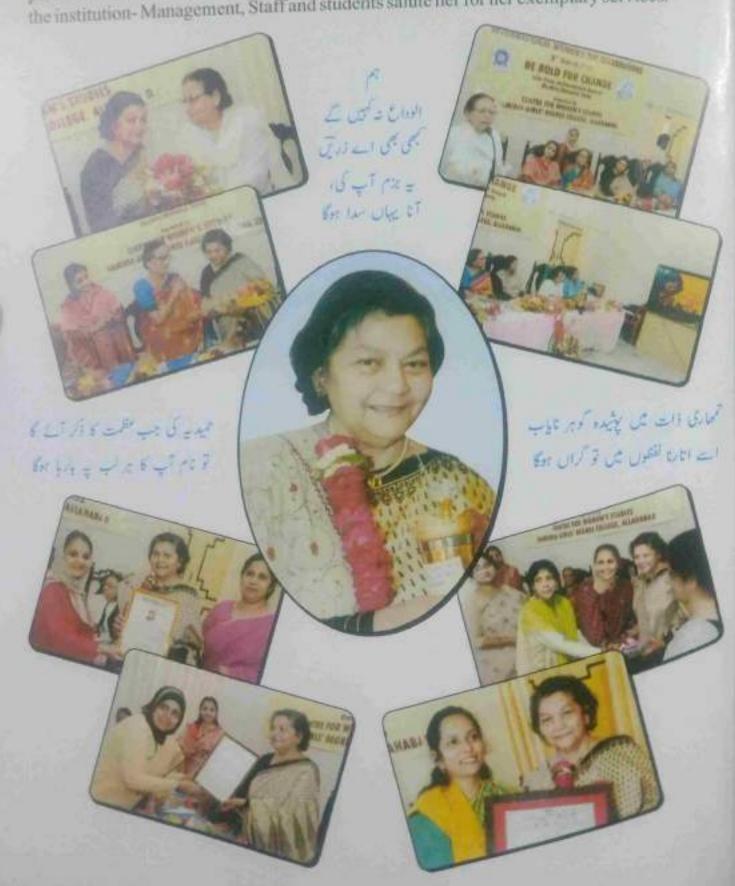

Mr. Ghulam Nabi (1975 - 2016)

Farewell was given to Mr. Ghulam Nabi, Daftari on 20.12.2016. He joined his services on 1.10.1975. He was superannuated on 30.11.2016. He served the institution for 41 years with honesty, rare integrity and dedication. He is still connected with the institution and willingly cooperates with the staff with an untiring zeal.

A JOURNEY TOWARDS EXCELLENCE

Dr.(Mrs.) Rehana Tariq, joined the college as Lecturer of Education in 1977. She was later elevated to the post of Principal in 1991. She was superannuated on 03 May, 2016. Eversince she joined the college, she labored hard and left no stone unturned to increase the enrollment and maintain quality benchmarks at the college in order to make it a pioneer institute of modern higher education and vocational skills. The different bodies of the institution-Management, Staff and students salute her for her exemplary services.

Achievements and Milestones Covered by Dr. (Mrs.) Rehana Tariq

- Graduation from Bipin Bihari College, Jhansi.
- · M.Sc. in Zoology from University of Saugar.
- M.Ed. and D.Phil. from University of Allahabad.
- Working on the post of Principal she added a feather to her cap by obtaining LL B degree from University of Allahabad.

Attended various international and national seminars

- Attended Asia Pacific Quality Network (APQN) Conference, 3-5 March 2010.
- Attended a Workshop on Skill Development, MHRD, Delhi as a B. Voc. Specialist.
- Selected Guest of Honour in a Workshop of MESC on 28" March, 2016.
- Invited as an expert to Nalanda Project, organized by HRD Centre, AMU.
 Brought many changes by introducing new vocational subjects sanctioned by the UGC during the different Five Year Plans.
- In IX FYP of UGC Office Management & Secretarial Practices and Computer Application in Social Sciences were introduced.
- · In XFYPAdd on Vocational Diploma Courses were introduced.
- . In XI FYP Centre for Women's Studies was established at the college,
- In XII FYP Faculty of Vocations was added to the college with two trades— Journalism & Mass Communication and Fashion Design & Embroidery.
- In 2002, B. Com course under Self Financing Scheme was introduced.

She also contributed to the field of Research by working on original historical sources in collaboration with Allahabad Museum and Regional Archives.

Dr.(Mrs.) Rehana Tariq

Felicitation for your outstanding contribution

(Presented at the Meeting of Managing Committee held on 17.7.2016)

As one of the true pioneers and builders of Hamidia Girls' Degree College, Dr. (Mrs.) Rehana Tariq has been an intricate part of our growth from a small institution to one of the leading Academic institutes of Allahabad. In a lot of ways, the progress of our College is closely linked to those who have served us selflessly over the years - Mrs. Rehana Tariq is prominent among them. Ever since she came on board forty years ago as a teacher, Mrs. Rehana Tariq has contributed strongly towards creating top quality academic environment based on over all development of the personality of our students, besides the achievement of academic excellence. Her performance has been stellar in every role that she has taken up over the years, culminating in reaching the top role as the Head of our institution. She has always excelled - both as an academician and as an administrator. Her strong contribution has been a leading factor in helping drive the steady growth and reputation of our college. She has successfully pioneered several new initiatives such as the introduction of new courses at the undergraduate and post graduate level and ensuring the recruitment and development of the faculty for these courses. She also served successfully as a member of the Academic Council and the Executive Council of Allahabad University during this period. The universal respect earned by Mrs. Rehana Tariq over the years, both with her colleagues and the student community, is ample evidence of her key role in building our institution. We wish her all the best in the years to come and are confident that she will continue to contribute to society with the same zeal with which she contributed to the growth of our college.

Mrs. Rashida Khan President

Mrs. Tazeen Ahsanulla Manager

INTERNATIONAL WOMEN'S DAY CELEBRATIONS

8" March 2017

[Presidential Address delivered by Mrs. Rasheeda Khan, President, Managing Committee at the Felicitation Programme in honour of Dr. (Mrs.) Rehana Tariq]

8

LIFETIME ACHIEVEMENT AWARD

Today is 8th March which is declared as International Women's Day by United Nations. It is the day when women are recognized. I extend my best wishes to all the women sitting here. This day has special importance for us because in 1975 Hamidia Inter College was upgraded as Degree College

Dr. (Mrs.) Rehana Tariq and honoring her with Life Time Achievement Award for the efforts she made in educational, vocational, social and economical development towards women empowerment. She has completed 25 years on the post of Principal, Hamidia Girls' Degree College and proved herself as a good administrator, teacher and wonderful guide with a kind heart. I came to know her in a better way after taking charge of President of the College and the Managing Committee. Her dedication has brought the College in the good books of University Grants Commission, MHRD and other such authorities. She brought many vocational subjects and women schemes to the college which made the college technologically advanced as well as quality based higher education institution.

I have inducted her in the Managing Committee to extend more fruitful social service in the coming years. I wish her success and good health.

Mrs. Rashida Khan President Hamidia Girls' Degree College

FELICITATION BY STAFF MEMBERS &

LIFE TIME ACHIEVEMENT AWARD BY CWS

8th March, 2017

Dr. Sabiha Azmi Director, CWS

Honouring a Rare Gem is a creed followed passionately by the authorities at the college and the panelists of the Centre for Women's Studies. Soon after the superannuation of Dr (Mrs.) Reham Tariq, it was unanimously decided by the entire staff to honour her on 8" March 2017, in keeping with the traditions of the Centre for Women's Studies. Hence a felicitation programme - Honouring a Rare Gem on UN theme Be Bold for Change was jointly organized by the staff and Centre for Women's Studies on 8" March 2017. The staff presented Sipasnama, citation and shawl. The Centre for Women's Studies felicitated her with Life Time Achievement Award.

Dr. (Mrs.) Rehana Tariq was the Chief Guest and the Main Speaker of the felicitation programme. Through her address she highlighted that change is the law of nature and that changes can be brought by being bold. She pointed out that women can bring about all kinds of changes. She said that this is an era of extremism and the swing of the pendulum has reached the other side. At this point she stressed that strengths and abilities should be utilized in a positive direction to uplift women from a position of oppression to empowerment. She further said that the need of the hour is that women should take initiative to inculcate values in their children so that they can respect and recognize the dignity of women. She added that the potential of women should be developed in such a way that they can carve out a decent existence for themselves in times of crisis also. She said that our college is a symbol of women empowerment because this is a college "of the women, by the women and for the women". Citing an example of empowerment, she referred to an aero plane where the pilot of the plane and all the crew members were women and they touched the sky with their self determination. She said that if a person is a follower then the person cannot become a leader. In order to become a leader one should think innovatively, positively and sympathetically.

Dr.(Mrs.)Rehana Tariq, Former Principal, HGDC & recipient of Lifetime Achievement Award delivering her speech on "Be Bold for Change", the theme of International Women's Day 8" March,2017 celebrations. Seated on the dias are (L-R): Dr. Sabiha Azmi, Director, CWS, Dr. Anjum Ahmad, Consultant Doctor, CWS, Mrs. Tazeen Ahsanulla, Manager, HGDC, Mrs. Rasheeda Khan, President, Managing Committee HGDC and Dr.Yusufa Nafees, Principal, HGDC

The President of the Managing Committee, Mrs. Rashceda Khan appreciated the works of the former Principal, Dr. (Mrs.) Rehana Tariq and blessed the teachers, students and supporting staff of the college. The Manager of the College, Mrs. Tazeen Ahsanulla emphasized on the points such as equality, dignity and self-respect of women. She said that a woman should be conscious of her duties before asking for her rights. She added further that Dr. Rehana Tariq shines as an example of devotion, dedication and sincerity and is one who has always worked hard for the progress of the college. She emphasized that the International Women's Day was a befitting day to honour this rare gem.

Earlier the welcome address was delivered by the Principal of the College Dr. (Mrs.) Yasufa Nafees. She said that the personality of Dr. Reham Tariq, Chief Guest of the session is suitable for the UN theme 2017 "BE BOLD FOR CHANGE". She reiterated that during her tenure she brought changes in work culture of the college through her academic and administrative skills. The theme was introduced by Dr. Sabiha Azmi, Director, CWS. She made a powerpoint presentation. She discussed in detail the time-line journey of women's studies and the various aspects of the theme. She pointed out the main aspects of championship are: listen, learn and lead. She finally emphasized that values such as justice, respect, empathy, collaboration, equality, dignity, hope, tenacity, appreciation, forgiveness should be inculcated among women so that they may become independent and empowered.

On this occasion, Sipasnama was presented by Mrs. Naseha Usmani, Associate Professor, Department of Urdu, Mrs. Zarcena Begum, Associate Professor, Department of Urdu presented a self composed poem highlighting the issues of marginalized women. A documentary prepared by Ms. Sana Absar, Assistant Professor, B.Voc. Journalism and Mass Communication on the basis of script and voiceover given by Dr. Sabiha Azmi and Mrs. Zarcena Begum depicting the achievements of Dr. Rehama Tariq was also screened on this occasion. Vote of thanks was proposed by Mrs. Erum Farid Usmani, Assistant Director, CWS. On this occasion Dr. Anjum Ahmad, Consultant Doctor, CWS, other dignitaries and Principals & teachers of other colleges were also present. The programme was conducted by Mrs. Naseha Usmani, Associate Professor, Department of Urdu, HGDC.

NONE, BUT YOU WE ADMIRE

(Excerpt from the documentary script composed by Dr. Sabiha Azmi)

The gates of Hamidia shine,

Its portals reverberate, the halls resound,

None, but you we admire.

The mosaic of the grounds you laid,

Shimmer under the moist dew,

The joyous smiles of students in the Computer Lab,

The rigour of trainees in the Media Lab.

The jostling of enthusiasts in the Fashion Lab,

The jargon of eager students in the Language Lab,

The fragrance of your labour,

The rhythm of your sincere efforts,

All remind us of your graceful demeanour,

None, but you we admire.

The hustle and bustle of admissions,

The excitement of the researchers in the Seminar Hall,

The sheen of the Library stacks,

The cry for gender - justice from the Centre for Women's Studies,

All remind us of your tenacity and vigour,

None, but you we admire.

سپاس نامه

عدمت محرم الكورعان طارق معادر ماين يكل ميديكراس وكرى كالح الدارا مهاب المكن اليديكراس الري كالح الرارا

الكول عى سافر بيلت ين منول يه ين ين دواك الكول عن منافر بيلت ين من الكول الكول ياب ين من الكول الكول

سكرمه ومعظم برول مزيز بمحشن تميديد وباغ علم كالمام ترشاواني وشاد ماني كاسب يلبل شيرين نوابي بزار حقادة ب كالهم وذكا كي واستان ويان كرفي ے میں میلم افر اجمل خال کی حمر مین کا تمر ووائد کا و تبدید کو آپ نے ایک تازک بورے سے تاوروز انسان کی آبیاد کو اور یا جانی ہی تا کا میک کیسا کے رود افزوں فروغ وے شن می دوراند کی سے کام لیاس کا کوئی عالی تیس آپ کی بریرای شن کائی دو افزول ترقی کی جو لیس مے کہ تاریا ۔ 1940 سے تدري فرائض انجام وية وع 1991 ميل ريك ك باوقار مبد بي وائز دوكي اوريك بعد ويكر مسلل كان كوفور شدة ك تاباني مينورك على معياد العلاية برقياتي نظام كى البيت كور نظر ركعة دو كان كو روفيتن تعليم عدوشال كرايا ـ ١٩٩٨ وش أقس مجيد اور٢٠٠ من كيدول عليش اوركام كي شوايت بي كافي كي معياراور مقام كومزيدوسعت بخشى بعدالذال جرروز عقامً مالول كي عاش شي مر كروال ، تفت كوش بركيل في جرد شوارى اور دكاوت كو الياقيم واوراك على كرت بوع كالح كوايك ملى فضاك توري منوركرويا جوتابدقائم رب كى يوسى ي كدوي منصوب على ويكشل ويلما كوريز . گیار دوی منصوبه بیش و کلین استاند پر مینفوجیسی بری کامیانی حاصل کر کے کائی کی عزت وشیرت کودوچند کیا۔ اور بار دوی منصوبہ بیش ابی۔ دوک۔ بیسے استخی انقابا بواگرام کی شروعات کر کے کاغ کومقالی اور صوبائی حدیثہ یوں ہے آ کے لیے جا کرتوی کی کاوقار پخشاچانچے وزارت برائے انسانی دسائل اور یو ۔ جی ہی ۔ کے قوى كا كالزنس ش آب كوبي - ووك - الهيشلت عظور يرنما كدكى كالزاز عرفراد كرك بمارى بلنديدوا ديون كوست آمانون كي وسعت على يتناو ريا متعدة تظيمون في آپ كى البيت اوركاميالي كراعتراف مي آپ كواعز از ساتو ازار بهارت كورووسان حاصل كري آپ في حيد بيكومزيد وقار يختل قوى و عالی سے تارے انعقادے ملک فی تین دنیا کی معروف اور مقبول فخصیتوں کی آمدے کا کے کے افزاز میں مزیدا شافہ کا سبب بنین مجملہ تمام انتقامی امیرا بی التفقق وللى بسارت والعيرت اليك فأونيا أخكاركر تي را في تعنيف وتالف كاخاف كما تعالى في جانب م يحي تحقيق كفوش معكس كرتي رجي معالى جريده التش توكا جرااور كيلينة رالية باوك وراخت اورالية باوك وائر عنية تاريخ مخفوطة ئينة اخرك بازيافتة بيك فخفق صلاحيت كافين ثوت إلى معيد انت واعزالا کے ساتھ آپ کا نام کے سربراہ کے عہدے ہے سبک دوش ہو کئیل لیکن کا نام دورہ آپ کی سخت کوشی اور پائھ بروازی کا ٹا ابدا حسان متدرے گا۔ گار کنان کا نی کے ساتھ آپ کی مجت اور انسان دوتی نے ہمارے دلول ہی آپ کو جو مقام دیا ہے وہ جگہ بھی خالی تیں ہو علی ۔ جملہ کار کنان جمید بیر وول سے آپ کی خدمات کا اعتراف کرتے ہوئے آپ کوفران نیاز وعقیرت ویش کرتے ہیں اور اللہ بجائے تعلیٰ ہے وہا کو ہیں کہ وہ آپ کوسحت کے ساتھ طویل محرعظا السامة كدكال وساج اورملك آب ك اخلاقي خصائص المتاويم متنفيض موتارب-آثين

> مت بل میں جانو پھرتا ہے فلک برسوں حب فاک کے بروے سے انسان نگلتے ہیں

PHIZIBIAN BIG

VERVE

A Report of the Activities Undertaken by the Centre for Women's Studies 2016-2017

Dr.Sabiha Azmi
Director,CWS

Mrs. Erum F.Usmani
Asst. Director,CWS

The Centre for Women's Studies was sanctioned to the college by the U.G.C. in 2009. It has traversed a period of eight years and covered many milestones. It envisions to empower the girl students through various gender sensitization programmes. To fulfill this objective, it has focused on two key issues-spreading legal literacy and improving women's health.

In the session, academic discussions on gender issues were held both by the Director and Assa. Director of the Centre. Dr. Sabiha Azmi, Director, CWS addressed students and lectured about Feminist Ideologue, The Three Waves of Feminism, Major Feminist Authors and their Critical Considerations. A proposal was submitted to National Human Rights Commission by Dr. Sabiha Azmi, Director, CWS to hold one day training programme on Women's Rights. The Commission sanctioned training programme on Human Rights in which one session was devoted to Women and Child Rights. The programme was held on 19th March, 2017. Prof. Smita Agarwal, Director, Centre for Women's Studies, UoA spoke on Women's Rights and Ms. Piyush Antony, Social Policy Specialist, UNICEF, Lucknow spoke on Child Rights.

The Assistant Director of the Centre Mrs. Erum F. Usmani held gender sensitization sessions. Students were encouraged to present papers:

- 1. Ms. Muzzamil Siddiqui, B.A. III presented paper on Women and Domestic Violence.
- 2. Ms. Gulafshan, M.A. (Semester II), Sociology presented paper on Problems of Ageing Women.
- Ms. Gulnaz, M.A. (Semester II), Sociology presented paper on Women in the Labour Force: Issues and Causes.

Through their write-ups students gave tribute to a Phule-Ambedkarite Feminist Sociologist, writer and activist Sharmila Rege (1964-2013) who was successful in bringing the structural violence of caste and its linkages with sexuality and labour into the feminist discourse. They brought to light how she made the Krantijyoti Savitribai Phule Women's Studies Centre of Pune University into a vibrant hub which not only gained from other disciplines but also created a bilingual system of teaching and training along with a unique syllabus that deserves to be emulated widely. Through this exercise students were made aware of the important essay Dalit Feminist Standpoint in which Sharmila sets out the field of the dalit feminist standpoint as an emancipator. The essay places emphasis on individual experiences within socially constructed groups. The students explored in detail the findings of Sharmila where she has stressed upon the complexity of the category of "dalit woman", in the process foregrounding the need to craft the dalit feminist liberatory project as one that brings into sharp focus the specific and multiple ways in which gender, race, class, caste and sexuality construct each other. Students upheld Rege's argument that the dalit feminist standpoint within the life worlds of dalit women is by definition sensitive to structural differences us regards access to land and livelihood.

STARS THAT SUNK BEYOND THE DISTANT SKY

Late Dr. (Mrs.) Qutub Jahan, Lab Assistant, Dept. of Geography breathed her last on 7.6.2016 at Alfahabad. She joined the college on 13" August 1988 and served the institution for twenty eight years with deep sincerity and commitment. She was a gregarious human being full of the warmth of human passions. Her zest for life will remain an inspiration to all of us. She fulfilled her duties with honesty and dedication. Her untimely demise has left a vaccum never to be filled. We pray that her soul may rest in eternal peace (Aameen).

Late (Mrs.) Shamima Yasmeen served the College as Computer Lab Incharge from 2004-2017. She was a sincere and dedicated worker and enriched the Computer Lab by her selfless services. She was always a pillar of support to the faculty and students. She handled computation of the records related to Admissions and composing of reports. The College and the Dept. of Urdu shall remain indebted to her for her services which she rendered in the typeset and the publication of Naqsh-e-Nau, and College Magazine KAVISH. She left for her heavenly abode on 01.04.2017. Her untimely death has left a void never to be filled. We pray that her soul may rest in eternal peace (Aameen).

STAR PERFORMERS

2015-16

The College appreciates the hard-work and sincere efforts of these meritorious students who braved the challenges and steered ahead .Well done keep it up!

Ms. Tabassum Hussain of B.A.III secured 70.4%. She was awarded T.R. Sherwani Memorial Gold Medal

Ms. Mantasha Khulood of B.A. II secured 71.5%. She was awarded Massarat Fatima Memorial Gold Medal

Ms. Shahzadi Khan of B.A. I secured 66%. She was awarded Qudsia Begum Memorial Gold Medal

Ms. Zainab Jahan of B.Com. III secured 63%. She was awarded Kaneez Zohra Memorial Gold Medal

ONE DAY TRAINING PROGRAMME

on

HUMAN RIGHTS

19th March, 2017

(Sponsored by National Human Rights Commission)

AREPORT

Dr. Sabiha Azmi

Associate Professor, Dept. of English & Convener of the Training Programme

The college was sanctioned one day training progarrame on 'Human Rights' by the National Human Rights Commission with the basic objective to sensitize the student community about human rights issues and convey their importance in our lives.

Seated on the dais (L-R):
Dr. Yusufa Nafees, Principal, HGDC, Prof.
Rakesh Chandra, HoD, Philosophy, LU, Prof.
Shekhar Adhikari, Dean CD, UoA,
Dr. Anand K. Srivastava, Chairman,
College Consolidation Committee, UoA,
Mrs. Tozeen Ahsanulla, Manager, HGDC
and Dr. Rehana Tariq, Former Principal HGDC,

(L-R):
Mrs. Rasheeda Khan,
President, Managing Committee, HGDC,
Staff, delegates and students

Consequently the programme was held on 19.03.2017. The registration started at 9:30 a.m. and continued till 10:30 a.m. The Inaugural Session began at 10:30 a.m. The Chief Guest of the session Prof. Shekhar Adhikari, Dean CD, University of Allahabad highlighted that Human Rights is not a new concept; it has existed since ancient times. He highlighted the evolution of human rights from the ancient times to the present and said that human rights have got more recognition in the 20th century. He stressed on the importance of human security in connection with human rights. The ideas of Liberty, Equality and Fraternity gained impetus during the French Revolution. He also referred to Hobbes, Locke, Rousseau. He shed light on the concept of social contract theory, private ownership, Marxism etc. He further added Human Rights have got due place in the Articles of the Constitution and legal support has also been given to human rights. He further elaborated that human rights can only be saved when the human race will be civilized. Self determination is also an aspect of human rights. He stressed that identification of the problem, statement of the problem and proper drafting are necessary to secure human rights.

Guest of Honour, Dr. Anand Kumar Srivastava, Chairman, College Consolidation Committee, University of Allahabad said that human rights has no limits and it is getting broader with the progress of the civilization. Referring to World War II, he stressed that we need to take holistic view of Human Rights. He also pointed out that human rights have been recognized by UNO in 1948. He added that considering the present day situation a detailed discussion on Human Rights is the need of the hour.

Earlier the Welcome Address was delivered by Dr. Yusufa Nafees, Principal of the college. Mrs. Rasheeda Khan, President of the college bleased the students and highlighted the importance of justice Mrs. Tazeen Ahsanulla, Manager of the College, through her address stated that such student-centric exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and paves the way for their development. She also added exercise builds synergie among the students and builds and their development. She also added exercise builds synergie among the students and builds and their development. She also added exercise builds synergie among the students and builds and their development. She also added exercise builds synergie among the students and builds and their development. She also added exercise builds synergie among the students and builds and their development. She also added the sensitive and their development and their development and their development. Sh

After the inaugural session four technical sessions were held. The first technical session focused on the topic -'Introduction to Human Rights'. The Resource Person of this session Prof. Rakesh Chandra HoD, Philosophy, Lucknow University gave historical perspectives and provided detailed information regarding various aspects of human rights. He taised various questions related to human rights. He also highlighted the claims of having rights, exercising rights and enjoying rights. Stressing on the subject he highlighted the need theory given by Abraham and Maslow. He added that human rights are indivisible referred to the need theory given by Abraham and Maslow. He also referred to the reports of Prof. and the state should protect and ensure optional protocols. He also referred to the reports of Prof. Amartya Sen and Mr. Mahboobul Haq in which education, health and participation have been given importance.

The second technical session was based on the topic -'Human Rights Institutions in India'. The Resource Person of this session Dr. R.S. Bisarya, Associate Professor, Dept. of Law, ADC, Allahabad made a PowerPoint presentation and presented a detailed account. Talking about Human Rights in India he said that the situation of human rights in India is a complex one, due to the country's large size and tremendous diversity, its status as a developing country, and its history as a former colonial territory. He also brought to light the chronology of human rights in India. He discussed the establishment of National Human Rights Commission (NHRC). The NHRC is an expression of India's concern for the protection and promotion of human rights. It was established under The Protection of Human Rights Act on the 12° of October, 1993. Its distinct features are

- > It is Autonomous
- > It is Independent
- > It has the powers of a Civil Court
- > It has authority to interim relief
- > It has a wide mandate
- It monitors the implementation of recommendations

Regarding the major accomplishments of NHRC he said that the Commission reviewed a number of Legislative Bills/Acts including: The Terrorist and Disruptive Activities (Prevention) Act, 1985 (TADA), The Prevention of Terrorism Bill, 2000, The Prevention of Terrorism Ordinance, 2001 (POTO), Freedom of Information Act, Domestic Violence Bill, The Child Marriage Restraint Act, National Rural Employment Guarantee Bill, 2004 and Food Safety & Standard Bill, 2005

The third technical session focused on the topic "Rights of Women and Children". Prof. Smith

Agarwal, Director, CWS, University of Allahabad spoke on the rights of women and Ms. Piyush Antony, Social Policy Specialist, UNICEF, Lucknow, focused on Child Rights. Prof. Smita Agarwal said that issues of women's rights are very old, but they have been codified much later in modern period. She threw light on the fact that the first woman who raised her voice for her conjugal rights was Agastya Muni's wife, Lopamudra. Her description is found in the Rigveda. Prof. Agarwal also explained the constitutional and legal rights which women have in India. She stressed on the point that in contemporary India women's rights seem to have fallen in between the two stools of Constitutional Rights & Legal Rights, thus creating a situation of conflict and complexity.

The Resource Person of the session, Ms. Piyush Antony threw light on CEDAW (Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women), CRC(Convention on the Rights of Children) and POCO Act. She spoke about the importance of CEDAW and CRC. She said that if we study CEDAW and CRC at present and the data on the condition of child labor in India, then their condition shall improve especially in U.P. She spoke about the rights of children and with the help of her field experiences she clarified how children were deprived directly and indirectly of their basic rights. She stressed on the point that all children regardless of their gender, economic status and social background should be given substantive equality (equality to opportunity, equality to access opportunity and equality to result).

The fourth technical session focused on the topic -'Rights of Other Vulnerable Groups'. The Resource Person of this session was Mr. M.A. Qadeer, Senior Advocate, High Court, Allahabad. Dr. Anjum Ahmad, Senior Consultant, Zila Mahila Chikitsalaya, Allahabad was the guest of honour. Taking about human rights, Mr. Qadeer said that they belong to an individual as a consequence of being human. He added that it is very necessary to protect the interest of people like SC, STs because these people form the vulnerable section of the society. He added that the concept of separate human rights courts which are coming up now days can perhaps help in the protection of human rights of the vulnerable sections of the society in an effective manner.

This session was a participatory session. Students clarified their doubts about various aspects of human rights violations. It turned out to be an interactive and lively session. Guest of Honour Dr. Anjum Ahmad clarified the doubts of students. Later on certificates were distributed to the participants by Mr. M.A.Qadeer, Dr. Anjum Ahmad and Dr. Yosufa Nafees.

FREEDOM FORTNIGHT (9 AUG -23 AUG 2016) AZADI 70 – 'YAD KARO QURBANI' A REPORT

Dr. Shama Rani Associate Professor, Dept of Education

Dr. Sabiha Azmi

Associate Professor, Dept. of English

'Azadi 70' — Yad Karo Qurbani a fortnight programme was celebrated in the College with great fervor and zeal by the students and the faculty. This programme was organized in compliance to the notification issued by the Ministry of Human Resource Development (MHRD), Government of India. The students were made aware about the sacrifices of the countrymen during the Indian Freedom Struggle. Various programmes were organized during the fifteen-day schedule such as Study-Tour of Allahabad Museum, Extemporary Speech Competition, Orientation Lecture, Extension Lecture on the theme Shaheed Diwas by Mr. Veerendra Pathak, Bureau Chief, ANI at the College, Self Composed Patriotic Song Competition, Speech Competition, Essay Competition, One Day Workshop on Portrait and Poster-making, Short Story Competition, Special Lecture by Prof. A.A. Fatmi, Head, Dept, of Urdu, A.U., Painting Exhibition, Khadi Show and Quiz Competition.

On 9th August 2016, to revive the memory of Quit India Day students were taken to the study-tour of Allahabad Museum where special lectures were held focusing on the importance of the Indian Freedom Movement. The Principal of the College, Dr. Yusufa Nafees was invited as Resource Person to deliver lecture on 'Historical Perspectives of Quit India Movement'. The students of B.Voc. Journalism & Mass Comm. prepared an album on "The Role of Indian Press & Print Media in the Freedom Struggle". In his Extension Lecture on Shaheed Diwas, 12 August, 2016. Mr. Pathak, the Chief Architect of 'Shaheed Wall' at Hindu Mahila Inter College, Civil Lines spoke about the sacrifices of the unsung heroes like Moulvi Liyaqat Ali, Lal Padmadhar, Ramesh Malviya and Nankaji. Faculty members participated in an exhibition organized by Regional Archives, Allahabad focusing on the rare Persian documents related to the Indian Freedom Movement, 15 August, 2016, Independence Day was celebrated with enthusiasm. The national flag was hoisted by the Principal, Dr. Yusufa Nafees. On this occasion Mrs. Zareena Begum, Associate Professor, Dept. of Urdu presented a touching self composed ghazal, giving vent to her patriotic feelings—

"Zarrin main to ehsas-e-nedamat se hoon zakhmi,

Kyo apne live Shaan-e-watan bech reahe hain?"

Prof. A.A.Fatmi, Dept. of Urdu(A.U.) in his lecture stressed upon two important milestones in Urdu literature—Aligarh Tahreek and Progressive Writers Movement. He said that Aligarh Tahreek was inspired by Sir Sayyad Ahmad Khan. He also discussed the works of Ali Sardar Jafri, Krishna Chand & Kaifi Azmi. He recited nazm 'Aurat' by Kaifi Azmi.

The closing function of this fortnight programme was conducted on 23th August 2016. On this occasion a special lecture was delivered by Prof. Herumb Chaturvedi, Head, Dept. of History. University of Allahabad. He focused on 'Allahabad School of History' and sacrifices made by Indians during the freedom movement. Emphasizing on the subject Prof. Chaturvedi said that freedom and sacrifice are two sides of the same coin. He stressed on the concept of sacrifice and stated that the process of evolution of mankind cannot come about without sacrifice.

He highlighted the quality of Indian History and Culture which is an amalgam of different religions, philosophy and ideology. He also referred to 'Swaraj', on Urdu magazine edited by a team of Hindu editors, published from Allahabad. Through this example he stressed on the fact that language should not be associated with religion. In this context he also referred the names of Akhar Allahabadi and Vaman Das Basu. In his lecture he also referred to the works of eminent historians like Tara Chand, Ishwari Prasad, Dr. R.P. Tripathi and Dr. Beni Prasad, pillats of Allahabad School of History.

He said the need of the hour is that we must focus on the development of the nation, casting aside personal interests and prejudices. On this occasion Prof. Chaturvedi released an album prepared by the students of B.Voc. (Journalism & Mass Comm.). It is a collection of newspapers printed during independence struggle from various cities of India. Prof. Chaturvedi also distributed certificates and prizes to the students who participated in the fortnight programme. The programme was telecast by Zee Salam, 24 Aug at 7:30 p.m.

देश की आजादी को संजो कर रखें

				20,000

Freedom fortnight concludes at Hamidia

	THE COLD	227	William Million	
		2000	TAMES !	
		SHE	TUE !	THE RESERVE
		ment of the con-	MARKET A	
Control of the last	The same of the same of	-	1000	
A CONTRACTOR	Bright on Aven			

देश की आजादी को संजो कर रखें

	American	2.75	SPENSE	product.	735
製物製			統	2000	
AND RESIDENCE OF PERSONS		5000			
		11.53		270 II	

रमेदित्य सर्ग्य हिंदी प्रार्थन में आहेदिय राजीवान में बीटारे जे. जेनन बहुईदि

'उर्दू जुबान को धर्म से जोड़कर बाटा गवा'

SHEEDE : SHEET SHE First Works & retires the states but the nester NAME AND REPORTED BY ADDRESS OF THE PARTY. safety processor fields in someoners afterns the property of the party of the party of the all meter sits sold was some acced in the best surely former than the part of send or 4 certification had not propert verses or drive as accept big to 8 : consump it ever and wit sensitive vilves. sense fewared of flessic upt empty. You it my saft mean in all of year of all draftpur sor fire was well one for inog tet finde selv sår saltis, fepate såt. न्याने रेतार है। येती ओर्ड प्रस्तित्वे के से एक or high the \$1 within it with the inher, affects will if also venter and it upon it. हैं पत्था को मजाकृत प्रक होती है। इस अकार पर New year of streithout to belond of present Hardler Raine Years oversit street yet. specialist of face a state of the service war meet than

कुर्बानियों से होता है राष्ट्र का निर्माण

PRINTED EXITED AND feel white it weener al-मानार्थ १६ पाट करों कुबोलें' के सम्बारत समाग्रेष्ट का आसी कर किया. पर्याः इतिहेव में प्रथम बालीत क आधुरिक इतिहास विश्वत के ही. हरमा चलुपेती ने सहा कि यस तक प्राथमिक सीती से किसी तथा की रहे न हो को उस तथ्य को नहीं म्पनस साहिए। एकु का दिस्तीन अहि और प्राणिक पेष्टपाल को स्थापने से होता है, फोरी-कोरी कुमिली से ही राष्ट्र का निर्माण होता है। पाणीकों के जानेक्कोच के बिना अधिकार नहीं है। और मरस्मर फुर्जानी भाग से भी मानव को सबस्था पात्र बोली है। इस समार्गेष्ट में विशेषन प्रकार को प्रतिकारिताओं का आयोजन किया चन । सुकारात में करित की प्राक्ताओं हाँ कुनुवा नवीम और वालेहा हाकारी ने महात अस्तित हो। हरान अपनेदी का स्थापन किया।

Sacrifices of unsung heroes recalled

ALLAHABAD: A special lecture was organized at Principal, Hamidia Giris Degree College, following MHRD's directive regarding "Azadi ki 70 saal" on the theme Yaad Karo Qurbani or Friday at college.

Addressing the students and staff, Veerendra Pathek. spoke about the sacrifices of unsung heroes tike Moulyi Liyaket Ali, Lala Padmadhar, Ramesh Malviya and Nankay. He also recalled priceless sacrifices of Mr. Niyamet Ullah. who sacrificed himself in 1932. He cited many examples of freedom fighters who laid down their life for the love of country. Lai Padmadhar's statue is found in the AU campus. Ramesh Malviya. a 13 year old boy was killed by the British while protesting against the British Forces on August 12.

Nankaji was a Dalit and fired by the zeal to host the National Flag at the city Kotwali, he was shot by the British when he was climbing the steps to host the flag on August 12. Due to these reasons the day is remembered in the history of Allahabad as Shaheed Divas. This fervour of the martyrs was a result of the Ganga Jamuni Tatizeeb of the city he added further.

Freedom fortnight concludes at Hamidia

उर्दू ने महिलाओं को दिया नया रूप

वीरक विराह के वैद्य नहीं होती कारि

profits that the second gas after the part of the part

B.VOC DEGREE PROGRAMME (SANCTIONED BY UGC IN THE XII PLAN) A REPORT

Ms. Sana Absar Assistant Professor, B. Voc. JMC

Ms. Tooba Fatma Assistant Professor, B. Voc. FD&E

B.Voc. Degree Programme in two trades- Fashion Design & Embroidery and Journalism & Mass Communication has successfully completed one year and is in the final stages of fourth semester. The aim of the degree programme is to develop the personality of the students, to inculcate in them a sense of self-reliance and self-confidence and give them a sound intellectual and ethical education related to the two trades.

Since 2015, the Dept of B.Voc. Fashion Design & Embroidery is polishing the creative design competency of students. The students are learning and moulding themselves according to the work culture of various fashion industries. The agenda is to shape students as 'industry fit' with skills in their hands. Students have now got command on industrial sewing machines. They are also learning some dying arts of our country such as Mukeish work and embroidery of the different states of India. Students have successfully conducted two fashion shows - the first show titled LOOKBOOK focused on different style of dresses worn by girls from college to later life, and second an ethnic KHADI SHOW was held on Gandhi Jayanti with an agenda to secure a place for khadi in our wardrobe.

A competition "Best Out Of Rags" was also organized to enhance the creativity and to develop a capability of designing the dress within the available resources.

Students keep on doing market research to understand the emerging fashion and trends. Apart from this students undertook a day trip to Banaras in which students explored different stages of weaving-basic weaving process to the globalised aspects of Banarasi Brocade. This visit helped them a lot to understand the brocade fabric closely. Students have completed internship at VCC; Pantaloons. One student won first prize in "Gyan Manthan, Waste to Vow" competition at "United Institute of Management, Naini Allahabad". Presently students and faculty are working on a workshop cum exhibition

This year witnessed outstanding performances of students enrolled. At the beginning of the academic session many students of Journalism & Mass Communication had already procured their internship certificates, from reputed Media Organizations such as Hindustan, Dainik Jagran, i-next etc. The process is still continuing. A seven day workshop 'Main Bhi Reporter' was organized at the college in collaboration with the reputed news paper i-next. Three students of B Voc. JMC got training in i-next office.

Students of Journalism and Mass Communication producing news story

Students of B. Voc. participated in many programmes in the college such as Azadi 70 and counselling sessions. They prepared a News letter on The Role of Media in the freedom struggle of India as well as an audio report on Azadi 70 event.

Participating in the career counselling programme, the students exhibited the true spirit of a journalist was exhibited by the students when they asked questions and also presented suggestions for the problems related to career development. Students representation was also quite remarkable in the Inter-Colleges Activities such as Debate and Essay Writing. With the talent of writing skills they got good position in every competition.

It is remarkable that students of Journalism are also actively involved in TV programmes. Students are heading towards internship in electronic media. They are also preparing for the documentary production, which is a part of their next year's academic activity.

A DAY IN VARANASI

Handloom Development Corporation to understand Banarsi Brocade. Dr. Yusufa Nafees, Principal HGDC with Dr. Rehana Tariq, Former Principal and Mrs. Naseha Usmani, Coordinator, B.Voc. accompanied students. Students visited the weaving centersobserved and learned all the weaving process of brocade in handloom. Students keenly observed all the characteristics of splendid Banarasi Saree from the coloring of its fine silk thread to its intricate motif and opulent Zari work on it. They also saw the Nakhsha of Mughal inspired floral and foliate motifs. Students learned about the manufacturing process of one of the finest traditional sarees of India. They also learnt about weaving done in original gold and silver brocade. The owner of that handloom sector explained, how they get orders from the designers and how their brocade reaches national and international markets. Students also interacted with the skilled labors.

Students observing weaving process of Banarsi Brocade

Paper draping Competition held at College

Khadi Fashion Show held during "Yaad Karo Azadi"

CAREER COUNSELLING CELL

A Report (2016-2017)

Dr. Shama Rani

Asso. Prof., Dept. of Education, HGDC

A Career Counselling Cell has been established in the college under UGC XI Plan to develop educational and occupational competence of students. The objective of the Cell is to provide educational, vocational and personal guidance to the students. Career Counselling Cell organizes lectures to provide information about various employment opportunities in order to enable students to become job oriented. There are a handful of students who are clear as to what they want to become but on the other hand there are many students who are either confused or have no idea about their career preferences. Regular aptitude tests and counselling sessions conducted by career counsellor helps students in determining their true potential. On the basis of counselling, students are able to make the right choice regarding what course they want to enroll in order to accomplish their career goals.

A symposium "Select Your Profession" was organized on 29.08.2016 by University Employment Information & Guidance Bureau, University of Allahabad and Career Counseling Cell of the college. Dr. Jitendra Kumar, Director SRPC, Allahabad, Mr. L.C. Singh. Deputy Chief, University Employment Information & Guidance Bureau, University of Allahabad were the speakers of the programme. Dr. Jitendra Kumar, Director SRPC said that "Each

Seminar in collaboration with UEIGB, UoA in progress.

Sitting on the dats (L-R): Dr. Jitendra Kumar, Director, SRPC, Allahabad,
Mr. L.C. Singh, Deputy Chief, UEIGB, UoA and Dr. Chaurasia.

student must do her SWOT analysis honestly". Motivating and guiding the students towards selection of their goals, he said that it is absolutely essential for the students to plan their careers well in advance before taking admission in different courses. He emphasized on confidence building programme, managerial exercises and personality development programmes. He also highlighted on the importance of computer awareness programme and stressed that in this technology ridden world each one of us should be computer literate in order to keep pace with the changing times. Mr. L.C. Singh, Deputy Chief, University Employment Information & Guidance Bureau, University of Allahabad highlighted on career opportunities and avenues available in various sectors such as CA, CS, SSC, RRB. He said that these career options should be considered by the students as per their caliber and interests. He said that there are far too many opportunities but the need of the hour is to search opportunities according to one's ability and interest. This was an extremely beneficial symposium and 80 students were the beneficiaries

In order to generate awareness, efficiency and to bring about personality development various programmes are organized. In this connection a seminar related to Career Counselling was organized at the college on 28.09.2016 by University Employment Information & Guidance Bureau, University of Allahabad and Career Counselling Cell of the college. On this occasion, papers were also presented by the students on 'Travel and Tourism', 'Law-A Career path', 'Why we should visit a Career Counsellor, 'Fashion Journalism Glamour of Media', 'Yoga Courses', 'Role of parents and teachers in guidance process'. Dr. Jitendra Kumar, Director SRPC, Allahabad, Mr. L.C. Singh, Deputy Chief, University Employment Information & Guidance Bureau, University of Allahabad and Dr. Chaurasia were the speakers at the programme. Dr. Jitendra Kumar spoke on the topic Personality Development. He motivated the students to identify their strength, hidden talents and encouraged them to move towards excellence. Dr. Chaurasia highlighted on the importance of health and personality development in career advancement. Mr. L.C. Singh provided information regarding opportunities available in various fields for development of career. Papers were presented by students of B.Voc. and B.Com. highlighting different career options and requirements.

NATIONAL EDUCATION DAY

Dr.Shama Rani Associate Professor Department of Education

Hena Farheen Guest Lecturer Department of Education

National Education Day was celebrated in Hamidia Girls Degree College on (11.11.2016) with great fervor and enthusiasm as a mark of respect and to commemorate the birth anniversary of freedom fighter and independent India's first Education Minister Maulana Abul Kalam Azad. On this occasion his contribution in freedom struggle and field of education were highlighted by senior faculty members of the college. As a distinguished scholar, great statesman, Maulana Abul Kalaam Azad was imbued with lofty ideals of nationalism, democracy, freedom and rationalism. His contribution to the field of Indian education is not only massive but also remarkable when viewed in historical perspective. Being a dynamic and visionary educationist, he realized the importance of education not only in terms of eradicating poverty, illiteracy and gender bias from the Indian scene but also wanted to use education as an effective tool for social change and rapid economic growth of our country. Virtually, he played a significant role in reshaping, restructuring and reorganizing the education system of our country. He is also regarded as one of the post-Independence architects of modern Indian education system.

Maulana Abul Kalam Azad was the face of communal harmony in Modern India. A renowned scholar and an active political leader, he had charismatic personality right from the beginning. Maulana, an eminent educationist, contributed to the laying of a strong foundation for education in India. He designed the education policy of the country. His firm belief in providing secular, liberal, modern and universal education is apparently relevant even today. It obviously continues to guide us for achieving education for all. The corner stone of his education policy was his conviction that democracy cannot function without the eradication of illiteracy. Maulana Azad, while addressing the conference of 'All India Education', emphasized, "We must not for a moment forget, it is a birth right of every individual to receive at least the basic education without which he cannot fully discharge his duties as a citizen." In other words, he was convinced that education is a tool of social transformation.

Mrs Naseha Usmani, Associate Professor, Department of Urdu, highlighted his contribution in the field of Urdu literature and journalism. She gave references of his writings such as Gubaar-e-khatir, Azaad ki kahani-Azad ki zabani, Hamari Azadi, Islaam mein Azaadi ka tasawwur, Khudbaat-e Azad and Khutoot-e-Abul Kalaam Azad. Dr. Shama Rani, Associate Professor, Department of Education spoke on the topic "Life and Achievements of Maulana Abul Kalaam Azad. She said that he was first education minister of free India, great educationist, intellectual and effective orator. She further elaborated that he was strong supporter of hindu-muslim unity. She gave refrence of 'India Wins Freedom'. She further pointed out that his contribution in establishment of University Grant Commission was remarkable. She stressed that it is only through education we can broaden mental horizon of students. On this occasion essay competition based on life and achievement of Abul Kalaam Azad was also organized in which student of the college participated actively. Arbia Israr of B.A.I won first prize, Shama Parveen of B.A.I and Ummul Khair of B.A.III won second and third prize respectively.

Observance of National Education Day is welcomed as this will ultimately add to the national development. We need to focus on the policies and vision of Maulana as the objective of education is not only to educate but also bring about all round development of students to increase employability of youth.

ر پورٹ اکبرالیآ بادی یادگاری خطبہ بموضوع" عبد حاضر میں غالب کی معنویت"

91/ 42 383/3/3/145

اللاه في بالده جريده مجل وكا شاره جميد الماء الماء الماء الماء كالجاراء بي في المسلم الماء الما

音量音

اردو كمايت وركشاپ عاري الاز در الناء

د کارت سازرین تکم انیوی ایت یره فیمروشین اردو

عیدیہ گراس ڈگری کا نے اپنی قدیم طرز قد رہیں پر قائم طالبات کی تبذیبی و نقافتی پروش کرتے ہوئے فروغ اردو کے لیے بھٹے کوشاں
رہتا ہے اورا پی وراث کر کا نے اپنی قدیم طرز قد رہیں پر قائم طالبات کو ستنین کرنے بین سلسل سرگرم عمل ہے ای کا وش بین سرگراوال فیر تدریکی
کے اپنی اورائی ورائے کا دورا کا دی تابعت کو دکتا گئے ہیں تر تعلیم ۲۰ طالبات کا داخلہ ہوتا ہے اور مفت تعلیم دی جاتی ہے۔ اکا دی کی جانب سے طالبات کو دکتا تھے ہیں۔
تھی سرفرا در کیا جا تا ہے۔ اب تک ۱۰ تیچو ہے کورس کھمل کر تھے ہیں۔

فن خطاطی یا کتابت ایک ایسافن جس کے ذریعہ لکھنے والا نصرف خوبصورت فوشخط کا ماہر ہوجاتا ہے بلکہ مخلف ڈیز اکن شما اپنی تحریری سلاحیت کا بھی مظاہر و کرنے لگتا ہا ورایک کا جب جب اپنی تیل کا و نیا لیے اپنے ہاتھوں سے ہزار ہائمونے ایجا و کتا ہے اور ایک کا جب جب اپنی تیل کا و نیا لیے اپنے ہاتھوں سے ہزار ہائمونے نیا کہ بیوٹر کے قرق یافت دور میں بھی ہم اس کی اہمیت سے الکارٹیس کر یائے۔ آئ ہماری فئی اس نے اس خوبصورت آرے کو فراموش شرک سے اور تماری وی سام نے اس خوبصورت آرے کو فراموش شرک سے اور تماری ورافت نسل و سلمنتقل ہوکر فروغ یائے۔ اس کے لیے ضروری ہی ہے کہ ہم بھی انھیں ای آرے سے قریب ترکرے۔ اس کی اہمیت کا احساس والا نیس انہوں مقاصد کی جی کا خواب لیے ہمارا کا بی طالبت کو فن کتابت کا ماہر بنانے میں کوشاں ہیں۔ اس سلم کی ایک کو ٹی کتابت کا ماہر بنانے میں کوشاں ہیں۔ اس سلم کی ایک کو ٹی کتابت کو ماہی ہے۔ جو وقتا فو قتا طالبات کو اپنے فن کے مظاہرے کا موقع عنایت کرتا ہے۔

بتاریخ ۲۵ اکورتا ۹ نومر ۱۱۰ و اارآباد میوزیم مین ۱۵ روز و کتابت و رکشاپ کا انعقاد کیا گیا جس مین جمارے کالج کی تقریباً ۲۰ طالبات نے شرکت کرتے ہوئے بہتر بین نمائندگی کا مظاہر و کیا اور ماہر بین فن سے مختلف عط سے واقفیت ماصل کی۔

۵ اروز ہ درکشاپ کے دوران طالبات کوالدآباد کے مشہور خطاط ریاض احمد صاحب نے فن خطاطی کی آخریف وارتقا ہے واقت کراتے وے چسپائی کے طریقہ کارے بھی روشاس کرایا اورا چی اعبادات کا بھی اکمشاف کیا بینز طالبات کوئن خطابت میں مشق بھی کرائی مساح وقت کست احکمایا جو بچد کارآ بدریا۔

نا گیوورکہ الیکوشا کھا کے ڈائز کم جناب ڈاکٹو کی ایس خواجہ نے یا در بیا کتاب کے در نید کتابت کے مختلف مولوں جوہ خوروں مدیرا اور پیشل کے برخوں میا دشاروں میٹوں پر کلکے جاتے ہے تھے تھیں کے ساتھ طالبات کو دکھا ہے گئے ہوختف محادات مساجداور قران مجید پرکی کئی خطاطی بھی دکھا گئی اور کی خطاطی بھی دکھا گئی خطاطی بھی کہ فال اور دورکشاپ سے طالبات کو مختلف شرط پر چامع گفتگوا وران کی باریکیوں کو بچھے اور فیش باب ہونے کا نایاب موقع ملا ورکشاپ کے ساتھ کی اور کا باب موقع ملا ورکشاپ کے اور کشاپ کے موقع کا دورکشاپ کے موقع ملا ورکشاپ کے موقع کی اور کا کا باب موقع ملا ورکشاپ کے موقع کی اور کا کا باب موقع ملا ورکشا ہے موقع کی کہ کی الد آباد دورکشاپ کے اور کا کم موز شخصیات کی موجود کی جمل طالبات کو مرفیک سے قوان کی ہے ہم کا کا جات کے موقع کی عزارت کے لیان کے بھی تھی گئی دورکشاپ کے انداز کا محمل کے ڈاکٹر راجیش پر وہت کو مباد کہا درجے جی اور اس خواجود کی عزارت کے لیان کے بھی تھی۔ گئی دورکشاپ کے انداز کا محمل کے ڈاکٹر راجیش پر وہت کو مباد کہا دورجے جی اور اس خواجود سے موقع کی عزارت کے لیان کے بھی تھی۔ گئی دورکشاپ کے انداز کی کا موزود کی موجود کی عزارت کے لیان کے بھی تھی۔ گئی دورکشاپ کے انداز کی کھی کا دورکشاپ کی کھی تھی کے ڈاکٹر راجیش پر وہت کو مباد کہا دورجے جی اور اس خواجود کی عزارت کے لیان کے بھی تھی۔

九分分

CONTENTS

1	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND GENDER EQUALITY	Ma. Khushnuma Ali B.AI	28
2	MY FATHER, MY HERO	Ms. Faiqua Meraj B.AI	29
3	FIGHT FOR THE RIGHT	Ms. Mahwash Asrar B.Voc., Sem II J & M	29
4	DESTINY	Ms. Hina Siddiqui B.AI	30
5	TAM A WOMAN	Ms. Enab Aqeeb B.AI	31
6	THE DOWRY SYSTEM	Ms. Ashifa Taj M.A. Medieval History Sem, II	32
7	LIFE IS ACCOUNTANCY	Ms. Kashish Izzat B.ComI	32
8	WOMEN'S EDUCATION IN INDIA	Ms. Ruqaiya Naseer B.AI	33
9:	ROLE OF WOMEN VOTERS IN INDIAN DEMOCRACY	Ms. Mariyam Haidary B.Voc. Sem IV, J&M	34-35
10	NATURE	Ms. Ananta Bhattacharya M.A. English Sem II	35
11	WOMEN WE ADMIRE	Ms. Maryam Akhtar B.A. I	36
12	MAULANA ABUL KALAM AZAD	Ms. Arbia Israr B.AI	37-39
13	SKILL DEVELOPMENT AND JOBS IN INDIA	Ms. Kritika Malviya B.Voc., Sem II J & M	40
14	MY INDIA IS FAMOUS	Ms. Ariz Fatima M.A. English Sem II	40
15	NOSTALGIC THOUGHTS WHILE SEEING AN OLD ALBUM	Ms. Farha M.A. English Sem II	41
6	YEARS LATER	Ms. Samreen Ansari M.A.English Sem II	42
7	LAM WHAT I SEE IN MYSELF	Ms. Atika Firoz M.A. English Sem II	43
8	HARD WORK V'S TALENT:	Ms. Kashish Izzat B.Com. I	44

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND GENDER EQUALITY

Ms. Khushnuma Ali B.A.

Internet access is a human right – and rightly so; without it one is not a part of the modern economy and society. One is not even heard. One cannot access critical information and hence cannot reach levels of empowerment. Hence the UN Sustainable Development Goals pledge to achieve Internet access feall women and men around the globe and to advance the empowerment of women and girls through Information and Communication Technology (ICT).

On September 13" and 14", 2016, the Web Foundation and the Alliance for Affordable Internet in partnership with UN Women, the African Development Bank and the Kofi Annan Centre of Excellence held the first 2016 Africa Summit on Women and Girls in Technology. It was the first event to focus exclusively on the link between technology policy and women's digital empowerment. Given below are some startling facts brought to light by the Africa Summit:

Internet access and women's empowerment: Most countries (with the exception of India and the Philippines) still have significant gender gaps as regards Internet access and empowerment. Men are more likely to be online. Once connected through the Web, women are less likely than men to use the Internet to find critical information, get engaged in the community or politics or increase their income. What's more, it's tough to measure progress since data on these metrics is largely absent.

Affordability: The countries assessed by the Summit gave only 5 out of 10 points to affordable internet accessibility. None of the African countries studied mer the ideal target of 1 GB of data for less than 2% of monthly income. In Uganda, 1GB of mobile broadband costs more than 22% of average monthly income. Given that women on average earn 25% less than men globally, high Internet prices discriminate disproportionately against women.

Digital skills and education: For women who are not online, Women's Rights Online Study found that "not knowing how" to use the Internet was the most commonly cited barrier. Yet, the countries assessed are making painfully slow progress as regards providing digital literacy training and Internet access in public schools.

Relevant content and services: In most countries, women cannot find relevant content online casily – whether it is information in their native language or information that is useful for their daily lives. Two key areas were identified (1) reproductive and sexual health and (2) access to mobile financial services. While Kenya has strong and growing Internet financial services for women, other countries are fulling far short. In the same way, none of the African and Asian countries studied have strong women's sexual health content available online.

Online safety: When it came to tackling violence against women online, we found little progress since 2014 Web Index Finding indicates that 74% of countries were not doing enough. Notably, police and courts in almost all countries reviewed are still not equipped to handle ICT-mediated violence and harassment cases. Legislation to protect the privacy of data and communication is also still lacking across many countries. Until we make the Web safe space for women, its true potential will remain untapped.

These findings show that there is a formidable gender gap in empowerment through the Web. The good news is that the situation can be changed through sound government policies. It would be in a interest of the digital world that governments create a network of women and men – pushing for great digital equality that will support economic and social progress as a part of the sustainable development agenda.

MY FATHER, MY HERO

Ms. Faiqua Meraj B.A.-I

My father, Mr. Meraj Uddin is an ideal human being for me. I take this opportunity to express my sentiments about him. When I was small I remember he always brought choicest fruits and eatables for family but would offer me first. We are six siblings- two sisters and four brothers. I am the youngest and quite pampered. My needs have always been fulfilled. My father is an inspirational figure for me. He believes in hard work and never submits to the hard conditions of life. Even when our financial position was quite worrisome he put extra hours at work to generate more income to meet the needs of the family. He believes in empowering daughters by giving them quality education. Even though his relatives and friends may dislike his spending on the educational needs of his two daughters, he considers himself blessed. He has a deep love for me and my sister and always tries to fulfill our needs. In a society which does not care for the girl child I admire my father for giving his daughters the best opportunities. He certainly is an icon for all of us. I especially hold him in high esteem for taking good care of us and for his zest to educate his daughters.

My father is an institution by himself. I have learnt from his life that hard work always pays back rich dividends. My father strives hard to mend our ways with great care. He never makes us feel small for our mistakes. On the contrary, he makes us realize our short comings through graceful reprimand. His patience is an admirable quality. My father does not distinguish between his sons and daughters. I proudly declare to my friends that since my father does not see sons and daughters in two different ways—1 am his daughter and as dear to him as his sons. He has given his daughters the precious gift of education. He has given me confidence to brave the world and prove my worth. Therefore—I say—My father is my hero.

FIGHT FOR THE RIGHT

Ms. Mahwash Asrar B. Voc., Journalism & Mass Comm.

I have the right to ask.

I there any protection for the lass?

The streets are not safe,

But every nook and corner is safe to rape.

There is fear among girls in the dim light,

What about those raped victim's right?

Is there any security on the streets of Allahabad?

If not, then when we scream, why are we stopped?

Why the police is not with us?

Why they are a part of big, mad rush,

They shower water and tear gas,

And they now work only for the cash!

They lathicharge the crowd

But can't hear our voices.

The voices together scream'l Fight'

For the most important Women's right.

Those voices want that rapists should be hanged publicly

And everyone should be handled by police strictly

Fear will then take shape in the minds

Of the villains who commit sins of this kind

Ms. Hina Siddiqui

DESTINY

Destiny is not a matter of chance
It is a matter of choice
It is not a thing to be waited for
It is a thing to be achieved:

We are the creators of our own destiny. But the perplexing question is - 'What is destiny?' Destiny refers to those aspects of life over which we have no control. This is true! Before we are born in this world, our destiny has already been decided. Whatever we do, happens as per our pre-shaped destiny.

Many a times even the wrong choices bring us to the right path. In the words of C.S. Lowis - "Hardship often prepare ordinary people for an extraordinary destiny".

Sometimes things happen to us in such a way that we just don't understand. These things sometimes become the doors and windows of our destiny. It is here that we have to make wise choices and shape destiny with grit and stamina.

Life is like a story. We are the writers of our own stories and the makers of our own destiny. Each day is a new chapter, a new challenge, a new path, a new journey. We need to make the most of it, make it worthwhile and live it the fullest, live it to its limitless potential and turn it into an amazing life story of which we can be proud of and inspire others. On our way, we may have to face a lot of hardships but these adverse circumstances are the litmus test of our integrity. Once we study these situations carefully and strategize ourselves, our destiny does not remain far flung, uncontrolled.

We can fix the resource as per own potential, make the best use of it and guide our ship to success. Much is achieved through hard labour, sincere efforts and disciplined approach. If we tap upon these, we can create our destiny!

"Every day may not be good, but there is something good in everyday"

Trust is like a paper once it's crushed it can't be perfect"

"Live Life to the fullest and focus on the positive"

"Life is the art of drawing without eraser"

tot on moto g° power

I AM A WOMAN

Ms. Enab Aqeeb BA-1

I am a woman,

Now you cannot deny me my due.

You have spoken the worst about me,
But you have been proved false.

God says of me - I am like the rock and I am also like the stars,
I have walked along Adam, on Heaven and earth.
I am the support of man, his anchor, his life line....,
But alas! I am constantly hammered, to change to change...

I am a woman,

I am chained by society and instructed to stay within the glass frame,

Lest I prove a threat to your manipulative ways.

Thus, I change and change.....

I do not even remain what I was,

I am forever constructed....

I am a woman,

I am the root and tips of the trees at the same time!

I am a mother and bread maker too.

I am a daughter, a soft dough
To be shaped by life!

I am a pleasant breeze,

But also storm and thunder.

I am forever constructed...

I am a woman,

I am not dead, I am coming alive.....,

With a new face!

You can't define me for I am like the air....

Moving everywhere, a mystery.

Juggling with myriad thoughts to give a shape...

I am the symbol of righteousness,

I am the Holy Mother but I am also subjected to violence and rape.

Accepted, praised but also labeled unworthy,

This is my new name.

I am a woman,
I play with life... I skip in its shadows,
I can climb the Everest.
I can plumb the Pacific....
Now I know my strength!
I refuse to be constructed I wish to chisel myself.
Acceptance, praise, kindness I have left behind,
I am what I am,
I am a woman.

THE DOWRY SYSTEM

Ms. Ashifa Taj

M.A. Medieval History Sem, II

Our society is made of different castes and sub-castes. There are different traditions and cultures. Some of the traditions are good but not all of them. "Dowry System" is one of the social evils which is in practice till now, Dowry is the property or money given to the bride to take to her husband's house when she gets married. This evil system is practiced almost throughout the country. Demanding cash jewellery and costly items of furniture and many electrical gadgets and other valuables by the bride-jewellery and costly items of furniture and many electrical gadgets and other valuables by the bride-jewellery and costly items of furniture and many electrical gadgets and other valuables by the bride-

This system is certainly disadvantageous. Firstly, the relation between the bride and bridegroom cannot be sound. The bridegroom treats the bride in an unfare manner if he think that the given dowry is not enough. We come across many crimes connected with the issue of dowry. Some brides are badly beaten by their husbands. Unfortunately, issue of dowry affects the relationship between husband and wife. Their relationship gets strained. Peace, love and harmony simply evaporates from their life as their relationship is exposed to the heat of dowry. Some of the newly married women are murdered by their husbands as a result of the dowry system. The Dowry Prohibition Act was passed in 1961 but it has not been effectively implemented.

I believe that dowry system is acurse on Indian society. Although this system is banned by law, but it is still in practice all the educated girls and boys should discourage and oppose this system when they get married. Those, right thinking people will come forward to raise their voice against the "Dowry System" in India.

'BE A MAN, NOT A BEGGAR" STOP TAKING AND GIVING DOWRY

LIFE IS ACCOUNTANCY

Ms. Kashish Izza

What comes — I debit.

What goes — I credit.

Birth is my opening stock.

Idea is my liability.

Happiness is my profit.

Sorrow is my loss.

Duties are my outstanding expenses.

Working is my prepaid expenses.

Bad things I always depreciate.

And good things I always appreciate.

Friendship is my hidden adjustment.

My character is my capital.

Knowledge is my investment.

And my aim is to tally the balance sheet.

The end debt is my closing stock.

WOMEN'S EDUCATION IN INDIA

Ms. Ruqaiya Naseer B.A.-I

"Only those countries achieve progress and prosperity where education of women is given importance"

—Swami Vivekanand

Women have been respected in Indian culture since ages. Religious books of all religions state that wherever there is respect for women, there showers the blessings of God. We cannot imagine a life without women. Women have the power to face the problems of life with courage, self-confidence and esteem. Women should also be given the right to contribute equally in every field as men. In the Vedic period, education of women was given full importance. It was also given due impetus by the East India Company. In the post-independence era, with the help of different governmental and non-governmental activities, the average rate of literacy has been increased from 0.2% to 6%. Kolkata University was the first university to accept women's education. In 1976 it was decided to link women's education with social development. It was necessary for the promotion of democracy and for the reformation of Indian women.

Since 1947 various committees have been formed for the sake of promotion of education. It was targeted to increase the ability of women and educate them as much as possible. For this purpose Literacy Mission was started. The goal of this mission was to reduce the average level of illiteracy. Moreover, it was one of the major step to overcome poverty. In some families where the working male becomes handicapped due to any accident or if the male bread earner passes away, the burden of raising the family falls on the shoulders of the woman. Hence women should be educated to handle such unprecedented situations. Women can work as teachers, doctors, advocates to practice any vocation and become self-reliant. Problems like poverty and unemployment can be solved through education.

Education plays an important role in making women capable enough to secure their rights. They face many difficulties and problems which they cannot share with men, but if they are educated, they are able to solve their problems easily. Education of women also facilitates national development. Swami Dayanand said, "The progress of the nation and family cannot be met properly where women are uneducated". Education is important for the development of mental faculties just as food is necessary for the development of body. If a woman is not educated properly she neither can be a successful housewife nor a good mother. The real cause for criminal behavior among children is the underdevelopment of a child's mind. If a mother is illiterate how can she guide her children to the right path and how can she develop their mental capabilities? An educated woman can overcome disappointments and bardships and can play a successful role towards the progress of the family, society and nation. Women and education is a powerful force by which our country can develop and prosper. So let us harness resources and energies to educate women and young girls so that our country becomes a global icon for the education and development of women.

ROLE OF WOMEN VOTERS IN INDIAN DEMOCRACY

Ms. Mariyam Haidary B. Voc. Sem IV, J&M

Abraham Lincoln said "Democracy is a government of the people, for the people and by the people". In the modern world, it is a system of government in which citizens exercise their power of voting and choose representatives among themselves to form a government. The active participation of a citizen in politics and civil life is very important and key element of democracy.

It is well known that the possibility for all citizens to participate in the management of public affairs is at the very heart of democracy. A basic precondition for women's participation in politics is the recognition of her Right to Vote. Women rarely participate in the establishment of their governments or in the creation of the judicial system and state power movement mechanisms. The women's suffrage began in the last decades of the nineteenth century. By the 1880s women were working internationally to win more rights but after some years in 1888 women activists from the United States, Canada and Europe met in Washington DC for the International Council of Women. Most European, Asian and African countries did not pass women's suffrage until after World War-1.

The Indian Constitution officially granted women and men the right to vote. We find that the sex ratio of Indian voters on an average of 1000 voters, increased impressively from 715 in the 1960s to 883 in 2000. The fact that more women are voluntarily exercising the constitutional rights of adult suffrage across all states of India is testimony to the empowerment of women to secure their fundamental right of freedom of expression. This is the extraordinary achievement of the world's largest democracy with 717 million voters; among them 342 million voters are women voters.

Women are still playing a secondary role in nation building. There are many reasons for the problems faced by the Indian women who are still unable to enjoy equal rights with men. In the first place, the customs and traditions prevalent in the country for centuries curb their position. Secondly, the high percentage of illiteracy among women contribute towards their backwardness. Thirdly, the ignorance of their rights and last of all, the patriarchal society and economic system also add to their woes. In spite of all these problems mentioned above, one can see that the condition of Indian women has improved a lot. There are now adequate educational facilities for girls and women. Special incentives and reservation are there to encourage them to study. There are special reservations for them in the employment sector.

The constitution of India promulgated in 1952 promised – "To secure its entire citizens Justice, Social, Economic and Political and equality of status and opportunity".

India has the largest democracy in the world due to the number of voters and political parties. It is the will of the Indian people and their political participation in general election which makes it the largest democratic nation. In the present times as compared to the men folk, women participation in electoral politics is quite less. However it is encouraging to note that political activism and participation of women in election is on the rise. This has brought down discrimination, but to ensure gender parity, more women should join the political arena as a voter and also as a party candidate. This shall remove gender discrimination. Every Indian citizen should east his/her vote as the power to elect representatives lies in the hands of the citizens. Every vote counts and makes democracy stronger. Each citizen of 18 years of age has the right to vote—man or woman. Data reveals that only half of the women voters take part on the day of voting. Many women are angry with the government and do not care to vote. Others despise the candidates or believe their votes do not make any difference. Therefore, it is imperative that young woman folk who have just turned 18, use the right to vote judicially.

Women constitute more than half of the human population and play crucial role in all spheres of life. The reality check of growth of any nation lies in its economical growth and this should not suffer from gender hias. Men and women have equal economical opportunities for growth, development and this shall be achieved if women are aware of their right. It is crucial at this juncture that they rise to the occasion and use their power to cast their votes in a free atmosphere without any pressure from political parties and immediate gains.

Women voters should be educated by giving publicity, encouraging people to vote through campaign targeted activities. Women can participate in the electoral processes by becoming members of the electoral administration as observer candidates. Women groups can make a significant contribution through activities such as advocating gender balance among candidates. Women can be a part of political party and through such steps can find entry for oneself in the political arena. The participation of women and their engagement in the electoral process is an important indicator of the maturity and efficiency in public life. It can be defined not only by the terms of the equality and freedom with which they share political power with men, but also in terms of the liberty and space provided to women in the democratic framework of electoral politics.

Women's political action should not be limited to only supporting men's political aspirations. Studies have indicated that gender bias in voting is being reduced over time and across all states of India. Yet, women's participation at higher decision making levels is still limited and needs to be expanded if the practice of democracy is to remain consistent inhits theory and intent. In India, women were glorified in epics and Purana's for playing active role in the political affairs of the time. She is still striving in her conviction and perseverance. Now, in the post-modernist world, Indian women should grab the opportunity and play a more decisive role in Indian politics.

NATURE

Ms. Ananta Bhattacharya M.A. English Sem II

The clear blue sky oh! so high,

The sea is so deep and intense,

The many gardens and their fence,

The mountains so big and huge,

The forest giving out some clues,

The intensity of the wind and air,

Tell us, look around, something is there,

Yes, I am nature and love me to the core

WOMEN WE ADMIRE

Ms. Maryam Akhtu

There are certain admirable women icons. Why do we admire them? Is it their success which we admire and which inspires us? There is something more – perhaps it is their courage to follow their heart and downar they believe is right which is an admirable quality. They embody the spirit of joy.

Mother Teresa Mother Teresa winner of the Nobel Peace Prize dedicated her life to serving the poor and the destitute. Till she breathed her last, she served humanity. She never stopped thinking about the people whom she was serving. She believed she was entrusted by God to serve the poor and the needy She was a true servant of God.

Tashi and Nungshi Malik Tashi Malik and Nungshi Malik were born on 21" June, 1991 in Military Hospital, Meerut U.P. Tashi and Nungshi Malik are the first siblings and twins to climb the seven summits and reach the North and South Poles and complete the Adventurers Grand Slam and Three Poles Challenge.

Kalpana Chawla Kalpana Chawla, an Indian-American astronaut and the first Indian woman in space was one of the seven astronauts who lost their lives in the space shuttle, Columbia disaster on February 1°, 2003. A role model for many young women in India and around the world, Kalpana will always be remembered for her incredible journey from Karnal where she was born, to NASA, where she fulfilled her dream of reaching the stars.

Saina Nehwal Saina Nehwal is India's most celebrated badminton player of the present time. She is the only Indian badminton player to have brought home an Olympic Medal, and the first Indian woman to have reached the rank of No. 1 in the BWF world rankings. After Prakash Padukone in 1980, no one from India had ever made to the top ranking in Badminton.

DREAM HIGH

Reach high,
Where the stars lie,
High in the sky!
Dream deep,
For every dream,
Precedes your goal!

FRIENDSHIP

Woven with hands of grace and purity, It has no level or quantity. Love has many dorms of relationship, Best is Friendship.

MAULANA ABUL KALAM AZAD

(Adjudged best easy at the Essay Competition held on National Education Day)

Ms. Arbia Israr B.A.-I

Abut Kalam Muhiyuddin Ahmad Azad (11 November, 1888 – 22 February, 1958) was an Indian scholar and a senior political leader of the Indian Independence Movement. After independence in 1947, he became the Union Minister of Education of the Government of India. In 1992 he was posthumously awarded India's highest civilian award, the Bharat Ratna. His contribution to establishing the foundation of modern education in India is recognized by celebrating his birthday as "National Education Day" all across the country

As a young man, Azad composed poetry in Urdu language, as well as treatise on religion and philosophy. He rose to prominence through his work as a journalist, publishing works critical of the British Raj and espousing the cause of Indian nationalism. Azad became the leader of the Khilafat Movement, during which he came into close contact with Mahatma Gandhi. Azad became an enthusiastic supporter of Gandhi's ideas of non-violent civil disobedience, and worked to organize the Non-Co-operation Movement in protest of the 1919 Rowlatt. Act, In 1923, at the age-of 35, he became the youngest person to serve as the President of the Indian National Congress.

Azad was one of the main organizers of the Dharasana Satyagraha in 1931. He served as the Congress President from 1940 to 1945, during which the Quit India Movement was launched. Azad was imprisoned, together with the entire congress leadership for three years.

Azad was born on 11 November, 1888 at Mecca in Saudi Arabia. His real name was Abul Kalam Ghulam Muhiyuddin who eventually became known as Maulana Azad. Azad's father was a Bengali, Maulana Muhammad Khairuddin. His mother was an Arab, the daughter of Sheikh Mohammad Zaher Watri, himself a reputed scholar from Medina, where Maulana Azad was born, but returned to Calcutta with his family in 1890. Azad began to master several languages, including Urdu, Hindi, Persian, Bengali, Arabic and English. He was also trained in the Mazahibs of Hanafi, Maliki, Shafi'i and Hanbali fiqh, shariat, mathematics, philosophy, world history and science by reputed tutors hired by his family. He was an avid and determined student of journalism. He started a political journal (Nairang-e-Aalam) and edited a weekly (Al-Misbah) at the age of twelve in 1900. In 1903 he brought out a monthly journal, Lissan-us-Sidq, which soon gained popularity. He was married to a young Muslim girl, Zulaikha Begum. Azad compiled many treatises interpreting the Quran, the Hadith, and the principles of Fiqh and Kalam.

Revolutionary and journalist - Azad developed political views and was considered radical by most of the Muslims of the time. He was a nationalist to the core. He often criticized Muslim politicians and even rejected the All Indian Muslim League's communal separatism. Azad developed curiosity and interest in the pan-Islamic doctrines of Jamal al-Din al-Afghani and visited Afghanistan, Iraq, Egypt, Syria, and Turkey. His work helped to improve the relationship between Hindus and Muslims in Bengal, which had been soured by the controversy surrounding the partition of Bengal and the issue of separate communal electorates.

With the onset of World War I, the British stiffened censorship and restrictions on political activities. Azad's Al-Hilal was consequently banned in 1914 under the Press Act. Azad started a new journal, the Al-Balagh, which increased its active support for nationalist causes and communal unity. Azad's second publication came under the Defence of India Regulations Act and he was arrested. The governments of the Bombay Presidency, United Provinces, Punjab and Delhi prohibited his entry into the Provinces and Azad was moved to a jail in Ranchi, where he was incarcerated until 1 January 1920.

Literary Writer - Maulana Azad is considered one of the greatest Urdu writers of the twentieth century.

He has written many books including India Wins Freedom, Ghubar-e-Khatir, Tazkirah, Tarjumana,

Ouran etc.

Ghubar- e-Khatir Ghubar-e-Khatir (Sallies of Mind) is one of the most important works of Maulta Abul Kalam Azad, written primarily during 1942 to 1946.

It is often said that his book India Wins Freedom is about his political life and Ghubar-e-Khatir deal with his social and spiritual life.

Contribution towards Movement - Upon his release, Azad returned to a political atmosphere charge with sentiments of outrage and rebellion against British rule. This period marked a transformation is with sentiments of outrage and rebellion against British rule. This period marked a transformation is Azad's own life. Azad travelled across India, working extensively to promote Gandhi 's vision education and social reform.

Azad became an inspiring personality in the field of politics. Azad became an important national leader and served on the Congress Working Committee and in the offices of general secretary and president many times. The political environment in India re-energized in 1928. There occurred a nationalism outrage against the Simon Commission appointed to propose constitutional reforms. Azad was imprisoned along with thousands of people. He was frequently sent to jail from 1930 to 1934 for long periods of time. After the Gandhi – Irwin Pact in 1931, Azad was amongst thousands of political periods to be freed from prison. When elections were called under the Government of India Act 1935 prisoners to be freed from prison. When elections were called under the Government of India Act 1935 Azad was appointed to organize the congress election campaign, raising funds, selecting candidates and organizing volunteers and rallies across India.

Quit India - In 1938, Azad served as an intermediary between the supporters of United Congress and the breakaway Congress faction lead by Congress President Subhash Bose. Bose criticized Gandhi for not launching another rebellion against the British and sought to move the Congress away from Gandhi leadership. Azad stood by Gandhi with most other Congress leaders. He reluctantly endorsed the Congress's exit from the assemblies in 1939, following the inclusion of India in World War II.

Azad sided with Gandhi when the British ignored the Congress overtures. Azad's criticism of Jinnah and the League intensified as Jinnah called Congress rule in the provinces as "Hindu Raj". Jinnah and the League's separatist agenda was gaining popular support amongst Muslims. Azad was elected Congress President in its session in Ramgarh. In his Presidential Address speaking vehemently against Jinnah Two Nation Theory- the notion that Hindus and Muslims were distinct nations. Azad said—"If Hinduiss has been the religion of the people here for several thousands of years. Islam also has been their religion for a thousand years. Just as Hindu can say with pride that he is an Indian and follows Hinduism, so also we can say with equal pride that we are Indians and follow Islam. I shall enlarge this orbit still further The Indian Christian is equally entitled to say with pride that he is an Indian and is following a religion of India, namely Christianity".

Partition of India – With the end of the war, the British agreed to transfer power to Indian hands. All political prisoners were released in 1946 and Azad led the Congress in the elections for the new Constituent Assembly of India, which would draft India's constitution. Azad had been the Congress President since 1939, so he volunteered to resign in 1946. He nominated Nehru, who replaced him a Congress President and led the Congress to form the interim government. Azad was appointed to hear the Department of Education. Azad continued to proclaim his faith in Hindu-Muslim unity.

"I am proud of being an Indian. I am part of the indivisible unity that is Indian nationality. I avindispensable to this noble edifice and without me this splendid structure is incomplete. I am an essential element, which has gone to build India. I can never surrender this claim".

post Independence - India's partition and independence on 15 August, 1947 brought with it a scourge of violence that swept Punjab, Bengal, Bihar. Delhi and many other parts of India. As India's first of violence that swept Punjab, Bengal, Bihar. Delhi and many other parts of India. As India's first of violence that swept Punjab, he emphasized on educating the rural poor and girls. Addressing the conference of All India Education on 16 January 1948, Maulana Azad emphasized "We must not for a moment for all India Education on 16 January 1948, Maulana Azad emphasized "We must not for a moment for girls, it is a hirthright of every individual to receive at least the basic education without which he cannot fully discharge his duties as a citizen". Under his leadership, the ministry of education established the first Indian Institute of Technology in 1951 and the University Grants Commission in 1953. He also laid emphasis on the development of the Indian Institute of Science, Hangalore and the Faculty of Technology of the Delhi University. He foresaw a great future for India in the HT's. He said "I have no doubt that the establishment of these institutes will form a landmark in the progress of higher pechanological education and research in the country".

Criticism - During his life and in contemporary times, Maulana Azad has been criticized for not doing enough to prevent the partition of India although he was committed to united India till his last breath. He was condemned by the advocates of Pakistan, especially Muslim League.

Legacy and Influence – Azad is remembered as amongst the leading Indian nationalists of his time. The ministry of education provides Maulana Abul Kalam Azad National Fellowship, an integrated five year fellowship in the form of financial assistance to students from minority communities to pursue higher studies such as M.Phil and PhD.

Namerous institutions across India have also been named in his honour. Some of them are the Maulana Azad Medical College in New Delhi, Maulana Azad National Institute of Technology in Bhopal, Maulana Azad National University in Hyderabad, (MACESE Delhi University), Maulana Azad College and Maulana Abul Kalam Azad University of Technology in Kolkata, Maulana Azad Stadium in Jammu. He is celebrated as one of the founder and patrons of the Jamia Millia Islamia. Azad's tomb is located next to the Jama Masjid in Delhi. On 16th November 2005 the Delhi High Court ordered that the tomb of Maulana Azad in New Delhi be renovated and restored it as a major national monument. Azad's tomb is a major land mark and receives large number of visitors annually. Jawaharlal Nehru referred to him as Mir-i-Karawan (the caravan leader), "A very brave and gallant gentleman, a finished product of the culture that, in these days, pertains to few" Mahatma Gandhi remarked about Azad by counting him "as a person of the caliber of Plato, Aristotle and Pythagorus".

Azad was portrayed by actor Virendra Razdan in the 1982 biographical film Gandhi, directed by Richard Attenborough. His birthday, 11° November is celebrated as "National Education Day" in India.

"Dreaming or doing is a choice that will make the difference between failure or success"

SKILL DEVELOPMENT AND JOBS IN INDIA

Ms. Kritika Malviya B. Voc. - I. F D & 1

Skill means the ability to do something well. It comes from training experience and practice Development means the act or process of creating something over a period of time. It means the development is one of the essential ingredient for India's future economic growth as the country transforms into a diversified and internationally competitive economy. According to Will Smith "Normatter how talented you are, your talent will fail you, if you are not skilled. Skill is achieved through practice. Work hard and dedicate yourself to being better every single day". Government alone cannot be accomplish this task. It calls for a consolidated effort of the government, private players and NGOs to address the issue in a comprehensive manner.

The government has to be cautious on a few points before taking a decision to go for skill training Government should make vocational education mandatory for women who are not pursuing full time education. With "Beti Bachao Beti Padhao", "Startup India" and "Digital India" schemes being rolled out by the government, youth and specially women must be compulsorily taught to use computer and be skilled in any field. The government should also take steps for Divyang people and create specific job opportunities for them. If the government takes these steps, the dream of empowering and transforming lives will be achieved to a great extent.

MY INDIA IS FAMOUS......

Ms. Ariz Fatima M.A. English Sem II

Kashmir for beauty, Bihar for mines,
Delhi for majesty, Himachal for pines,
Bengal for writing, Andhra Pradesh for storms
Punjab for wrestling, Nagaland for hills,
Mumbai for dreaming, Assam for mills.
Chennai for cooking,
Gujarat for health,
Madhya Pradesh for wealth,
Kerala for dance,
Mysore for glance,
Uttar Pradesh for norms.

NOSTALGIC THOUGHTS WHILE SEEING AN OLD ALBUM

Ms, Farha M.A. English Sem II

I was cleaning my old trunk—a task which I had been postponing for a long time. The trunk was full of old clothes, scrap books, dirty toys, comic book. Wrapped into an old scrap book was something hard and rectangular, "Now what could that be?" I said to myself. I unwrapped it and found that it was an old album of photographs, its cover dirty and its pages faded. Luckily, the photographs were not damaged and I began to turn the leaves and was soon immersed in nostalgic thoughts.r

While going through the photographs, I was reminded of some beautiful moments which I had completely forgotten. I remembered having read somewhere that "Today's beautiful moments will be tomorrow's memories to be cherished". "How true!" I said to myself. As I went from one photo to another, I was absorbed in the past. Here was a pretty woman holding a small child in her lap I recognized my mother but it took me sometime to convince myself that I was the child in her lap. I was overwhelmed with amusement to see myself as an innocent one year old child. My mother was holding me as if I were something very precious. I must have been the centre of attraction of my family in those days. I must be getting immense love from the members of my own family, and also from neighbors. It made me recall Wordsworth, the great poet who had rightly said, "Heaven lies about us in infancy". Another photograph showed me playing hide and seek with my mother. I suddenly realized what a blessing it was to be a tiny tot oblivious of the hardships of life. Now as a student of Master of Arts I am a surrounded by worries. I am ambitious. I want to live life on my own conditions. Will I succeed? These thoughts give me tension.

A couple of pages later I came across a beautiful photograph showing me cutting a birthday cake. I was five and surrounded by my cousins. A couple of more pictures of the birthday party followed. In one of the photo, I had been caught eating a big piece of cake, part of which had spoiled my dress. I was smiling when I remembered how it had happened. I thought of looking for my dress in my trunk but then remembered that it was given to my maid's daughter.

The next page contained a special photo which touched my heart, It showed my father feeding me with his own hands and I was sitting on his lap. I can't remember much but I can easily recollect the love with which my father used to feed me with delicacies. But today, he is no more, Immersed in nostalgic memories I looked at the photograph for a long time.

I went through many more photos with mixed feelings of joy and sorrow. It is truly said, "Sweet memories always stay with us and they cannot be driven away".

"Your mind is a powerful thing, when you fill it with positive thoughts your life will start to change"

"The bird who dares to fall is the bird who learns to fly"

"Opportunities are like sunrises, if you wait too long you will miss them"

YEARS LATER

Ms. Samreen Ansar M.A.English Seni

Years later, when you'd look back in time,
When you'd search for the ones you'd call thine,
you'll find none,
You'll be left alone, all alone;

Years later, when the sky will be clear, and not dark,
The grass, green and you wouldn't be a teen,
You'll not have them beside you,
to hold your hand and say, "
We'll be there for you".

Years later, when you'd realize,
That nobody sticks, till the end;
But two, one is your mother,
the other - your dad,
Which you never considered true.!

Years later, when your friends ditch,

Leave you in a glitch,

you'd miss the comfort of your mother's lap,

your dad's rough hands,
their valuable advice, their hearts melting like ice.

Years later, when those people, close to you will part ways, with all your care gone in vain, you'd miss your dad saying.

"But none will remain".

Years later, when you recall, how mean you had been how rude you always been, you'd realize, how they always had seen these days, when you'd eventually, get serene.

Years later, you'll know what you've done to them, and wouldn't want, the same to happen to you, but again, the history will repeat, and you'll know How roles change in destiny.

And then, years later, when you'd look back in time When you'd search for the ones you'd call thine, you'll find none-you'll be left alone, all alone;

I AM WHAT I SEE IN MYSELF

Ms. Atika Firoz M.A. English Sem II

What am I? Usually we find that this is rather tough to answer than most questions ever asked. This is a common but surprising truth given the fact that "T" seems to be the favorite pronoun known to man. However, since science is determined to discover a logical reason hidden behind every possible question, let us try to attempt it as well.

The real question here or rather the toughest question here is do we have the courage to accept, acknowledge and present to the world the finer details which others do not see in ourselves but we know we possess?

Everyone has a mask; to hide something he is proud of, something he is scared to portray as a part of himself. Can I crack my mask? Can I overcome my darkness? Our faults, our darker sides are like moving targets stretched across a field we know we will have to cross in our lifetime.

True courage comes from facing our real selves and winning. Only we know the difference between what we are today and what we can be tomorrow. The task is ensuring that the tomorrow which approaches is the tomorrow we desire.

However when we get to that field we must choose whether we want to run safely across the field with our eyes shut or do we want to take our chances and aim at our faults, overcoming as many as possible in our way. The second path will always be the tougher one to follow. There may be some faults we may not be able to conquer, some may take more than one try, some may bring back memories we shunned out of fear and some we may not be able to face at all. However, in the end we will win something so remarkable that we will be grateful that we chose that tough path.

The day we learn to face our faults, to overcome them, that day we shall be truly successful. The day we can get up and tell the world, "Yes, that is what I was and this is what I am" is the day we can truly say from the bottom of our hearts, "I am what I see in myself".

LAUGH A WHILE

Congratulating a friend whose son and daughter got married within a month of each other, a woman asked, "So tell me, what kind of man did your daughter marry?"

"Oh, he's wonderful", gushed the mother, "He lets her sleep in the morning, wants her to go to a spa regularly and insists on taking her out to dinner every night".

"That's nice", said her friend, "And how do you like your son's wife?"

The mother sighed "I am not so happy about the situation", she said. "His wife gets up late, spends all her time at the salon and always wants to have dinner in a restaurant".

HARD WORK V'S TALENT: THE ETERNAL DEBATE

Ms. Kashish Izzar B.Com.

Hard work wins if talent does not work hard. What is more important - talent or hard work? This question has been debated over, since times immemorial. Although some people believe that anyone can be taught anything with continued practice, there are even opposing views. It is also believed that it is very important to have some innate capabilities which one can nurture and develop. I believe the although anyone can acquire a skill, but if the natural talent of an individual is worked on, they reach a higher level of success.

A child is like clay, the way you mould it, it takes that shape. If a child is taught a particular sport from the beginning, for example basketball, chances are high that by the time he reaches adolescence he/she will excel in the game. The best example of such practice is our education system wherein all students are taught sports, music, academics etc.

However, as is often seen that in a class of ten where each one is taught a particular sport or music, there is someone who does it extremely well, although he or she is taught in the same manner as other. They need not learn the basic rules to apply them; somehow they know it before hand. For example, in a Bharatnatyam class, there are many who learn and thus perform steps in a technically correct manner. But there are some who need not learn all the techniques to do them correctly. If such an individual learns all the techniques, he/she will do it in a far better manner.

Overall, I am of the view that anyone can be taught anything but to reach the highest level of excellence in fields like sport or music, it is important to have some innate talent. However, if an individual does not work on his talent, the person working hard on it will surely succeed. For me, it would always be the teachings of hard work and persistence that will dominate the talent oriented myth. This analysis cannot be concluded in a better manner than by quoting the words of Albert Einstein, "Without hard work talent means nothing".

THINK A WHILE

Reveal not every secret you have to a friend,

For how you can tell but that,

Friend may hereafter become an enemy,

And bring upon all mischief you are able to,

On an enemy,

For he may one day become your friend.

Sheikh Saadi

काविश

हिन्दी प्रभाग 2016 - 17

सम्पादक मण्डल डॉ. श्रीमती हसीना बानो डॉ. श्रीमती रेहाना सिद्दीकी

अनुक्रमणिका

357	H			पृष्ठ सख्या
1.			श्री अरुण कुमार श्रीवास्तव सहायक कुलसचिव, इलाहाबाद विश्वविद्यालय, इलाहाबाद	3-5
2.	दुनिया		ज़रीन निसार, बी.ए. द्वितीय वर्ष	5
3.	तालीम और मुस्लिम लड़कियाँ		हों. असमा सिद्दीकी	6
4.	वचमन	(3	सना बानो, बी.ए. द्वितीय वर्ष	7
5.	युवा वर्ग और बेरोजगारी		समीदा बानो, बी.ए. द्वितीय वर्ष	8
6.	उत्साह	į	गृजाला सिद्दीकी,बी.ए. द्वितीय वर्ष	9
7	युवा शक्ति और देश का विकास	×	रोज़ी मुख़्तार	10
8.	आकांका	-	हिना बी.ए. प्रथम	11
9.	स्वास्थ्य और पर्यावरण	E	सना, बी.ए. प्रथम वर्ष	12
10	माँ	+	गुलअफ़शां, बी.ए. तृतीय वर्ष	13
11.	भारतीय गरिमा	1(2)	ऐमन वानो, बी.ए. प्रथम वर्ष	14
	लोकतन्त्र को बचाने में महिला मतदाता की भूमिका	1	शालिनी केशरवानी, बी.वॉक - जर्नलिज्म एण्ड मॉस कॉम IV सेमेस्टर)	15 - 16
3.	सत्ता का लोभ	54	आरती गुप्ता, बी.ए. प्रथम वर्ष	16
4.	हिन्दी दिवस संक्षिप्त आख्या - 2016	1	हसीना बानो, एसोसियेट प्रोफेसर, हिन्दी विभाग	17
5.	राष्ट्रीय सेवा योजना 2016-17	3	श्रीमती नीरजा वर्मा, प्रभारी रा.से. योजना डॉ. शमा रानी, कार्यक्रम अधिकारी रा.से. योजना	18 - 19

गुणवत्तापरक शिक्षा संस्थान के पर्यावरणीय घटक

श्री अरूण कुमार श्रीवास्तव सहायक कुलसचिव इलाहाबाद विश्वविद्यालय इलाहाबाद

किसी व्यक्ति. समाज एवं राष्ट्र के जीवन में शिक्षण संस्थान की भूमिका अप्रतिम है। अतः इसके महत्व को स्वीकार करते हुए गुणवत्तापरक उच्च शिक्षा संस्थान के पर्यावरण एवं इसके घटकों पर विचार करना प्रासंगिक होगा एक विमर्श।

शिक्षा व्यवस्था को गुणवत्तापरक बनाने के लिए हमें अपनी शिक्षा व्यवस्था का आत्म निरीक्षण करना होगा कि कैसे इसे आने वाली पीढ़ियों के लिए गुणात्मक रूप से बेहतर किया जाये। शिक्षा का परिदृश्य प्राथमिक, माध्यमिक एवं उच्च शिक्षा के तीन सोपान से बना है।

किसी व्यक्ति के जीवन में गुणवत्तापरक शिक्षा का महत्वपूर्ण स्थान होता है। क्योंकि उच्च शिक्षा में किया गया वित्रयोजन जीवन पर्यन्त, आर्थिक उन्नयन, सामाजिक मान्यता, पारिवारिक रिथरता तथा व्यक्तिगत संतुष्टि के रूप में साभांश प्रदान करता है। किसी उच्च शिक्षा संस्थान का परिवेश न केवल गुणी युवक एवं युवती को प्रभावित करता है वरम् जीव्य के समाज को भी प्रभावित करता है।

शैक्षिक पर्यावरण का महत्वपूर्ण घटक एकेडिमिक मॉडल है। इसके चार महत्वपूर्ण पक्ष है, जैसे- क्लासिकल एजुकेशन (शासीय शिक्षा) प्रोफेशनल एजुकेशन (व्यावसायिक शिक्षा) नेशनल एजुकेशन (राष्ट्रीय शिक्षा) एवं पर्सनल एजुकेशन (वैयक्तिक शिक्षा)। उच्च शिक्षा के कार्यक्रम में इन सभी पक्षों पर समान वल दिया जाना है। क्लासिकल शिक्षा एक शैक्षिक मित्तिक के निर्माण में उपयोगी है जो व्यक्ति को विवेकपूर्ण तिर्केक ढंग से सोचने के लिए प्रशिक्षित करती है। व्यावसायिक शिक्षा कौशल एवं ज्ञान प्रदान करती है जिससे व्यक्ति अपने जीविकोपार्जन में समर्थ होता है। राष्ट्रीय शिक्षा व्यक्ति को जिल्ल सामाजिक परिस्थितियों को समझने, देश का एक अच्छा नागरिक तथा विश्व समुदाय का महत्वपूर्ण अंग बनने में सहायक है। वैयक्तिक शिक्षा जैसे कला एवं संस्कृतिक व्यक्तित्व को बहुमुखी स्वरूप देती है।

एकेडामिक मॉडल के चार महत्वपूर्ण पक्ष है।

- 1. क्लासिकल एजुकेशन
- 2. प्रोफेशनल एजुकेशन
- 3. नेशनल एजुकेशन
- 4. पर्सनल एजुकेशन

शैक्षिक परिवेश का द्वितीय महत्वपूर्ण घटक शिक्षक (फैकल्टी) है। शिक्षा का प्रसार विद्वतजन द्वारा किया जाता है। गुरु शिख परम्परा आज भी शिक्षा का महत्वपूर्ण आद्यार है। दुर्भाग्य से शिक्षकों की कमी, कम वेतन, दुर्बल (गुणवत्ता) कौशल ने भारत में उच्च शिक्षा की गुणवत्ता को दुष्प्रभावित किया है। विद्वतजन को अच्छा शिक्षक, अच्छा विद्वान, अच्छा उत्पेरक तथा अच्छा प्रोत्साहक होना चाहिए। शैक्षणिक संस्थान को ऐसे गुणवत्तापूर्ण शैक्षणिक परिवेश को निर्मित करने में सेवा से पूर्व एवं सेवा के दौरान दिया गया शैक्षिक प्रशिक्षण आज की आवश्यकता है।

शैक्षिक परिवेश का महत्वपूर्ण तृतीय घटक इन्फ्रास्ट्रक्चर (बुनियादी ढांचा) है। भौतिक एवं डिजिटल इन्फ्रास्ट्रकचर गुणवलापरक शिक्षा के महत्वपूर्ण आधार है। अधुनातन एवं जागरूक होने के लिए पुस्तकालय, कम्प्यूटर प्रयोगशाला, कार्यशाला, निर्माण शाला, उपकरण प्रवन्धन इत्यादि अनिवार्य अवयव है। प्रयोगशालाओं को शैक्षणिक कार्यों एवं शीध के लिए आधुनिक एवं सक्षम होना चाहिए। (क्लास रूम) शिक्षक कक्ष, ट्योटोरियल कक्ष तथा (कांग्रेन्स) सम्मेलन कक्ष का खला ऐसा हो कि पारस्परिक विचार-वमर्श, सहयोग एवं पारस्परिक सम्बद्धता को प्रोत्साहित करें।

ज्ञान सम्प्रेषण के मुख्य स्रोत

1. भौतिक इन्फ्रास्ट्रकचर

2. डिजिटल इन्फ्रास्ट्रकचर

हिजिटल इन्फ्रास्ट्रकचर किसी संस्थान के क्लास रूम संवाद, प्रयोगशाला अनुभव को कई गुना परिष्कृत कर देते हैं। शिक्षण का स्वरूप विद्याधिन्यों को न केवल प्रोत्साहित करता है वरन् उन्हें शिक्षा प्राप्त करने में प्रयतन्शील बनावा है। शिक्षण कार्य सीखना एक चुनौतीपूर्ण कार्य है।

शिक्षण के क्षेत्र में किये जा रहे अनुप्रयोग पथा इनवरेंड क्लास रूम, ऑनलाइन ओपेन लर्निंग इत्यादि ने सीखने के प्रक्रिया को पूरी तरह से बदल दिया है। छात्री की बढ़ती संख्या एवं दूसरी तरफ परिसंवाद की प्रभावी आवश्यकता ने तकनी के नवोन्मेषण (टेकनेलोंजीकल इनोवेशन) से परिसंवाद की प्रक्रिया को न केवल परिष्कृत किया है वरन् प्रभावी भी बना दिया है। नवोन्मेषण (टेकनेलोंजीकल इनोवेशन) से परिसंवाद की प्रक्रिया को न केवल परिष्कृत किया है वर्तमान समय है किया से पूर्व, कक्षा में एवं कक्षा के बाद कार्य ने छात्रों को अधिक अनुशासित होने के लिए प्रेरित किया है। वर्तमान समय है शिक्षक की भूमिका एक उपदेशक से बदल कर एक कोच की हो गयी है। मूल्यांकन के स्वरूप के साथ-साथ शिक्षा का समय भी बदल रहा है। मूल्यांकन के स्वरूप को एडाप्टिव टेसिटग मैथड, इन्टरेकिटव टेसिटग मैथड, मॉड्युलर टेसिटग मैथड, तथा भी बदल रहा है। मूल्यांकन के स्वरूप को एडाप्टिव टेसिटग मैथड, इन्टरेकिटव टेसिटग मैथड, मॉड्युलर टेसिटग मैथड, तथा भी बदल रहा है। मूल्यांकन के स्वरूप को एडाप्टिव टेसिटग मैथड, उत्तरीय प्रशन्तमंबे समय से विचार का विषय बने हुए ग्रेडड लेक्ल ऑफ टेसेटग ने तेजी से बदला है। लघुउत्तरीय बनाम विस्तृत उत्तरीय प्रशन्तमंब समय से विचार का विषय बने हुए है।

मुल्यांकन के स्वरूप को

1. एडाप्टिव टेस्टिंग मैथड

2. इन्टरेविटव टेस्टिंग मैथड

3. मॉड्युलर टेस्टिंग मैथड

4. ग्रेडेड लेवल ऑफ टॅस्टग ने तेजी से बदला है।

ज्ञान के सम्प्रेषण के अतिरिक्त ज्ञान का शैक्षिक परिवेश एक महत्वपूर्ण घटक रहा है। ज्ञान के उत्पाद जैसे कि तकनी की साध पत्र, पुस्तक, मौलिक ग्रन्थ, रियायत, पेटेंट, तकनीकी सृजनात्मकता का स्जन किसी संस्था के (फैकल्टी) शैक्षणिक समुदाय द्वारा किया जाता है। संस्थान की आधारभूत संरचना छात्रों की श्रमशक्ति एवं सहयोगी जन ज्ञान स्जन का आधार होते हैं।

यह ज्ञान उत्पाद (नॉलेज प्रोडक्ट) किसी संस्थान के इन्टेलुकचुअल प्रापर्टी राइटर (बौद्धित सम्पदा अधिकार) का स्जन् करता है। किसी भी संस्थान की समृद्धि उसके द्वारा सृजित बौद्धित सम्पत्ति अधिकार से जानी जाती है। बौद्धित सम्पद अधिकार (आई.पी.आर.) के अन्तर्गत उत्पादन की लाइसेंस फीस संस्थान, वैयक्तिक शिक्षक एक छात्रों के लिए आय का एक (बेहतरीन) आकर्षण का माध्यम है। विश्व का बहुचर्चित शक्तिचर्द्धक पेय "गाटोराड" (GATORADE) है। बहुत कम लोग जानते हैं कि इसकी खोज रसायन विज्ञान के प्रोफेसर ने फ्लोरिडा विद्यालय में की थी।

बाँद्धित सम्पत्ति अधिकार का सुजन

एक शैक्षिक संस्थान एक सामाजिक (एकल) निकाय है। इसके स्टेक होर्ल्डस (लाभार्थी) में छात्र, अभिभावक, पुराष्ठ्र उद्योग, राज्य एवं किसी नगर विशेष के नागरिक होते है। इनके सम्बन्धों को संस्थान की ब्रॉडिंग एवं उत्कृष्टता के प्रोत्साहन से विकसित किया जाता है। संस्थान को शोध की प्रेरणा एवं प्रोत्साहन समाज की चुनौतियों से प्राप्त होती है। पुराछात्र एवं उद्योग संस्थान को न केवल सम्बल प्रदान करते हैं वरन संस्थान की प्रशासनिक गतिविधियों में सहयोगी होते है। राज्य संस्थान को ने केवल प्रभावी नियमन वरन आर्थिक सम्बल प्रदान करता है। अभिभावक एवं समाज न केवल बड़े स्तर पर छात्रों को भेजते हैं वरन यथोचित शुल्क भुगतान करते हैं। संक्षेप में शैक्षिक संस्थान समाज का एक अनिवार्य अंग है।

समाज-राज्य-शिक्षक किसी भी समाज के महत्वपूर्ण तीन अंग है। शैक्षिक संस्थान की प्रशासनिक निकाय (कार्यपरिष्य) की पारदर्शी नीतियां एवं वचनबद्धता संस्थान के पर्यावरण को बनाने में महत्वपूर्ण भूमिका अदा करता है। संस्थान की गुणवत्नी एवं रैकिंग में संस्था की वचनबद्धता, आवश्यक होने के साथ उत्तरदायित्व एवं प्रदर्शन की महत्वपूर्ण भूमिका है। संस्थान की गुणवत्ना का (मापन) एकीडिशन) उसकी वचनबद्धता की प्रक्रिया से की जा सकती है। संस्थान की वचनबद्धता के महत्वपूर्ण घटक एकीडिशन एवं रेगुलेटरी एक्काल (संचालन व्यवस्था) है।

वृहास्त्रिक एवं शैक्षणिक गतिविधियों में पारदर्शिता महत्वपूर्ण होती है क्योंकि शैक्षणिक एवं शिक्षणत्तर विषयों पर तिये वृहास्त्रिक श्री अवसर पर समीक्षा तथा विचार के लिए किसी भी फोरम पर सत्यनिष्ठ रह सके। विस्त्री भी अवसर पर समीक्षा तथा विचार के लिए किसी भी फोरम पर सत्यनिष्ठ रह सके।

श्री किसा में जानने की जिज्ञासा, बौद्धिक गतिविधियों की स्वतंत्रता, बहुमुखी संस्कृति व्यक्तित्व विकास के लिए क्षी कि होते हैं। वित्तीय मामलों में पारवर्शिता किसी श्रीक्षणिक संस्थान को आतोचना से पर रखती है। श्रीक्षणिक संस्थान विवास होने होते हैं। वित्तीय मामलों में पारवर्शिता किसी श्रीक्षणिक संस्थान को आतोचना से पर रखती है। श्रीक्षणिक संस्थान विवास वित्तिमय कर, के के देश को जन्म हैं। विभिन्न विषयों पर परिसंवाद कर कक्षाओं, प्रयोगशालाओं में जाएं तथा उन्हें प्राप्त करें। सभी शिक्षण को विवास के लिए पर्याप्त व्यवस्था होना चाहिए।

अन्तरः जब हम शिक्षित होकर किसी संस्थान से निकलते हैं तो यह हमारा निवेश (इन्वेस्टमेन्ट) जिसका लाभाश हमें अन्तरः जब हम शिक्षित होकर किसी संस्थान से निकलते हैं तो यह हमारा निवेश (इन्वेस्टमेन्ट) जिसका लाभाश हमें अने वले वर्षों में पूरे जीवन में मिलता है। इस प्रकार शैक्षणिक संस्थान का पर्यावरण पूजीगत माल (कैफेटेरिया गुइस) निर्मित अने वले वर्षों में पूरे जीवन में स्थाश व्यक्ति, संस्था एवं समाज को लम्बे समय तक प्राप्त होता रहेगा। इन्हीं शब्दों के साथ आशा है कि करता है। जिसका लाभाश व्यक्ति, संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय में हमारा शिक्षण संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय में हमारा शिक्षण संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय के हमारा शिक्षण संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय के हमारा शिक्षण संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय के हमारा शिक्षण संस्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय के समय के स्थान अपने छात्रों के द्वारा किये गये विनियोग, शिक्षकों के योगदान उनके जीवन को इने वाले समय के स्थान करेगा।

दुनिया

ज़र्शींज जिसार बी.ए. द्वितीय वर्ष

इस दुनिया में आये तो यह दुनिया हमें अच्छी तगी,
कभी दुःख तो कभी खुशी मिली।
जब हुई दुश्वारियां तो यह दुनिया हमें जहन्तुम लगी,
मिल गयी खुशियां तो यही हमें जन्नत लगी।
राह में चलते हुए इस दुनिया में जब ठोकर लगी,
खुश है ऐ खुदा ! यह सब झेलने की ताकृत मिली।
दुनिया की इस भीड़ में खुद को जब खो दिया,
ऐ खुदा ! तू ने ही दिखाया सही रास्ता, मैंने फिर खुद को संजो लिया।

तालीम और मुस्लिम लड़िकयाँ

डॉ. असमा शिहीका अंग्रेजी प्रात

"रळे ज़िंदनी इत्मा" या अल्लाह मेरा इल्म वसी कर

आज के हमारे समाज में बीनी और बुनियाबी बोनों ही तरह की तालीम जरूरी है। जिस घर में एक तालीमबाफ्ता के होती है तो घर बुनिया की सबसे अच्छी युनिवर्सिटी होता है। इसलिए जरूरी है कि हम सभी अपनी कौम की लड़िक्यें के तालीम के लिए अपने अपने तौर पर हर मुमिकन कोशिश को अन्जाम दें। ताकि हमारी मौजूदा पीढ़ी की लड़िक्यों को कि अच्छा मुकाम हासिल हो सके।

पैगम्बर-ए-इस्लाम प्यारे नबी हज़रत मुहम्मद गुस्तफ़ा (स.अ.व.) की हदीस है कि "इल्म हासिल करो, चाहे उसे चीन जा कर ही क्यों हासिल करना पड़े। इल्म हासिल करना हर मुसलमान मर्द और औरत के लिए फ़र्ज़ है। इल्म हासिल करते के बारे में हुज़ूर नबी अकरम (स.अ.व.) की एक और हदीस है- "मेरी उम्मत के हर अक्लमंद इन्सान पर चार चीजें वाजिब है "इल्म हासिल करना, उस इल्म पर अमल करना, इल्म की हिफ़ाज़त करना और उस इल्म को फैलाना।" ईमान की तीन मिशानियों में से एक निशानी है इल्म हासिल करना। हुज़ूर नबी अकरम (स.अ.व.) के इस हदीस को न मानने का मतलब है कि हम न सिर्फ गुनाहगार बन रहे है बल्कि अपने बच्चों का जायज़ हक उन्हें नहीं दे रहें हैं। मेरे ख़्याल में अपने बच्चों का अच्छी से अच्छी तालीम देने की हमारी सबसे बड़ी जिम्मेदारी होनी चाहिए। सरकारी तौर पर भी मुस्लिम लड़िक्यों के एज़ुकेशन और तरक़की के लिए बहुत कुछ किया जा रहा है, बस ज़रूरी है कि हम इन सरकारी स्कीमों के बारे में जानने की कोशिश करें।

अगर किसी कौम को अच्छी तरह जानना हो तो सबसे पहले उसकी ज्ञबान को जानना चाहिए। कि उस कौम में किस फीसदी लोग तालीमयाफ़्ता है यानी पढ़े-लिखे और मुल्क के मुकाबले उस कौम के लोगों से तालीम हासिल करने की दर क्या है ? इस ऐतबार से ज़रा कुछ आंकड़े पर नज़र डालते हैं। मुल्क के मुसलमानों के मुताल्लिक साल 2011 के जनगणना के आंकड़े के मुताबिक हिन्दुस्तान में 42 फीसदी से ज़्यादा मुसलमान अब भी अनपढ़ है और उसमें भी मुस्लिम लड़कियों के तादात बहुत कम है। मुल्क में कुल औरतों की लिटरेसी रेट 40 फीसदी है जिसमें मुस्लिम औरतें महज़ 11 फीसदी ही शामित है। एक कहावत है- "किसी को बरबाद करना हो तो उसे तालीम से महस्त्रम कर दो" लेकिन हमें चाहिए कि हम बरबादी के तरफ नहीं बल्कि कामयाबी की तरफ बढ़े। लड़कियों को भरपूर मौका दें कि वह पढ़ सकें, बढ़ें सकें और मुल्क के लिए आंग कुछ कर सकें। पढ़-लिख कर न सिर्फ लड़कियां अपनी सोच को बढ़ाएंगी, तरक्क़ी करेगी बल्कि उन्हें इतनी समझ भी आ सकेगी कि वो अपने हुकूक़ के लिए लड़ भी सकेगी और आख़िर में मैं अपनी बात को इन दो लाईनों के शेर के साथ ख़त्म करना चाहंगी-

अंधरे दुनिया के चाहे कितने ही घनेरे हों, तालीम की मशाल से रौशन जहाँ करो।।

बचयन

शना बानो बी.ए. द्वितीय वर्ष

प्टे वक्त ठहर जा कुछ पल के लिए, दूँद लेने दे मुझे वह दिन जो गुज़र गए हैं, तेरे साथ-साथ वह बेफिक्री की हँसी, वह मुस्कुराना, गीली मिट्टी में दौइ-दौइ कर खेलना।

शायद मिल जाए फिर से मेरा बचपन, जो खो गया जवानी की धुंध में, काश फिर से मिल जाए वह बेफिक्री की नींद, माँ का आंचल जो ढंक देता था मुझे।

तूफान आने से पहले,

कहाँ खो गई मेरी हँसी,

शायद खामोशी के काले साए में, बह गए मेरे आँसू मेरी आँखों की नदी में।

शायद मिल जाए मेरी खुशी मेरा बचपन,

एक पल के लिए.....

ऐ वक्त ठहर जा कुछ पल के लिए, दूँढ लेने दे मुझे वह दिन जो गुज़र गए हैं।

युवा वर्ग और बेरोज़गारी

शमीहा बाल बी.ए. द्वितीय ल

देश में बढ़ रही बेरोज़गारी की समस्या को हल नहीं किया गया तो देश में सामाजिक असंतोष और अधिक चरम हो। पर फैल सकता है। किसी भी देश के लिए बेरोज़गारी एक भयंकर समस्या है। रोज़गार व्यक्ति और समाज की उत्पादन क्रिक योगदान करता है। बेरोज़गार व्यक्ति अर्थव्यवस्था पर बोझ बन जाता है। बेरोज़गारी का पक्ष सबसे बुरा सामाजिक विन्तन के योगदान करता है। बेरोज़गारी मनुष्य के आत्मविश्वास को खत्म कर उसमें हीनता को जन्म देती है। मनुष्य निराशावादी हो जाता है, और उसके मन में समाज के प्रति आक्रोश उसके सामाजिक असंतोष का कारण बन जाता है।

देश में लूटपाट, चोरी, इकेंती, फिरौती के लिए अपहरण आदि अनेक अपराध बढ़ती बेरोज़गारी के कारण ही हो रहे है। इस तरह से देश में बेरोज़गारी की संख्या में लगातार वृद्धि हो रही है। बेरोज़गारी के कारण ही लोग भिक्षावृत्ति, वेश्यादी इस तरह से देश में बेरोज़गारी की संख्या लगभग 25 करोड़ है जैसी अमानवीय वृत्ति को लोग अपनाने के लिए मजबूर हो रहे हैं। अब हमारे देश में बेरोज़गारों की संख्या लगभग 25 करोड़ है भी अधिक हो गदी है।

हमारे देश में आर्थिक नीतियों के जह में बेरोज़गारी पूरी तरह समायी हुई है। आर्थिक नीतियों के मूल में भारी एड निवेश, व्यापार का वैश्वीकरण, अधिक से अधिक मुनाफा कमाना और व्यवस्था का केन्द्रीयकरण है। इन नीतियों के कारण उत्पादन में वृद्धि हुई, लेकिन रोज़गार के अवसर घटते गये। आज किसी सरकारी उपक्रमों में खर्चों की कमी को कम करने ही जब बात आती है, तो छटनी के रूप में सर्वप्रथम मज़दूरों पर ही गाज गिरती है। दूसरी बात यह भी है कि पूंजी निवेश की वजह से सरकार एवं कम्पनियों पर ऋण बढ़ता रहता है। सरकार घाटे की अर्थव्यवस्था चलाती है जो रोज़गार बढ़ाने में बाधक होते है। बेरोजगारी खत्म करने के लिए दृढ़ राजनैतिक शक्ति की जरूरत है जो किसी भी राजनैतिक दल में दिखाई नहीं देती। बेरोजगारी को लेकर राजनैतिक चिन्तकों द्वारा चिंता तो जताई गयी लेकिन ज़मीनी स्तर पर इस ओर किसी भी पार्टी ने कार नहीं किया, कोरे नारेबाजी से बेरोजगारी का समाधान नहीं होगा। इसके लिए सरकार को दृढ़ता से प्रयास करने होंगे। बेरोज़गारी बढ़ने की यही गति रही और उसे रोका नहीं गया तो इस कारण बढ़ने वाला असंतोष देश के सामने विकट स्थित उत्पन्न कर सकता है। इसी कारण देश में गम्भीर समस्याओं में एक समस्या वेरोजगारी भी है। इस बढ़ती बेरोजगारी है अलावा विभिन्न प्रशिक्षण संस्थानों से प्रतिवर्ष हजारों युवा, डॉक्टर इंजीनियर, वस्तुकार आदि बनकर निकलते हैं। लेकिन इनको ज्यादातर रोजगार नहीं मिल पाता शिक्षित होने के कारण आज के युवा कृषि कार्य करना उचित नहीं समझते। यदि व अपने गाँवों में रहकर कृषि क्षेत्र में अपनी शिक्षा का प्रयोग करें तो वे अपने खेतों से ज्यादा उपज प्राप्त करने में सफलता प्राप कर सकते हैं। लेकिन कुछ युवा अधिक कायर है जो काम करने से जी चुराते हैं। इन कायर युवा के कारण आज हमारे देश है चोरी, डकैती, लूटपाट, हत्या, अधिक से अधिक हो रही है। शहरों में आने पर रोज़गार न मिलने की स्थिति में वे अनुवित अवैद्य कार्यों में लग जाते हैं। और आरक्षण भी बेरोज़गारी की एक वजह है। इस बढ़ती हुई महगाई ने लोगों का अमन व की छीन लिया है। यह भी एक चिन्ता का विषय है।

उत्साह

ग्जाला सिद्दीकी बी.ए. दितीय वर्ष

ज़िन्दगी की मुश्किलात से डर न जाना, कड़कती धूप से मत हिचकिचाना। जो आए बारी मेहनत करने की, उससे डर कर भाग न जाना।

ज़िन्दगी की पत्थरीली राह पर,
मुस्कुराते चलते जाना है।
हौसलों को दिल में भर कर,
आगे बढ़ते जाना।

उत्ते पर्वतों पर चढ़ने से डर न जाना, गहरे समन्दरों से घबरा न जाना। कामयाबी की राह में आती है कई रुकावटें, उनसे छिप कर बैठ न जाना।

आज है मौका दुनिया को कुछ अच्छा कर दिखाने का हम किसी से कम नहीं आया दिन बतलाने का।

युवा शक्ति और देश का विकास

स्रोज़ी सुस्त्रतार भूतपूर्व छात्रा

युवा शक्ति ही किसी भी देश में आमूल परिवर्तन लाने में समर्थ है। आज देश को स्वतंत्र हुए लगभग छः दशक हो रहे हैं किन्तु आज भी हम समस्याओं की बेड़ियों में पूर्ववत् जकड़े हुए हैं जिसका परिणाम यह हो रहा है कि राष्ट्र का विकास बढ़ी हैं मन्द गति से हो रहा है युवाओं में एक घुटन है, जो अवसर की तलाश में है। युवा पीढ़ी की शक्ति का विकास प्राचीनता और नवीनता के पारस्परिक संघर्ष में दबा हुआ है।

आज का छात्र कल का नागरिक होगा उसी के सबल कन्धों पर देश का विकास और निमार्ण होगा। युवा शक्ति का साम है, उत्साह का स्रोत्र है। आवश्यकता इस बात की है कि उसकी शक्ति का उपयोग सृजनात्मक रूप में किया जाए, अन्यया युवा शक्ति का क्षय ही होगा। प्रतिदिन समाचार प्रकाशित होते रहते हैं। आवश्यक और अनावश्यक को लेकर उनका आक्री उबलता ही रहता है यदि छात्रों की इस शक्ति को किसी स्जनात्मक कार्य में लगा दिया जाए तो देश का काया पलट हो सकता है।

लोकनायक जय प्रकाश नारायण ने युवाओं की इस शक्ति का भलीभांति अनुमान लगा लिया था। उनका विचार था कि केवल कानून बना देने से ही समस्याओं का निराकरण सम्भव नहीं है। युवक उसके क्रियान्वयन में गम्भीरतापूर्वक सहयोग है तभी राष्ट्र का विकास सम्भव हो सकेगा। राष्ट्र निर्माण में कौशल विकास को बढ़ाने में विभिन्न क्षेत्रों में महत्वपूर्ण योगदान है।

हमारा पालन-पोषण और शिक्षण समाज में रह कर ही होता है, इसलिए हमारे लिए यह भी ज़रूरी है कि हम अपने समाज के उत्थान की दिशा में विचार और मनन करें। विद्यार्थी समाज सेवा द्वारा अपने देश के विकास में महत्वपूर्ण योगदान दे सकते हैं, शिक्षा का प्रचार कर सकते हैं और अशिक्षित को शिक्षित बना सकते हैं। इस प्रकार छुआछूत की धारणा को समाद करके समाज के एक उपयोगी वर्ग को अपने कर्तव्य का पालन करने की प्रेरणा दे सकते हैं।

भारत का भविष्य युवाओं का ही उत्तरवायित्व है इसीलिए यह आवश्यक है कि वे कौशल विकास के हित में विचार कर और ऐसा कार्य करें जिससे राष्ट्र प्रगति के सोपानों पर चढ़ सकें। यदि युवा समाज सेवा को लक्ष्य बनाकर आगे बढ़ेंगे तभी वे सच्चे राष्ट्र का निर्माण कर सकेंगे। युवा अपनी शक्ति का सही मूल्यांकन करते हुए उसे सृजनात्मक कार्यों में लगायें। आज युवा शक्ति को दिग्ध्रमी होने से बचाने की आवश्यकता है तिलक, राजा राममोहन राय, गाँधी जी, जवाहर लाल नेहरू, दयानन्द खें विवेकानन्द सरीखें प्रेरणा स्रोतों की जो युवा शक्ति की क्षमताओं को उचित प्रवाह दे सके और उनका रचनात्मक उपयोग कर सके। आवश्यकता है युवाओं को अपने कर्तव्यों एवं दायित्वों को पहचानने की और तदुन्हप कार्य करने की। शिक्षण संस्थाओं को राजनीति से दूर रखने की उनमें भाई-भतीजावाद को समाप्त करने की और आवश्यकता है हड़तालें, घेराव और हिंसा समाप्त करने की। आज यदि शिक्षा का सम्बन्ध मात्र परीक्षा से न जोड़ा जाये, शिक्षा को रोजगारमूलक बनाया जाये। अध्यापकों के स्तर को ऊंचा उठाया जाये तथा प्रबन्धकों, अध्यापकों एवं छात्रों के बीच सौहार्द एवं समन्वय स्थापित किया जाये और शिक्षा में सामान्य सुविधायें दी जायें, युवाओं के कौशल विकास को समझ कर तदुन्हप विकास की व्यवस्था की जाये तथा कौशल विकास रोजगार के अवसर को बढ़ाया जाये तो युवा शक्ति को गति मिल जाती है और वह सृजनात्मक कार्यों में लगायी जा सकती है। आज युवा शक्ति के निर्माणात्मक सहयोग की बहुत आवश्कता है देश के भाग्य विधाताओं से अपेक्षा है की वे इस क्षेत्र में दूरदर्शिता से काम लें तथा युवाओं के प्रति सन्ह संयम, सहानुभूति तथा प्रोत्साहन दर्शाये।

भविष्य में भारत का उत्तरदायित्व विद्याधिन्यों के कन्धें पर ही है। इसीलिए यह आवश्यक है कि वे राष्ट्र हित के विषय में विचार करें और ऐसा कार्य करें जिसमें राष्ट्र प्रगति की नई अंचाइन्यां प्राप्त कर सके। युवा राष्ट्र सेवा को लक्ष्य बना कर आंगे बढ़ें तभी वे सच्चे राष्ट्र का निमार्ण कर सकेंगे। युवा अपनी शक्ति का सही मूल्यांकन करते हुए उसे सृजनात्मक कार्यों में लगायें।

आकांक्षा

हिना बी.ए. प्रथम वर्ष

सीढ़ियाँ उन्हें मुबारक हो, जिन्हें छत तक जाना है। बेटियों की मंज़िल तो आसमान है, रास्ता उन्हें खुद ही बनाना है।

कभी बेटी कभी बहू बनी,
कभी राखी बन कर भाई के हाथों में सजी।
तो कभी माँ के रूप में ढली,
इतना करके भी वह पराई है।

पर अब यह किस्सा पुराना है,

अब तो बेटियों का ज़माना है।

प्यार में दासी, वीरता में झाँसी की रानी

दुःख में सहगामिनी और स्वाभिमानी।

न करो हमारे जन्म पर मातम, हम ही ने तुमको दिया है जन्म। लड़कां से ज़्यादा आगे जाना है, डॉक्टर, टीचर, अफसर हमें भी बन जाना है।

सीढ़ियों तक नहीं आसमान तक जाना है।

स्वास्थ्य और पर्यावरण

बी.ए. प्रथम वां

पर्यावरण संरक्षण किसी एक समुदाय या राष्ट्र का मुददा नहीं है। यह सार्वभौमिक सरोकार है। पर्यावरण संरक्षण के अन्तर्राष्ट्रीय योगदान को सशक्त बनाने तथा इसके प्रति वचनबद्ध होने के लिए कई अन्तर्राष्ट्रीय निषेध तथा समझौते हैं राष्ट्रीय स्तर पर पर्यावरण के संरक्षण के लिए अनेक कदम उठाये गये हैं किन्तु जब तक स्थानीय समुदायों के नियोजन प्रबन्धन तथा संरक्षण कार्यक्रम की निगरानी में भागीदारी नहीं होती तब तक कोई भी कानून प्रावधान प्रभावी नहीं हो सकते इस काम को करने के लिए सरकारी तथा गैरसरकारी दोनों ही संस्थानों द्वारा कई तरह की पहल की आवश्यकता है अर्थन संरक्षण की प्रक्रिया की सफलता के लिए सरकारी योजनाओं में स्थानीय युवाओं का विश्वास तथा भागीदारी आवश्यक है।

नागरिकों को प्रदूषण रहित पर्यावरण में जीने के अधिकार एवं दायित्व के प्रति जागरुक बनाने की आवश्यकता है का शुभ परिणामदायी जागरुकता प्रदूषणकारी औद्योगिक ईकाइयों या व्यक्तियों के विरुद्ध जन आन्दोलन में बदल सकती है और भविष्य में प्रदूषण मुक्त पर्यावरण की स्थापना में सहायक हो सकती है। प्रत्येक युवा नागरिक प्रदूषण निवारण में अपने वायित को निभाने में सशक्त भूमिका निभा सकता है। मानव जाति के स्वास्थ्य की कुंजी मुख्यता पर्यावरण में ही है। हमारी अधिका बीमारियों के स्थात पर्यावरण प्रदूषण में ही मिलेंगे। सामान्य रूप से प्रकृति अपनी ओर से पर्यावरण सन्तुलन बनाए रखने का प्रयास करती है यह कार्य एक सीमा के अन्दर ही सम्भव है। मनुष्य की क्रियाओं में जो जंगल, जीव-जन्तु, वनस्पति का नाम या प्रदूषण हुआ है उससे प्राकृतिक व्यवस्था गड़बड़ा गई है अनेक वन्य-जीव तथा वनस्पति लुप्त हो गए है। घरती के लगातार या प्रदूषण हुआ है उससे प्राकृतिक व्यवस्था गड़बड़ा गई है अनेक वन्य-जीव तथा वनस्पति लुप्त हो गए है। घरती के लगातार वोहन से पानी, खनिज तेल आदि के भण्डार समाप्त होने के कगार पर पहुंच गए है। प्रगति की होड़ में अपने अल्प लाभ के लिए मनुष्य ने इस सन्तुलन को बुरी तरह बिगाड़ दिया है। परिणामता राष्ट्र उसके दुष्प्रभाव से आज बड़े स्तर पर पीड़ित है। मनुष्य ने इस सन्तुलन को बुरी तरह बिगाड़ दिया है। परिणामता राष्ट्र उसके दुष्प्रभाव से आज बड़े स्तर पर पीड़ित है।

हमने विकास के नाम पर बहुत प्रगति की है पर उस प्रगति की हमें भारी कीमत चुकानी पड़ रही है। ग्रीन हाउज़ इषेक्ष, ओज़ोन की परत में छेद, तेज़ाबी वर्षा, मौसम की विषमताएं, भूमि का क्षरण, मरुस्थल का विस्तार, वायु, जल, भूमिध्यनि आदि प्रदूषण से पूरे विश्व को ख़तरा हो गया है।

स्वस्थ्य रहने के लिए हमारे पर्यावरण का स्वच्छ होना बहुत आवश्यक है और यह तभी हो सकेगा जब हम जागरक है. पर्यावरण के सन्तुलन को और बिगड़ने न दें, जो भी उद्योग लगें नवनिर्माण हों, वे सभी पर्यावरण को ध्यान में रख कर है। प्रदूषण का सबसे अधिक दुष्प्रभाव बच्चों पर पड़ता है, उनका शारीरिक तथा मानसिक विकास अवरुद्ध होता है और उनकी से प्रतिरोधक क्षमता पूरी तरह विकसित नहीं हो पाती है। इस कारण वे प्रायः बीमार रहते हैं।

आज ग्रीन हाउज़ प्रभाव से हम मौसम में परिवर्तन महसूस कर रहे हैं। तापमान में वृद्धि से कई समस्याएं आई है अपने हों भी गर्मी की तीव्रता बढ़ी है। यूरोपीय देशों में तापमान बढ़ने के कारण लोगों की मृत्यु हो गयी या बीमारी के शिकार हुई आने वाले समय में यह स्थिति और भी गम्भीर रूप ले सकती है। कुछ प्रदूषण मानव जाति को व्यापक रूप से प्रभावित करते मनुष्य का अस्तित्व पर्यावरण स्थिरता और प्राकृतिक सन्तुलन के रख-रखाव पर निर्भर करता है। इस धरती पर प्रकृति नियंत्रण का हम आने वाली युवा पीढ़ियों को एक सृजनात्मक राह दिखायें जिससे वे शुद्ध वायु, स्वच्छ जल, नैसर्गिक सुक सीन्दर्य एवं रमणीयता से परिपूर्ण पृथ्वी पर विचरण कर सकें।

अल्लाह ने डाल दी है जिसके पैरों तले जन्नत, फिर भी नहीं समझते लोग उसकी मोहब्बत, कितने बदनसीब होते हैं वह लोग, जिनके पास नहीं होती है माँ।

हर जुल्म सहती है पर कुछ नहीं कहती है माँ, ढाल बन जाती है कभी तलवार बन जाती है माँ, जब कोई साया नहीं मिलता तो याद आती है माँ, धड़कनों पर कलमए तौहीद लिख जाती है माँ।

देर हो जाती है कभी घर आने में जब माँ, रेत पर मछली हो जैसे ऐसे घबराती है माँ। जब मुसीबत सर पर आती है तो याद आती है माँ, अल्लाह की दी हुई एक नेमत है माँ,

कितना खुशनसीव है वह शख़्स, जिसको नसीव होती है माँ।

भारतीय गरिमा

वेमन बानो बी.ए. प्रथम वर्ष

भारत देश अपनी सभ्यता संस्कृति के उच्चादशों के कारण सदैव उच्च शिखर पर रहा है और आज भी है किन्तु इधर कुह वर्षों से उसकी जहों में दीमक लग गयी है जो उसे धीमे-धीमे खोखला करती जा रही है। यदि समय रहते उसका इलाज न किया गया तो निश्चय ही एक न एक दिन हमारी सभ्यता संस्कृति का हरा-भरा सदियों पुराना पेड़ सूख कर गिर जाएगा और हम निष्प्राण होकर टूट जायेंगे। वास्तव में देखा जाये तो हमारी परम्परा परस्पर सौहार्द्र, भाई चारे, प्रेम सहिष्णुता की है। हम अपने यहां आये हुए लोगों का सम्मान करते हैं और आदर करते हैं। यही हमारी अस्मिता की पहचान है, भारतीय गरिमा है। मानव को एक सूत्र में पिरोने का हमारा सुन्दर सपना और संकल्प है। अनेकता में हमने सदैव एकता का सन्देश दिया है।

इतनी ऊंची हमारी परम्परा और विरासत होते हुए भी आज हम बुरी तरह दूट गये है। तोइने वाला कोई बाहरी शत्रु नही बल्कि हमारा अपना आन्तरिक स्वार्थ है। प्रचार-प्रसार माध्यम को ही देखिये चाहे वह टी.वी. हो, रेडियो हो, फिल्म जगत हो सब जगह व्यक्ति को व्यक्ति के रूप उसके गुण दोषों के आधार पर उसे चित्रित होने की अपेक्षा उसकी जाति धर्म के आधार पर उसे चित्रित किया जाता है। क्या हममें से किसी ने कभी विचार किया कि आज के ये छोटे-छोटे बच्चे कल भारत के भविष्य होंगे। इसे अपनी भव्य राष्ट्रीय विरासत के रक्षक एवं संवर्द्धक के रूप में क्या उन्हें तैयार कर रहे है। इन प्रशनें पर हमें और आपको नये सिरे से विचार करना होगा। नफ़रत की आग लगाने के बजाये हमें दिलों को जोड़ने की चाह पैदा करनी होगी। शोषक या शोषित कौन है ? दुष्ट और दुर्जन कौन नहीं ? यह किसी जाति विशेष पर नहीं व्यक्ति विशेष पर निर्भर करता है। अच्छे-बुरे की कोई जाति या उनका कोई धर्म नहीं होता। हमें कमजोरियों और बुराइयों से बचना है। अच्छाइयों को गले लगाना है। भले ही वह कहीं भी और किसी भी हालत में क्यों न हो। अच्छाई, अच्छाई है। बुराई, बुराई है और उसका किसी धर्म, जाति विशेष से कोई सरोकार नहीं होता है।

तो आइये ! इस पर हम सब विमर्श करें। अपनी लेखनी की धारदार तलवार से देश में छाये जातिवाद, साम्प्रदायवाद के कुहासे को जड़ से काट कर फेंक दें। हम आप ही देश की सभ्यता संस्कृति आचार-विचार के सक्षम प्रहरी है। देश की अखण्डता को बनाये रखने में सक्षम है। यही हमारी भारतीय गरिमा की पहचान है।

अनमोल वचन

- दुनिया एक अच्छी किताब है और वक्त अच्छा अध्यापक।
- हमारा कार्य भी प्रेरणादायी हो जिससे लोग हमसे प्रेरित हो।
- अंहकार तरक्की में रुकावट डालती है।
- जो इन्सान आपके सामने दूसरों की बुराई करता है जान लीजिये की वह आप की भी बुराई दूसरों के सामने करता है।
- ईर्ष्या करने वालों को कभी आराम इत्मिनान हासिल नहीं हेता।
- पड़ोसियों को बुराई से न रोकने वाला जहन्नुम का हकदार है।
- अगर आप नाकामी से सबक़ लेंगे, तो फिर कामयाबी दूर नहीं क्योंकि नाकामी तो कामयाबी का ज़रिया है।

होकतन्त्र की बचाने में महिला मतदाता की मृमिका

शालिजी केशस्वाजी बी.वॉक जनतिज्ञम रुष्ड मॉस कॉम

(IV नेमेस्टर)

(IV तेमेस्टर) ब्राजी का, प्रजा के लिए प्रजा के द्वारा इब्राहिम लिंकन द्वारा दी गई यह पंक्तियां लोकतन्त्र के अर्थ और महत्व ब्राजी है। लोकतन्त्र में एक देश के सभी नागरिक को चाहे वह अमीर हो या गरिक होकित प्रजा प्रजा करती है। तोकतन्त्र में एक देश के सभी नागरिक को चाहे वह अमीर हो या गरीब, पुरुष हो या खी हो। सभी हो अपना राजा या सरकार चुनने का समान अधिकार है। सभी को अपना राजा या सरकार चुनने का समान अधिकार है। हुइही खता करता है। सभी को अपना राजा या सरकार चुनने का समान अधिकार है।

बार हिन्द का सबसे वहा लोकतन्त्र देश है जिसकी मिसाल हमारा गणतन्त्र है। इतनी उच्चकाँट का गणतन्त्र व बारत हिस्स का भी महिलाओं द्वारा लोकतन्त्र में भागीदारी लेना महत्वपूर्ण नहीं माना जाता है। यहिलाओं की कर्म डाले देश न जाता है। यदि वह मतदान करती भी है तो घर के पुरुषों के अनुसार। का लाकप न के बाहर रखा जाता है। यदि वह मतदान करती भी है तो घर के पुरुषों के अनुसार।

्टी सदी में तो देश की मात्र 10-20% महिलाएं ही मतदान करती थीं क्योंकि उनके घर के पुरुषों को उनका घर ने ्वता सम्बाधित करते हैं जिससे देश की प्रत्या को अपना यदि महिलाएं आगठक हा प्रकरण की प्रतिक करते हैं जिससे देश की सरकार चुनने में सहायता मिलती है। महिलाये अपने बाहता अप प्रयोग करके निर्णायक भूमिका निभा सकती है। किन्तु यदि महिलाएं मतदान नहीं करती है तो युनाव के व्यवज्ञप्रारूप भी बदल जाता है।

महिताये आज बहुत जागरुक, उत्साहित एवं अग्रणी हो रही है। ऐसे में सभी महिलाओं को भी आगे बढ़कर अपने देश के हिं होत्ना वाहिए। उन्हें अपने देश की उन्नित एवं विकास का भागीदार बनना चाहिए। उनके मत न देने से हमारा देश एक इस्यूसरे उस विकसित देश से पिछड़ जाता है जहाँ महिलाओं को पूरा मताधिकार है।

बहितायें समाज की अभिन्न कही है। देश के विकास में पुरुषों के समान बराबर की भागीदारी का निर्वहन करती है। लिए महिलाओं को लोकतन्त्र में भी आगे आना होगा, क्योंकि लोकतन्त्र को मजबूत करने में उनकी भूमिका अहम है।

महितायें हमारे देश की आबादी का लगभग आधा हिस्सा है इसलिए महिलाओं की भागीदारी के बिना हम वास्तविक अर्थ विकास की कल्पना भी नहीं कर सकते। निश्चित रूप से विकास में महिलाओं की भूमिका पुरूषों से कम नहीं है। संविधान हाळे संविधान के माध्यम से पंचायतीराज व्यवस्था को सशक्त करने का प्रयास किया जा रहा है। पंचायतीराज व्यवस्था में हिंताओं के 50 प्रतिशत आरक्षण से महिलाओं की पंचायतीराज व्यवस्था एवं ग्रामीण विकास में सक्रिय सहभागिता में वृद्धि हैं है। तोकतन्त्र के पाये मजबूत बने इसके लिए महिलाओं का सहयोग ज़रूरी है। मानव विकास की रिपोर्ट के मुताबिक किसी भगए को असली संपत्ति उसके सभी नागरिक है और विकास का उद्देश्य ऐसा अनुकूल वातावरण तैयार करना है जिसमें देश भूभी नागरिक लम्बे समय तक स्वस्थ्य और रचनात्मक जीवन जी सकें। भारत की राजनीति में महिलाओं की भागीदारी े हैंने के पीछे अब तक समाज में पितृसत्तात्मक ढांचे का मौजूद होना है। सिर्फ यही नहीं बल्कि राजनीतिक दलों के कार्य राव पाक समाज मा प्रवृक्षत्तात्मक ढाच का माजूद हाना हो। एक के अंत से उत्लेखनीय हम से बढ़ी है। भित्र अनिवार्य हो जाता है कि चुनावों के विभिन्न स्तर पर महिलाओं की भागीदारी का विश्लेषण किया जाए ताकि यह

मात्रापाजा सके कि आजादी के साढ़े छः दशक बाद भी गैरवराबरी क्यों है। महिलाओं की सफलता का चुनाव प्रक्रिया में भागीदारी का विश्लेषण एक पिरामिड मॉडल के रूप में किया जा सकता है। हिंद्शीटों की है। लेकिन लैंगिक भेदभाव अब भी भारी मात्रा में मौजूद है और लोकसभा में 10 में से नौ सांसद पुरूष है। चुनावों में महिलाओं को टिकट न देने की नीति न सिर्फ राष्ट्रीय पार्टियों की ही है बल्कि क्षेत्रीय पार्टियां भी इसी राह पर रही है और इसकी वजह बताई जाती है उनमें जीतने की क्षमता कम होना जो चुनाव में सबसे महत्वपूर्ण है।

हांगांकि भारत के आम चुनावों में महिला उम्मीदवारों की सफलता पिछले चुनावों में बेहतर रही है। यह अंका राजनीतिक वलों के जिताऊ उम्मीदवारों के आधार पर ज्यादा टिकट देने के तर्क को ख़ारिज कर देता है और साथ है। महिला उम्मीदवार न मिलने की बात को निराधार ठहराता है। लोकसभा और फैसले लेने वाली जगहों जैसे कि मंत्रिमंडल में महिलाई का कम प्रतिनिधित्व सीधे सीधे राजनीतिक ढांचे से उनको सुनियोजित ढंग से बाहर रखने और मूलभूत लैंगिक भदभाव का रेखांकित करता है। हलांकि महिलाएं राष्ट्रीय और क्षेत्रीय स्तर पर ठीक ठाक संख्या में राजनीतिक दलों का प्रतिनिधाल करती है। तोकिन इन राजनीतिक दलों में उच्च पढ़ों पर महिलाओं की उपस्थिति कम ही है। जो महिलायें पार्टी के अंदरनी देश में उपस्थिति दर्ज करवाने में कामयाब रही है उनहें नेतृत्व के दूसरे दर्जे पर घकेल दिया गया है राजनीतिक दलों में नीति और रणनीति के स्तर पर बमुश्किल ही कोई भूमिका निभाती है और अक्सर उन्हें महिला मुद्दों पर निगाह रखने का काम दे दिया जाता है जिससे कि चुनावों में पार्टी को फायदा मिल सके। नखें के दशक में भारत में महिलाओं की चुनावों में मागीदार व उत्लेखनीय बढ़ोतरी देखी गई। पार्टियों को महिला मतदाताओं की याद सिर्फ चुनाव के दौरान ही आती है और उन्हें घोषणापत्रों में किये गए वादे शायद ही कभी पूरे होते हैं।

महिलाओं के मुद्दों के प्रति राजनीतिक वलों की गंभीरता महिला आरक्षण बिल को पास करने में असफलता से ही साठ है जाता है। पिछले कुछ चुनावों के प्रमुख राजनीतिक वलों के घोषणापत्रों पर नज़र डालने से साफ हो जाता है कि उनमें तीयक मुद्दे प्रमुखता से रखे जाते हैं। लेकिन घोषणापत्रों में जो वादे किये जाते हैं वह धिसे-पिटे ही होते हैं और चुनावी गहमा-गहमी के बाद आसानी से भुला दिये जाते हैं।

विधायी निकायों में महिलाओं के लिए सकारात्मक दिशा में काम किया जाना इस वक्त की जरूरत है। इसके लिए महिलाओं की चुनावी प्रक्रिया में बाधक बनाने वाली चीजों को दूर किये जाने की जरूरत है और चुनावी राजनीति में मौजूब दूरियों को पाटने के साथ ही इसे लैंगिक भागीदारी वाला बनाने की ज़रूरत है।

सत्ता का लोभ

आस्ती भुप्ता बी.ए. प्रथम वर्ष

अरे सत्ता के लोभियों ज़रा अपनी आँखें खोलो, देखों देश की दुर्दशा, कुर्सी का मोह छोड़ो। क्या धर्म है तुम्हारा एकमात्र बेईमानी, क्या तुम भूल गये उन शहीदों की कुर्बानी।

उनकों निगलने में तुमने कोई कसर न छोड़ी। ज़रा पूछों अपने दिल से सत्ता के लोभियो। क्या नहीं है तुम्हारा कर्म, क्या यही है तुम्हारा धर्म उठों संभलों, छोड़ों कुर्सी, संभालो अपना देश ।

हिन्दी दिवस संक्षिप्त आख्या - 2016

डॉ. श्रीमती हशीला बालो एसोसिएट प्रोफेसर हिन्दी विभाग

प्रो. मुश्ताक अली, पूर्व अध्यक्ष हिन्दी विभाग, इलाहाबाद विश्वविद्यालय को पुष्प गुच्छ भेंट करती हुयी छात्रा

हमीदिया गर्ल्स डिग्री कॉलेज, इलाहाबाद में दिनांक 14.9.2016 से हिन्दी दिवस का भव्य आयोजन करते हुए 29.9.2016 को हिन्दी पखवाड़ा का समापन समारोह सम्पन्न हुआ। प्राचार्या, डॉ. (श्रीमती) यूसुफा नफीस ने मुख्य अतिथि प्रो. मुश्ताक अली, पूर्व अध्यक्ष, हिन्दी विभाग, इलाहाबाद विश्वविद्यालय, इलाहाबाद और अन्य अतिथियों का स्वागत किया। मुख्य अतिथि ने अपने वक्तव्य में हिन्दी की स्थिति पर विचार-विमर्श करते हुए हिन्दी को राष्ट्रीय सम्मान के लिए छात्राओं को प्रोत्साहित किया और शिक्षक के दायित्व पर भी जोर डाला। हिन्दी ऐसी भाषा है जो देश, राष्ट्र के विकास में सहायक है। जो राष्ट्र के बहुसंख्यक लोगों द्वारा बोली और समझी जाती है। हिन्दी बाजारवाद की भाषा है। प्राचार्या, डॉ. (श्रीमती) युसुफा नफीस ने हिन्दी भाषा को रोज़गार से जोड़ कर छात्राओं को आत्मनिर्भर बनने के लिए प्रेरित किया।

हिन्दी पखवाड़े के अन्तर्गत विभिन्न अन्तर्महाविद्यालय प्रतियोगितायें सम्पन्न हुई। निबन्ध प्रतियोगिता में - हमीदिया गर्ल्स हिग्री कॉलेज की छात्रा शबनम बानो- द्वितीय वर्ष प्रथम, कोमल गौर द्वितीय और आर्य कन्या हिग्री कॉलेज की छात्रा श्वेला मिश्रा को तृतीय स्थान प्राप्त हुआ। स्वरचित कविता पाठ में हमीदिया गर्ल्स हिग्री की छात्रा आरती गुप्ता, बी.ए. प्रथम वर्ष, शालिनी कुशवाहा, बी.वोक., शाहीन खान, बी.ए. प्रथम वर्ष ने क्रमशा प्रथम, द्वितीय, तृतीय स्थान प्राप्त किया। कहानी प्रतियोगिता में हमीदिया की छात्रा सना बी.ए. प्रथम वर्ष प्रथम स्थान, आर्य कन्या हिग्री कॉलेज की छात्रा प्रियंका विश्वकर्मा बी.ए. द्वितीय वर्ष को द्वितीय स्थान और राजर्षि टण्डन महाविद्यालय की छात्रा कीर्ति तिवारी, बी.ए. प्रथम वर्ष को तृतीय स्थान प्राप्त हुआ।

इस कार्यक्रम में श्रीमती नीरजा वर्मा, डॉ. बिलकीस फारूक, डॉ. नुदरत महमूद, डॉ. शहला हसन, डॉ. शमा रानी, डॉ. सबीहा आज़मी, डॉ. शबाना अज़ीज़, डॉ. अमिता अग्रवाल, मौजूद थीं, कार्यक्रम का आयोजन, संचालन, धन्यवाद ज्ञापन डॉ. हसीना बानो एसोसिएट प्रोफेसर, हिन्दी विभाग ने किया।

राष्ट्रीय सेवा योजना 2016-17

श्रीमती जीरजा वस प्रभारी,राष्ट्रीय सेवा योजना डॉ. शमा राजी कार्यक्रम अधिकारी, रा.से.यो

महाविद्यालय में राष्ट्रीय सेवा योजना की तीन इकाइयां प्रभारी श्रीमती नीरजा वर्मी एवं कार्यक्रम अधिकारियों हाँ. श्राम्य समी तथा श्रीमती शहनाज़ फात्मा काज़मी के नेतृत्व में सामान्य एवं विशेष शिविर के अन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रम का आयोजन किया गया। 26 अगस्त 2016 को बाढ़ पीहितों के लिये तीनों इकाइयों द्वारा राहत सामग्री का वितरण किया गया। 9 स्तिक 2016 को महाविद्यालय पारेसर में स्वयंसेविकाओं द्वारा सफाई अभियान के अंतर्गत श्रमदान किया गया। 18 अक्टूबर 2016 के मतवाता जागरण विवस का आयोजन किया गया। इसके अंतर्गत खयंसेविकाओं ने आस पास के क्षेत्रों में जाकर मतवात जागरण अभियान चलाया और फार्म-6 का वितरण किया एवं फार्म को भरने में लोगों की सहायता की। 26 अक्टूबर 2016 के यातायात सप्ताह (24-30 अक्टूबर) के अवसर पर ट्रैफिक के नियमों के विषय में विस्तृत जानकारी प्रदान की गई। साथ में ट्रैफिक- नियमों से संबंधित एक विवज प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। 19 नवंबर 2016 को कौमी एकता सप्ताह है अवसर पर पोस्टर प्रतियोगिता का भी आयोजन किया गया। 24 नवंबर 2016 को महिला दिवस के अवसर पर स्वयंसिवकाओं ने सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत किया तथा वाद-विवाद प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। '29 नवंबर 2016 को कौमी एकता सप्ताह के समापन समारोह के अवसर पर वेशभिक गान प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। '29 नवंबर 2016 को कौमी एकता सप्ताह के समापन समारोह के अवसर पर वेशभिकाओं को उन्न एक्ष वेशक को जानकारी प्रदान की गई। 1 दिसंबर 2016 को 'विश्व एइस दिवस' के अवसर पर स्वयंसेविकाओं को एइस के विषय में जानकारी प्रदान की गई। 1 दिसंबर 2016 को 'तिश्व एइस दिवस' के अवसर पर स्वयंसेविकाओं ने अधिकारियों द्वारा भेज जानकारी प्रदान की गई। 1 दिसंबर 2016 को 'तिश्व एइस दिवस' के अवसर पर स्वयंसेविकाओं ने अधिकारियों द्वारा भेज जानकारी प्रदान की गई। 1 दिसंबर 2016 को 'सशस्त्र सेना दिवस' के अवसर पर स्वयंसेविकाओं ने अधिकारियों द्वारा भेज जानकारी प्रदान की गई। 7 दिसंबर 2016 को 'सशस्त्र सेना दिवस' के अवसर पर स्वयंसेविकाओं ने अधिकारियों द्वारा भेज जानकारी प्रदान की गई। 3 विस्व एक्ष किया के परिवारों की सहायता हैतु भेजा गया।

12 जनवरी 2016 को राष्ट्रीय युवा दिवस के अवसर पर निबन्ध प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। जिसका विषय था- 'भारतीय युवा और विकास' 26 जनवरी 2017 को गणततन्त्र दिवस के अवसर पर आयोजित एकदिवसीय शिविर में स्वयंसेविकाओं ने सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत किये। प्राचार्यों डा. युसूफा नफीस द्वारा गणतन्त्र दिवस की महत्ता पर प्रकाश डाला गया। विशेष शिविर के दौरान आयोजित प्रतियोगिताओं की विजेता स्वयंसेविकाओं को मेडल तथा प्रमाणपत्र वितरित किये गये। 07 फरवरी 2017 को महाविद्यालय परिसर में केंद्रीय मानव संसाधन विकास मंत्रालय की योजना 'वित्रीय साक्षरता अभियान' (विसाका) अन्तर्गत कार्यशाला का आयोजन रा. से. यो. की सभी इकाइयों के द्वारा किया गया। इसमें डिजिटल अर्थव्यवस्था को बढ़ावा देने के लिये विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित हुआ। प्रशिक्षण सत्र में नीरजा वर्म, डा शमा रानी और शहनाज़ फात्मा काज़भी ने डिजिटल भुगतान के बारे में सभी को प्रशिक्षत किया। प्रशिक्षण सत्र के पश्चात सेंवे के संजीव निगम ने 'डिजिटल वित्तीय शिक्षा' पर व्याख्यान दिया। उन्होंने नकद रहित अर्थव्यवस्था को प्रोत्साहित करने के लिये विशेष एप्स के प्रयोग के बारे में स्वयंसेविकाओं को अवगत कराया।

18 जनवरी 2017 से 24 जनवरी 2017 तक महाविद्यालय में सात दिवसीय विशेष शिविर का आयोजन हुआ। कार्यक्रम अधिकारियों ने इन सात दिनों में स्वयंसेविकाओं में सामाजिक जागरूकता उत्पन्न करने का एवं रचनात्मक क्रियाकलाएं के प्रति उनकी रूचि को एक उड़ान तथा एक मंच देने का प्रयत्न किया। उन्हें श्रमदान एवं सेवाभाव की महत्ता समझाते हुए रा.सं.यो. के उद्देश्यों से परिचित कराने का प्रयास किया। जनसम्पर्क, साक्षरता अभियान, मिलन वस्तियों में स्वास्थ्य एवं स्वच्छता के प्रति जागरूकता पैदा करना इत्यादि कार्यक्रम संपन्न हुये। शिविरार्थियों ने अधिगृहीत मिलन वस्ती में जाकर लीगे को भारत सरकार द्वारा चलाई जा रही विभिन्न योजनाओं- प्रधानमंत्री जीवन बीमा योजना, विधवा पेशन, कन्या विधा धन योजना, वृद्धा पेशन योजना, उज्जवला योजना आदि की जानाकरी दी। महाविद्यालय में रा.सं. यो. ने वर्ष 2015-16 हैं अनाज वैक योजना' प्रारम्भ की है जिसके अंतर्गत इस वर्ष भी स्वयंसेविकाओं ने भारी मात्रा में अनाज एकत्रित किया। मिल

बस्तियों में अनाज बाँटा। बच्चों के लिये कपड़े कापी, पेंसिल, चॉकलेट विप्स के पैकेट्स वगैरह भी बाँटे गये। मिलन बस्ती के बच्चों को स्वयंसेविकाओं ने अत्यंत रुचि के साथ प्रहाया। जो बच्चे पहले पढ़ते थे किन्तु अब विद्यालय जाना छोड़ चूके येशिक्षा के महत्व के बारे में बताकर उन्हें पुना विद्यालय जाने के लिये प्रेरित किया गया। पॉलियीन के विरोध स्वरूप आयोजित की गई कागज एवं अन्य वस्तुओं से लिफाफे-निर्माण की प्रतियोगिता में स्वयंसेविकाओं ने बढ़चढ़कर सहभागिता की। 21 जनवरी को खेल महोत्सव का आयोजन हुआ जिसमें स्वयंसेविकाओं ने उत्साहपूर्वक सहभागिता की। इ स अवसर पर रस्सा करी, (ट्रग-ऑफ-वार) खो खो, बैडिमिन्टन, 100 मीटर, दौह नीबू दौह, म्युजिकल चेयर इत्यादि प्रतियोगिताओं में स्वयंसेविकाओं ने भाग लिया।

विशेष शिविर का विषय था-**कौशल, विकास एवं सद्भावना के लिये युवा**' अताख इस शिविर की समस्त गतिविधियाँ इस विषय से संबंधित थी। इस शिविर में अनेकानेक प्रतियोगिताएं वाद-विवाद, निबंध लेखन, पोस्टर, स्लोगन, कोलाज, एवं नुक्कड़ नाटक प्रतियोगिता का आयोजन हुआ। 19.01.17 को डा. रोहित पान्डेय ने स्वयंसेविकाओं को 'एच.आई.बी. एड्स क् कारण और रोकथाम' विषय पर पॉवर प्वाइन्ट प्रेज़ेन्टेशन के द्वारा विस्तृत जानकारी प्रदान की।

इस वर्ष विशेष शिविर की एक महत्वपूण उपलब्धि थी- रक्तदान शिविर का आयोजन। इस शिविर में स्वयंसेविकाओं ने अत्यन्त उत्साह के साथ रक्त-दान तथा उनके 105 छात्राओं का ब्लड ग्रुप भी जांचा गया। इस शिविर का आयोजन बेली अस्पताल के डा. रोहित पान्डेय के सौजन्य से किया गया। समापन समारोह के अवसर पर रंगारंग कार्यक्रम आयोजित हुए। इस कार्यक्रम की मुख्य अतिथि के रूप में कार्यक्रम समन्वयक डा. मंजू सिंह उपस्थित थीं इस अवसर पर उन्होंने वृक्षारोपण किया। विभिन्न प्रतियोगिताओं के अंतर्गत सम्पादित कार्यों को प्रस्तुत करती हुई एक प्रदर्शनी 'प्रस्तुति' लगाई गई थी। छात्राओं ने नुक्कड़ नाटक- 'हमें उड़ने दो' द्वारा समाज में महिला सशक्तिकरण का संदेश दिया। विभिन्न प्रतियोगिताओं में विजयी स्वयंसेविकाओं तथा शिविर में अनुशासन, भोजन व्यवस्था, श्रमदान, आदि क्षेत्र में उल्लेखनीय कार्य करने वाली सर्वश्रेष्ठ स्वयंसेविका तथा सर्वश्रेष्ठ इकाई को डा. मंजू सिंह ने पुरस्कृत किया। अपने सम्बोधन में डा. मंजू सिंह ने शिविरार्थियों के मनोबल को एक अलग ही उड़ान देते हुए उनकी प्रस्तुति तथा उनके द्वारा संचालित कार्यक्रम की भिर-भूरि प्रशंसा की तथा उत्कृष्ट कार्य- सम्पादन, उत्साह एवं पारदर्शिता के लिये कार्यक्रम अधिकारियों को बधाई दी।

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष शिविर 2016-17

मितन बस्ती में अनाज बांटती कार्यक्रम अधिकारी एवं स्वयंसेविकार्ये

मलिन बस्ती में पढ़ाती स्वयंशेविका

खेल महोत्सव में भाग लेती स्वयंसेविकायें

वेहमिन्टेन प्रतियोगिता

रस्ता कासी प्रतियोगिता

جھان تازہ کی افکار تازہ سے ھے نمود که سنگ و خشت سے ھوتے نھیں جھاں پیدا اقبال

مدیران طالبات هصه بیگم شمیمه بانو مدیران ناصحه عثانی زرینه بیگم

کپیوژ کپوزنگ نشلیم

とうきと

اے مرکز دانائی اے چیکر رعنائی تو علم کا مخزن ہے ہم علم کے شیدائی

ملتی ہے حیات نو کالج کی فضاؤں میں تہذیب و تدن کی خوشبو ہے ہواؤں میں تعلیم کے مشعل ہے گھٹاکسور گھٹاؤں میں تعلیم کے ہودائی

اے مرکو دانائی اے پیکر رعنائی تو علم کا مخون ہے ہم علم کے شیدائی

تعلیم کے غینے ہیں تہذیب کا گلشن ہے الفاظ کی بارش ہے اخلاق کا ساون ہے کا فی کا براک گوشہ پھولوں سے مزین ہے صد رکب بہاراں ہے بید حسن بیر زیبائی

اے مرکز دانائی اے پیکر رعنائی او علم کا مخزن ہے ہم علم کے شیدائی

جینا ہے یہاں کیسے یہ ہم کو بتایا ہے اور خاک کے ذریے کو خورشد بنایا ہے طوفاں میں سفینہ تھا ساحل سے لگایا ہے ایوں خواب حمیدہ کی تعبیر نظر آئی

اے مرکز وانائی اے میکر رعنائی تو علم کا مخزن ہے ہم علم کے شیدائی

ہر دن ہے را روش ہر رات سہانی ہے گنگا کا ترنم ہے جمنا کی روانی ہے چاہت کا فسانہ ہے علم کی گہرائی ہے تو علم کی گہرائی

اے مرکو دانائی اے پیکر رعنائی او میل کے شیدائی او علم کا مخزن ہے ہم علم کے شیدائی

صفحاتير	معنف	عثوان	فبرغار
7	مززرينة يمكم اليوى ايث يروفيسر	خراج عقيدت _ ۋاكىزىيىم بانو، ۋاكىز قطب جبال جميم ياسمين	龙
4	تداسليم ، بي _ا _ ، سال سوم	زبان اردو کی کسانی ابھیت	1
1-	يأتمين خان ، في -ا بسال موم	اقال انعام يافتة مضمون "جاودال پيهم دوال بردم جوال بيازندگي"	*
10%	عطيه پروين، بي-اے سال سوم	واوي شير (ظم)	-
10	زينت زبراءما إق طالبه	J:j:	-
10	توري، ليا-اے، سال موم	معت مندمعاشره کی تشکیل میں خواتین کارول 	٥
19	فا نُقَدِ معراج، في اب سال اوّل	بال وه اقبال في (اقم)	1
14	هفصه بيتم لي-ات سال موم	مصلح قوم رسيدا حدخال	4
19	الجم مبان، بي-ابسال وم	حرت بيقرار (القم)	۸
r.	ز براانساري، بي الدرسال موم	مطالعة كتب كى اجميت واقاديت	٩
rr	فرمين بانو، بي-اب،سال سوم	مال (اللم)	1.
rr	الجم عبال والدال وم	اصلاح معاشره اور بهاري ذمه داري	"
F4	زينت زمرا سابق طالبه	عورت (أملم)	IF.
14	قا أقد معراج ، بي ال الال	استرى والا (كباني)	ir.
r9	ثناحرام بي اب سال اول	منا (كياني)	15
rr	المامغانون بل-العامال موم	زندگی جبد مسلس کوکها کرتے ہیں	10
rr	ياسمين نسير، بي-ابسال اول	میزاب ش کھائل پری از کی کے جذبات وتاثرات (اظم)	11
rr	مزمل صديقي، بي-اب،سال موم	وقت	14
ry	شميمه بانوه في رائ ساء ل سوم	باافتتيارخوا تين اور بهارامعاشره	IA
12	مززرين يكم اليوى ايث پروفيسر	نذران عقيدت	14
PA .	مزنا صحة عثاني اليهوى ايث پروفيسر	باس نام	r•

خراج عقیدت مرحوسدا اکزشیم بانو (سابق ریدره شعبهٔ اردو) منابع

مززر يديكم اليوى ايث يدوقير بشعبالد

زوغ علم کا گوہر اماری بابی سیم اوب کی علم کی رہبراماری بابی سیم پرھیں کے اور پڑھائیں کے جب اوب کی بات تو یاد آئیں گی ہے افتیار بابی سیم

م کے ٹوٹا ہے کہیں سلسلۂ قید حیات مرف اتا ہے کہ رنجیر بدل جاتی ہے ہم خداوند قدوں سے پتی ہیں کہ وہ مرحومہ نیم بانو صاحبہ کو اپنی جوار رحمت میں بلند جگہ عطا فرمائے اور ان کے عزیز ان کومبروقر ارکی توفیق دے آمین! ہم انھیں عمیق دل سے خراج عقیدت پیش کرتے ہوئے بس بجی کہنا چاہیں گے کہ۔ گل ہوا گو حیری جستی کا چراخ رہ گزر تا ابد باتی رہے گا تیرا روحانی اڑ

خراج عقیدت مرحومه دُاکنر قطب جهال (لیب اسٹنٹ، شعبهٔ جغرافیہ)

دنیا پی پچیستیاں ایسی ہوتی ہیں جوابے حسن ہمل طبعیت کی شفانی آگلم میں بے تکلفی ، حاضر جوابی اور علیت کے باعث توجہ کا مرکز بن جایا کرتی ہیں اور اپنی انفرادیت کی عبر ہر خاص وعام کے دل پر شبت کرتی ہیں۔ ایسی بی خصوصیات کی حامل شخیں مرحومہ محترمہ ڈاکٹر قطب جہاں صاحبہ جو ہمارے کا لیج میں ۱۹۸۸ء کے شعبہ جغرافیہ میں لیب اسٹنٹ کے عہدے پر فائز بھی ۔ لیکن اچا تک کین اچا تک کین ہم جسک مرض میں جتا ہوجائے کے باعث و جوان 1914ء کواس دار فائی ہے رحلت کرکئیں جس کا ہمیں وہم وگان بھی نہ تھا کہ مارے گھوارہ علم واوب کی ایک تیزگام ہستی اس طرح اپنے سفر کا رخ راہ عدم کی جانب موڑ لے گی اور اپنے چاہنے والوں کو مضطرب ہو گھوار کر جیشہ کے لیے جدا ہوجائے گی ۔ اس سانحہ ارتحال پر طال ہے دل ود ماغ کو زیر وست جھٹکا لگا اور آج بھی ہمارا دل اس سانحہ کو تھوٹ کر بھیشہ کے لیے جدا ہوجائے گی ۔ اس سانحہ ارتحال پر طال ہے دل ود ماغ کو زیر وست جھٹکا لگا اور آج بھی ہمارا دل اس سانحہ کو تھوٹ کو تیار نہیں جب کہ بھی ذرد گی گئے حقیقت ہا اور ' کل نفسی ذایقۃ الموت' 'پر یقین بی ہمارا ایمان ہے ۔ جے شلیم کرنا بی قبول کرنے کو تیار نہیں جب کہ بھی دردائگیز ہے۔ نیکن رضائے الی کے آگر ہے جو دہونے وصر کرنے کے سواکو کی چار ہوئیں۔

مرحومہ قطب جہاں صاحبہ نے ملازمت کے دوران عاجیات میں ایم۔اے اور پی۔ایچ۔ؤی کی تعلیم بھی مکمل کی جوان کے ذوق علم کا ضامن ہے نیزا پے فرائض پوری دیائنداری سے انجام دے کر،خوشگواراور دوستانہ ماحول کی فضا قائم رکھتے ہوئے کا لجے سے گہری وابعثگی رکھی جونا قابل فراموش ہے۔

ہم بہم جم علم قلب دعا کو ہیں کہ خدا انھیں غریق رحت کرے اور جملہ پسماندگان وغم گساران کومبر جمیل عطافر مائے آمین - ہمارا تعلیمی گہوارہ انھیں دلی خراج عقیدت پیش کرتا ہے اوران کے لیے ہمیشہ سوگوارر ہے گا_۔

> پھھانے بھی اٹھ جاکیں گاس برم ہے جن کو تم ڈھونڈنے نکلوے گر پاند سکو کے

خراج عقيدت مرءه شميد يا سمين صاحب (كپيور دُ پارشن)

ایک ظل ہے جو پُرُ نبیں ہوتا جب کوئی ورمیاں سے جاتا ہے

ہیں ہواں اپنی تمام تر رعنا تھیں ہر ہے تغیر پذرہ ہے ہرروز بے شارا فراؤیسی کی جا ور سنگ گمنا کی کے مدفن میں چھپاد ہے جاتے ہیں اورز تدگی کا کارواں اپنی تمام تر رعنا تھیں کے ساتھ مرگرم سفر دہتا ہے۔ لیکن یہ بھی حقیقت ہے کہ اس برنم ہستی میں چندا لیے لوگ ہی اورز تدگی کا کارواں اپنی تمام تر رعنا تھیں کے ساتھ مرگرم سفر دہتا ہے بداور بات ہے کہ جب تک وہ بہتے جیں ان کی عظمت اور قار کا نقش ہمارے دلوں پر مرتم ہوجا تا ہے۔ مرجومہ شمیمہ یا کمین صلابی اس کی عظمت اور قار کا نقش ہمارے دلوں پر مرتم ہوجا تا ہے۔ مرجومہ شمیمہ یا کمین صلابی قرارہ بھی ہوتا لیکن ان کی خار ہیں جس کے اندان میں تابیل کی اس کے خار ہو ہو گئی اس طرح نہیں کیا گیا تھا۔ مرجومہ شمیمہ یا کمین سیشن ۴۰ - ۲۰ - ۲۰۰۵ ہی قات میں ایور کی بھی تابیل کے درو کر ہے۔ دوجار ہیں جس کا تصور کہ کی اس طرح نہیں کیا گیا تھا۔ مرجومہ شمیمہ یا کمین سیشن ۴۰ - ۲۰ - ۲۰۰۵ ہی قات شمیل کی جب کے دوجار کا میں خار میں کو کھی تابیل کی جریدہ دوجار ہیں جس کا خور کی کھی تابیل کی جو بیدہ دوجار ہیں جو کہ کہ جو نے وال عالمی جریدہ دوجار ہیں کہ کو جس کا جو کہ کو کہ کا میں کہا تھیں اس کو کہ کی کو کہی تابیل کی کہور کا کہا کہ کی جو بی کو کہی تعلی کیا تھیں کہا کہ کہ کو کہی کہی تعلی کی کہ کہ کی کو کہی کو کہی کہی کھی کھیل کی ۔ مرجومہ اپنے تیک کردار، شرافت و میں جرید اعلی کے لیے اپنی کوشش جاری رکھی کھی کھیل کی ۔ مرجومہ اپنے تیک کردار، شرافت و میں جرید اعلی کے لیے اپنی کوشش جاری رکھتے ہوئے جرناز م میں ماسٹر وگری بھی کھیل کی ۔ مرجومہ اپنے تیک کردار، شرافت و میں جرید اعلی کے لیے اپنی کوشش جاری رکھتے ہوئے جرناز م میں ماسٹر وگری بھی کھیل کی ۔ مرجومہ اپنے تیک کردار، شرافت و مرتب تھوں دور دمندی اورزم کی کا ماری رکھتے ہوئے جرناز م میں ماسٹر وگری بھی کھیل کی ۔ مرجومہ اپنے تیک کردار، شرافت و مرتب تھوں دور میں جرکھی تارہ وہر وہیں گی۔ بقول اقبال _ سے مرتب کی کو میں اس کی خور بیاں ہمارے دلوں میں جرکھی تارہ وہر وہیں گی۔ بقول اقبال _ سے مرتب کی کی کی کوشن کی

جوہر انساں عدم سے آشنا ہوتانہیں آگھ سے اوجھل تو ہوتا ہوتا نہیں

جم بچیان کے سانحہ ارتحال پُر ملال کی دل خراش خبر پر متحیر و مغموم ہیں اور اسے بیان کرنے سے قاصر ہیں۔ بس بید کھنے ہیں کہ ان کی کی جمیں بھیشہ محسوس ہو گی اور دل انتکبار آئھوں سے بید کہنے پر مجبور دہے گا کہ۔ع ایسا کہاں سے لائیس کہ جھے سا کہیں جے

ہم بیمیم قلب دعا کو ہیں کہ خداانھیں غریق رحمت کرے اور جملہ پسماندگان وغم گساران کوصر جمیل عطافر مائے نیز مرہو کو بخت الفردوس میں بلندمقام سے سرفراز کرے آمین!

زبان اردوكي لساني اجميت

عالميم

لي-اعمال وم

اردو ہماری بہت پیاری زبان ہے یہ فیرمکی نہیں بلکہ خاص ہندوستانی زبان ہے۔ یہ بہت ی زبانوں سے ہم ہو کر بنی ہے۔ یہ ہزادوں سال پہلے ہندوستان بی میں اس وقت پیدا ہوئی جب مسلمان یہاں آ کر ہے۔ اردووہ زبان ہے جو ملک کے ہرکونے میں تکھی، پڑھی اور یولی جاتی ہے اردوز بان میں شیر بنی اور اطافت ہے۔

ہتدوستان کے قدیم باشدوں اور مسلم ممالک ہے آگر بس جانے والوں کے مشتر کہ لین دین، باہمی تفظو، باہمی بول جال سے اس زبان نے جنم لیا۔ اردوشاہی گھرانوں میں پروان چڑھنے کے بجائے عوام کے درمیان نشو ونمایائی اور اس کا روپ عوام میں تھرا۔ صوفیائے کرام کی خانقا ہوں میں اس زبان کو بہت ترتی ملی۔ اردو پہلے دکن میں پیدا ہوئی اور بعد میں شالی ہند میں آئی بیہندومسلم اتحاد کی جا دونوں نے یکسال طور پر اردوکوفروغ دیا۔

اردوایک علمی اور شافتی زبان ہے۔ اگر چداس کوسرکاری حیثیت حاصل نہیں ہے تاہم یہ بڑی جامع زبان ہے۔ اس کی اپنی تاریخ ہادراس کے دامن بیس بڑی وسعت ہا ہے عام طور پرسولہویں صدی ہے ہی را بطے کی زبان تتلیم کیا جاتا ہے بیت لیم شدہ امر ہے کداس را بطے کی توسیع عبد مغلیہ بیس فاری زبان کے واسطے ہوئی۔ اردوزبان کی ساخت بیس پورے برصغیر کی قدیم اور جدید بولی کا حصہ ہے ہے کر بی اور فاری جیسی دوعظیم زبانوں اور برصغیر کی تمام ہولیوں سے اس کر بننے والی رافت اور صوتیات کے اعتبار ہے ہوئی اور قبول کے لخاظے متنازم بن زبان ہے۔

اردوا پنی ساخت میں بین الاقوا می مزائ رکھتی ہاور غیر معمولی لسانی مفاہمت کا مقام رکھتی ہے۔ اس کی بنیاد مختلف ژبا توں گاشتراک پررکھی گئی ہے۔ اردوگو یا بین الاقوا می زبانوں کی ایک انجمن ہے ایک لسانی الارش ہے جس میں شرکت کے دروازے خاص دھام ہرزبان کے الفاظ پر یکسال کھلے ہوئے ہیں۔ اردویش مختلف زبانوں مثلاً نزکی ، عربی، فاری ، پر نگائی ، چیتی ، بونانی ہشکرت اور مقامی پولیوں اور بھاشا ہندی کے الفاظ شامل ہیں۔

اردو میں شامل الفاظ کا تناسب سواتین فیصد ، سامی ، فاری ، اورتر کی زبان کے الفاظ آخر یباً ۱۵ رفیصد ، بورپی الفاظ کا تناسب مرف ایک فیصد ہے اس جائزے سے اندازہ لگایا جا سکتا ہے کداردہ بین الاقوامی مزاج کی حامل زبان ہے جس میں نہ صرف عربی ، فاری یا مقامی بولیوں کے الفاظ ہیں۔ بلکہ دنیا کی ہرقوم اور ہر زبان کے الفاظ کم و بیش شامل ہیں یہی وجہ ہے کہ اردو کی مزاج میں پاستانی بولیوں کے الفاظ ہیں۔ بلکہ دنیا کی ہرقوم اور ہر زبان کے الفاظ کم و بیش شامل ہیں یہی وجہ ہے کہ اردو کی مزاج میں پاستانی دو کئی دبان کی مقلد نہیں ہے ، بلکہ صورت اور میرت دونوں کے اعتبار سے الگ اور مشقل حیثیت رکھتی ہے۔ فیصلور نگار کی جوالفاظ اردو میں شامل نہیں وہ سب کے سب اپنے اصلی معنوں اور صورتوں میں موجود نہیں بلکہ بہت سے الفاظ کے

معتی بتفظ ، املا ورالفاظ کی توعیت بدل گئی ہے اردو تلوط زبان ہونے کے یا وجود اپنی رعنائی ، صناعی اور افاویت کے لحاظ سے جدا گانہ حیثیت رکھتی ہے اس نے اپنی ساخت ، مزاج اور سیرت کو دوسری زبانوں کے تالع نہیں کیا۔ ان بی خلا ہری و معنوی خصوصیات اور محاسن کے امتیارے بیدنیا کی کی اہم زبان شار کی جاتی ہے۔

اردورتم الخطار این کی ساری مروح آوازوں کی ٹرائندگی کرتا ہے۔ اردو کے حروف بناوٹ کے لحاظ ہے حدورجہ ساوہ اور احتجال کے اعتبارے بہت کم بین۔ اپنے الفاظ کی بناوٹ کی ہناوپر دنیا کی ہر زبان کے مقابلہ میں لکھنے، پڑھنے اور یکھنے کے حوالے ہوروآ سان حرین زبان ہے کہ بیولیک قائم بالذات زبان ہے۔ اس میں میصلاجیت ہے کد دوسری زبانوں سے مفیداور با مطلب الفاظ لے لیتی ہے۔ اگر وولفظ اس کے مزاج ہے ہم آ بنگ ہو جوں کا توں رہنے دیتی ہے۔ اور اگر ہم آ بنگ جیس ہے تو اس کو ہم آبنگ بیس ہے تو اس کو ہم آبنگ بیس ہے تو اس کو ہم آبنگ بیالی کے بیالی کی جی گئے گئی ہے۔ اور اگر ہم آبنگ جیس ہے تو اس کو ہم آبنگ بیالی کی الفاظ سازی کی بھی گئے ان ہو کے دور آب کی خال ان کی تا ندازے کے مطابق اس وقت اردوز بان المیت اور آخیں ہرستے کی قوت پر ہوتا ہے۔ اردو میں بیصلاجیت بدرجہ اتم موجود ہے۔ ایک اندازے کے مطابق اس وقت اردوز بان میں میں ہو تو والے لفظوں کی تعداد جین لاکھ سے زیادہ ہے۔ اصلاحی الفاظ ان کے علاوہ جیں۔ الفاظ کا اتنا براؤ نجی المی کی عام طور پر استعال ہونے والے لفظوں کی تعداد جین الاقواکی مزان کی حال زبان ہے اور اس حیثیت سے اصلاحات سازی کی عالی وقت ایک کی حال زبان ہے اور اس حیثیت سے اصلاحات سازی کی عالی وقت اور کا سی سے اور چونکہ جین الاقواکی مزان کی حال زبان ہے اور اس حیثیت سے اصلاحات سازی کی عالی وقت کی مال زبان ہے اور اس حیثیت سے اصلاحات سازی کی عالی کی کوششوں سے بیکساں استفادہ کر کئی ہے۔

اردوزبان اپنی اسانی مفاہمت اور افا دیت کے علاوہ اپنے اندر ایک تہذیبی پہلوپھی رکھتی ہے بیا پی علمی ،ادبی اور دینی سرمائے کے اعتبارے بردی باثروت زبان ہاردویش وسعت پذیری کی بے پناہ طاقت موجود ہے۔ بیجشتی وسع ہے اتنی ہی عمیق بھی ہے پھر بھی اس کی مختوات ہے اندازہ ہے۔ اردوزبان ہماری تہذیب و ثقافت کی آئیند ارہے۔ و نیا کی قدیم زبانوں کے مقابلے میں اگر چہیے کم ہے بھی اس کی مختوط میں اور اسانی حیثیت سے اس کا بلد بینتکڑوں زبانوں پر بھاری ہے۔ اردوزبان میں ہماری تہذیب و ثقافت کی تاریخ محقوظ ہے۔ اس کی بدولت ہم اسپنے آپ کوایک معتدن اور ترقی یافتہ قوم کا جائشین خیال کرتے ہیں۔

اردو چونکہ بین الاقوای مزان رکھتی ہے۔ اس لئے نہ وہ مغرب کے لئے اجنبی ہے نہ مشرق کے لئے۔ یورپ کے لوگ کئی صدیوں سے اردوزبان سے واقف ہیں اورانہوں نے اس زبان ہیں گراں قد رعلمی واد بی کا رہا ہے بھی یادگار چھوڑے ہیں۔ یورپ کے علاوہ و نیا کے فتاف مما لک ہیں اردوزبان وادب کے تراجم پر کئی زبانوں ہیں کام ہور ہا ہے۔ اس طرح اردو ہیں بھی متعدد زبانوں کی علاوہ و نیا کے فتاف مما لک ہیں اردوزبان وادب کے تراجم پر کئی زبانوں ہیں کام ہور ہا ہے۔ اس طرح اردو ہیں بھی متعدد زبانوں کی متعدد زبانوں کے فتاب کی سائنسی اور علمی وفتی کئی مضاہن کو اردو کے تا اور ہورہ ہیں اس کے تاب ہیں زیادہ سے زیادہ ڈھالا جائے تا کہ جدید دور کے تقاضوں کو پورا کیا جا سے عصر حاضر ہیں مختلف ملکوں پر مضاہن کو اردو کے قاضوں کو پورا کیا جا سے عصر حاضر ہیں مختلف ملکوں پر انوں اوران کا دبی خزانوں تک درمائی آسمانی ہے مکن ہواردوزبان محبت کی سفیر ہے۔

یو بیر ہے۔ پیوننگ وَائن دھاروں سے تعلق رکھنے والے ،مختلف عقا کدے وابستہ اورمختلف مزاجوں کے حامل بڑے گروہوں کی تخابی و تصنیفی زبان ہےاور بول حال کی سطح پر دنیا کے لا تعداد مما لک کی گلیوں ، کو چوں ، با زار دن اور گھروں میں اپنی زندگی کی جوت دے رہی

ہے مالی علی اپنے ملقد اکثریں وسعت پیدا کردہی ہے۔

اگرچال پی شکی شکی شراد دوایک جامع زبان ہے، تاہم اردو زبان کے تحفظ اور اس کی اہمیت کوشلیم کروائے کے لئے ہمیں چند ذکات پر شجیدگی نے فور کرنا جائے ہووقت کی اہم ضرورت ہے۔ دوئم اردوکو عکومت کی سریری حاصل ہونی چاہیں تا کہ عالمی سطح پراس کے علاوہ اردوکہ تقالب ہیں ڈ ھالا جائے ہووقت کی اہم ضرورت ہے۔ دوئم اردوکو عکومت کی سریری حاصل ہونی چاہیے تا کہ عالمی سطح پراس کے علاوہ اردود شمنی کے رویے اور بھان کا سلاب بھی از حد ضروری ہے۔ اردوکو کی زبان سے پر نبیل ہرزبان سے اس کا دشتہ اور نا تاہ پہلے قوط زبان ہے، وقت کی رفتار کے ساتھ ساتھ اس کو گلف نام دیئے گئے۔ یہ ہرفرقہ قوم اور رہریراوری کی لوگوں کو باہمی اخوت کا دوئی خوالفت کرتے ہیں اور اس سے عداوت رکھتے ہیں وہ بلا شبہ ہندوستان کی مخالف کرتے ہیں۔ آزادی وطن میں بھی اس زبان کا اہم رول ہے۔ آن بہت سے مخالفین کہددیتے ہیں کہ اردومسلمانوں کی زبان ہے لیکن وہ اس حقیقت سے تا شاہی کہ بینہ غیر مسلمانوں کی زبان ہے لیکن وہ اس حقیقت سے تا شاہی کہ بینہ غیر مسلمانوں کی زبان ہے تین وہ اس کی خدمت کی اس لیے ہندوستان میں بندومسلم لٹریچ اور کچھر کا حسین احتواج ہم ہمیش ذری ہوں ہوں ۔ آن بہت ہی خواس کی خدمت کی اس لئے ہندوستان میں اردوکا مستقبل نہا ہے۔ تا بنا کہ ہمیش نہوں درے گی۔ بھول دائی ۔ بھول دائی ۔

اردو ہے جس کا نام جم بی جانے ہیں واخ سارے جہاں میں وهوم مارے زباں کی ہے مائٹ کا کا کا

4=7

بادشاہ ہوکر ظلم کرتے ہو عالم ہوکر طبع کرتے ہو عابد ہوکر ریا کاری کرتے ہو مالدار ہوکر بیکی کرتے ہو

جاودال پیهم دوال بردم جوال ہے زندگی (اوّل انعام یافتہ ضمون)

وسمين خان

بیا سے مال ہوم یوں تو زعدگی فانی ہے موت کا مزاس کو پھٹا ہے لیکن وہ زندگی لا فانی اور ہے مثل ہے جو دوسروں کی بھلائی کے لیے وقت کر دی جائے۔ای کی جیتی جاگتی مثال اقبال ہیں۔ جو ایک پیامی شاعر ہیں اور جنھوں نے اپنی پوری زندگی انسانوں کے حلوق وان کے وجو داورا پے مستقبل کو سدھار نے کا پیغام دیا ہے۔

اقبال نواق الم از تدكى ايس انسانون كوجو يهام ديا ي

تو اے پیائے امروز فروا ے نہ ناپ جاوداں پیم دواں ہر دم جوال ہے زعدگی ہماں مضمون میں ای حوالہ ہے انظہار خیال کرنے جارے ہیں۔

اقبال کیے ہیں کہ اسان اور ندگی کو آئی کل کے پیانے میں ندناپ کیونکہ زندگی ہمیشہ باقی رہے والی نہیں ہے۔ زندگی افانی ہے۔ موت کا سرا سرکو چکھنا ہے۔ زندگی تب سے فانی ہے جب سے انسان اس دنیا ہیں آیا اور صرف اپنے لیے جیئے اور اسے موت آجائے اور وہ مرجائے تب یعنی فنا ہو جائے ۔ لیکن وہی انسان اگر اس دنیا ہیں آئے اور وہ دو سروں کی ہملائی کے لئے پچو کر سے موت آجائے اور وہ مرجائے تب یعنی فنا ہو جائے ۔ لیکن وہی انسان اگر اس دنیا ہیں آئے اور وہ دو سروں کی ہملائی کے لئے پچو کر سے وہ فظت میں پڑے لوگوں کو بید تائے کہ تم اس دنیا ہی کیوں آئے ہو تجھار استصد کیا ہے جمھاری منزل کیا ہے جسمیں اس دنیا ہی کوئی تھیں صرف بید بتائے ند بلکہ ان کے تن کے لئے ان کے ساتھ جد و جہد کرے ۔ ان کو کامیاب بنانے کی کوشش کر رہا تھا ہے موت آگرا ہم ہوجا کی اور جوانسان دوسروں کوئیو تی دلانے کی کوشش کر رہا تھا ہے موت آگرا ہم ہوجا کی اور جوانسان دوسروں کوئیو تی دلانے کی کوشش کر رہا تھا اسے موت آجائے تو اس کا جم تو فتا ہوجا تا ہے۔ لیکن اس انسان کولوگ بھی ٹیس ہولئے ۔ اس طرق وہ مرکز بھی زندہ رہتا ہے لیتن اس کی زندگی اور فیق اور بیش ہوجاتی ۔ اس طرق وہ مرکز بھی زندہ رہتا ہے لیتن اس کی زندگی اور بیش ہوجاتی ۔ اس طرق وہ مرکز بھی زندہ رہتا ہے لیتن اس انسان کولوگ بھی ٹیس ہولئے ۔ اس طرق وہ مرکز بھی زندہ رہتا ہے لیتن اس کی زندگی اور بیشل ہوجاتی ہے۔

اقبال کانظریہ ہے کہ ہماری قوم وملت کے لوگ جوابھی تک ففلت میں پٹرے ہوئے ہیں۔ ہاتھ دھرے ہوئے ہیں وہ اب قو ففلت سے بازآ جا تیں اور اپنی زندگی کو کامیاب بنانے کے لئے کوشاں ہوں ، اپنے جد وجہد ہمل ، خودی اور محنت کے ذریعے اس دنیا شی بلند مقام حاصل کریں ، انگریزوں کی ففل می سے آزاد ہوں اور پیسٹیسی ممکن ہے جب تک ان میں جد وجہد ، کوشش ہمل اور خودی کا جذبہ میں پیدا ہوتا ۔ اقبال چاہتے ہیں کہ جولوگ پریشان ہیں ان کو دور کرنے کے لئے خود کومنا کرا ہے مستقبل کو خوشگوار بنانے کے لئے کو کوشش کرتے رہیں ۔ ان کا مقصد اعلی مقام حاصل کرنے کا ہونا چاہیے ۔ صرف ای کے بارے میں سوچیں اور اپنے مقصد میں کوشش کرتے رہیں ۔ ان کا مقصد اعلی مقام حاصل کرنے کا ہونا چاہیے ۔ صرف ای کے بارے میں سوچیں اور اپنے مقصد میں کوشش کرتے رہیں ۔ ان کا مقصد اعلی مقام حاصل کرنے کا ہونا چاہیے ۔ صرف ای کے بارے میں سوچیں اور اپنے مقصد میں میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے ۔ کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے میں دے اپنی ہستی کو اگر پچھ مرتبہ چاہیے کہ دانہ خاک میں مل کرگل گزار ہوتا ہے

اقبال کہتے ہیں کدا انسان ااگر مجھے زیر کی لی ہوتو تو اے نیک کاموں ہیں وقف کر وقت کی قدر کر کیونکہ وقت بہت کم ہوجائے گا اور بہت ہیں ہے۔ تو بیتنا وقت اپنی زیر کی کا فضول کاموں میں وقف کر ہے گا۔ اتناوقت تیری زیر گی کا کم ہوجائے گا اور تیری زیر گی کم ہوجائے گا اور تیری زیر گی کم ہوجائے گا اور تیری زیر گی کو کامیاب بنانا جا بتا ہے۔ اور تو زیر و ہوتو تو اپنے زیرہ ہوٹا کا شوت دے۔ کہا جا تا ہے کہ دریا جب تک زیدہ ہے جب تک اس میں روانی ہے۔ کیونکہ دریا کی روانی ہی اس کے زیدہ رہے کا شوت و بی ہا اور طوفا تو اس کا سامنا کر جمیش آ گے بٹر صفتے رہنے کا پیغام و بی ہے۔

آقبال ایسای پیغام مسلمانوں کو دیتے ہیں کداے مسلمانوں اتم بھی اپنے اندر دریا جیسی روانی پیدا کر واور اپنے اندر دریا جیسی روانگی پیدا کر واور اپنے مقصد کی طرف آگ بروعوا کر بھی تمھاری قوم وملت اور ند ہب پرکوئی سوال اٹھے تو اس کامل کرسامنا کرو۔ اصولوں پر جو آئے آئے تو ککرانا ضروری ہے ۔ اگر ہو زند ہ تو زندہ نظر آنا ضروری ہے۔

اقبال نے انسانوں کے بلند حوصلہ جبتی مجدوجید ہمل اورخودی کو بیدار کرنے کے لئے جو پھیمنا سب سمجھا اس کے ڈریعے انھوں نے لوگوں کو بیدار کیاا قبال نے اپنے علامتی پرندے شامین کی مثال دی ہاورلوگوں کوائی کی طرح بننے کا پیغام دیا ہے۔ اقبال کے کلام میں شامین نام کا پرندہ بخت کوشی اور جبد مسلسل کی علامت ہے۔ اقبال نے اپنے ایک خط میں لکھا ہے کہ شامین کی تشبیہ محض شاعران تشبیر ہیں ہے۔ بلکہ اس جانور میں اسلامی فقر کی تمام خصوصیت یائی جاتی جی ا

(۱) خود داراور فیرت مند ہے کہ کسی اور کے ہاتھ کا مارا ہوا شکار ٹیس کھا تا۔

(١) بِتعلق بي كم آشيان يين بناتا-

(٣) بلنديرواز -

(۴)خلوت نثیں ہے۔

-406;E(a)

لیکن کلام اقبال سے شامین میں جوخصوصیات سب سے زیاد و نمایاں ہوتی ہے وہ اس کی جدوجہد ہے۔ شامین کی خصوصیات ایک تھم میں خود شامین کی زبان سے بیان کی گئی ہیں۔

> جہال رزق کا نام ہے آب و داند ازل ہے ہے قطرت مری راجبانہ ادائیں ہیں اان کی بہت دلبرانہ جواں مرد کی ضربت فازیانہ کہ ہے زندگی باز کی زاہدانہ ابو گرم کرنے کا ہے اک بہانہ

کیا یں نے اس خاکدان سے کنارہ

بیاباں کی خلوت خوش آتی ہے جھ کو
خیابانیوں سے ہے پرتیز لائم

موائے بیاباں سے ہوتی ہے کاری

مام و کبور کا بھوکا نہیں بی

جھیٹنا، پلٹنا، پلٹنا، پلٹ کر جھیٹنا

یہ پورپ یہ پہنچم پکوروں کی دنیا مرا نیکلوں آساں ہے کرانہ پریموں کی دنیا کا درویش ہوں میں کہ شاہیں بناتا نہیں آشیانہ علامہ اقبال مسلمانوں میں نصرف ایک بلند مرتبہ شامر کی حیثیت رکھتے تھے بلکہ آپ ایک مظیم اسلام مقرکی حیثیت ہے بھی معروف ہیں۔ آپ نے اپنی پوری شامری تو می اصلاح و بیداری کے لئے استعمال کی۔ آپ کا پیغام اسلام کا پیغام تھا۔ ای لئے آپ کو شامر اسلام اور شامر مشرق کے خطاب سے نواز آگیا۔

ا قبال ندیب کوزندگی میں جاری دساری مانے تضان کا کہنا تھا کہ ندیب اور دنیا دی معاملات کوئی الگ الگ چیز نیش ہیں۔ چنانچے دہ فدیب اور تعلیم کے درمیان دوری ایطلیحدگی کے برز درخالف شخصا قبال کا نظر بیتھا کہ ملت اسلامی خیاد چونک دینی اور دوحانی اصول پر قائم ہاں لئے جب تک اس کی تعلیم میں دینی اور دوحانی مناصر شامل ندھول اس کا ایشاعی وجود قائم نہیں رہ مکتابینانچہ دو کہتے ہیں۔

ہرہ ہے ہم آ بھی افراد ہے باقی دین احمہ ہے جمیب ملت ہے اگر ساز اقبال کے زویک زندگی محض علم کانام نہیں ہے بلکہ اس کے لئے عمل بھی ضروری ہے اور انسان میں عمل کا جوش وولوا مرف ندہب سے بی پیدا ہوسکتا ہے چنانچے وہ کہتے ہیں۔

"ہر چند عقل کا رشدہ بے جنوں مباش"

اقبال اس اوب کے قائل مجھ جوزندگی کوسنوار نے میں انسان کا مددگار ہو۔ وہ نظافی ہونے کے دعویدار سے اور ندشاع بلکہ خودکا کے بیغا مبر اورا کیے مخصوص نظام فکر کا شار سی و منسر کہتے تھے۔ انھوں نے بار بار کہا کہ میں کہاں اور شعر و نفہ کہاں۔ میں قوراہ گم کردہ رای کو اس کی منزل کا بٹاوینا چاہتا ہوں اور اس کے لئے میں نے شعر کو وسیلہ بنایا ہے۔ گویا اقبال خیال کوزیادہ اہم بچھتے تھے اور آری کو محق حصول مرت کا ذریعہ نیس بلکہ زندگی کو بہتر بنانے کا وسیلہ قرار دیتے تھے۔ ان کے فرد کیا انسانی جدوج بد کا منتبا کے مقصد زندگی ہے۔ انہوں ہو اس کے انسانی جدوج بد کا منتبا کے مقصد زندگی ہے۔ اقبال سے ابتی نشرے سول مرب کے اس خواہش کا اظہار کیا تھا کہ شاعری سے قوم کو بیدار کرنے کا کام لیا جانا چاہئے۔ انھوں ہے۔ اس نے اپنی نثر سے سول کو جبجھوڑ نے کا کام لیا لیکن شعرے ان کی طبیعت کو منا سبت زندگی ۔ حالی نے انہ دوج زرا سلام "کلوگر محدود بیانے پراس کام کو انجام دیا لیکن اقبال کی ساری شاعری گویا س آرز و کی تحکیل ہے۔ اقبال نے انسانی زندگی کی ترتی کے لئے بچھ جوں کو بہت ابھ قرار دیا ہے۔

جلا خودی ۔ اقوام عالم کی تاریخ کے مطالعے سے اقبال پر پیر حقیقت پوری طرح واضح ہوگئی تھی کہ جن تو موں میں احساس خودی باتی ندر با دو فنا ہوگئیں یا زوال کا شکار ہوگئیں اور جن قو مول نے اپنی خودی کو متحکم کر لیا انہیں بلند اقبالی نصیب ہوئی ۔ اقبال کے قط جو پروفیسرنگلس کے نام اگریزی زبان میں لکھا گیا قط میں خودی کا ترجمہ پرستالتی (شخصیت) ہیں۔ اس کے مطالعے نے خودی کا جومفہوم واضح ہوا ہے اس کے مطالعے نے دوئود بھی کا جومفہوم واضح ہوا ہے اے یول بیان کیا جاسکتا ہے کہ ہرخص کو قدرت کی طرف سے پھی صلاحیتیں ملی ہوئی ہیں۔ جن سے دوخود بھی

پوری طرح ہے واقف نییں ہوتا ۔ان صلاحیتوں اور لیافتوں کے مجموعے کوخودی کہا جاسکتا ہے۔ کیوں کہ انہیں کے سب انسان ک خضیت متعین ہوتی ہے۔ جس انسان نے اپنے اندر پوشیدہ ان صلاحیتوں کو بجھ لیااس نے گویا زندگی کا راز پالیا۔ان صلاحیتوں کی دریافت گویا اثبات خودگ کے بعد انگل منزل استحکام خودی ہے۔

بالا الشخام خودی ۔ استحکام خودی ہے مرادیہ ہے کہ جب انسان کوخودی کے دجود کا لیتین ہوجائے تو وہ اس کی تعجیل کے لئے کوشاں ہو کیونکہ خودی ای طرح لاز وال ہو تکتی ہے کہ اے استحکام حاصل ہوجائے۔

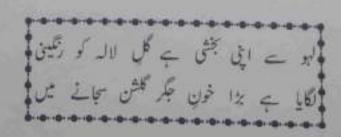
خودي چول پخته كردد لازوال است

خودی کے استحکام کے لئے اقبال جن چیز ول کو ضروری قرار دیتے ہیں وہ یہ ہیں۔عشق، جہد دعمل ،کوشش بیم کے نتیجہ خیز یونے کا لیقین ،فقر واستغناء خیر کی قو تول پرائیان اور مرشد کامل کا امتاع۔

جلاجهدو کل ۔ جبدو کل سے خودی استوار ہوتی ہے اور اس کے ذریعہ انسان کی صلاحیتیں بروئے کار آتی ہیں خودی اپنے استحکام کے لئے فیرخود سے نگر اتی ہے۔ اس طرح تصادم اور جبدو کمل کا آغاز ہوتا ہے۔ اس تصادم کے نتیجہ میں انسان کی قوت پیکار میں اضافہ ہوتا ہے۔ اس تصادم سے نتیجہ میں انسان کی قوت پیکار میں اضافہ ہوتا ہے۔ اور دوسی و ممل میں لذت پانے لگنا ہے۔ آخر کاریہ عادت اتنی پختہ ہوجاتی ہے کہ انسان کو مقصد حاصل ہوجائے تو وہ تھک کرنہیں پختہ جاتا بلکہ ایک نیا مقصد لیتا ہے اور پھراس کے حصول کے لئے کوشاں ہوجاتا ہے۔ اس سے زندگی کی رونق ہے۔

اقبال لوگوں کو پیغام دیتے ہیں کداے انسان! آو اپ اندرجذبہ پیدا کر کیونکداللہ نے تجے دہ صلاحیت عطاکی ہے کہ اگر کوشش کر ہے تو تو اپنی زندگی کو بلند مقام تک پہنچا سکتا ہے۔ بے شک تیری زندگی کامیاب ہوگی، تجھے بھی کسی کے سامنے جھکنا نہ پڑے گا، تجھے کوئی غلام نہیں بنا سکے گا۔ تیرے اندروہ صلاحیت اور خوبی ہے کہ اگر تو چاہ لے تو اپنانام آسان پر تکھواسکتا ہے۔ تیمی ممکن ہے جب تو سودوز با نسے او پر اُٹھو کر راستے ہیں آنے والی مشکلات کا سامنا کرتے ہوئے اپنی منزل تک تینجنے کی کوشش کرے گا۔ تو اتنی صحت ومشقت کر کہ تیری محنت کو دیکھ کرخداخو دیجھے کہ بتا تیری رضا کیا ہے اور تیمی ہم جو عصر چاوواں چیم دواں ہر دم جواں ہے زندگی ''

公公公

عطيه يروين لي-ات-سال موم وادنى كشمير

سمی کھی گہوارہ اس وامال سے وادی پیولوں کی انجمن تھی ہے ہے مثال وادی

مؤارے کی آگ نے ایال بدلی ہال کی قسمت زشموں سے چور ہو کر رہ گئی ہے وادی

علی مرکز بیاحت و تفری دنیا مجر کی اب مرکز بیاحت و تفری ب یه وادی

تہذیب وتدن سے بہت دور ہوگئ وادی ظلم وستم کی بھٹی کا ایندھن بی ہے وادی

> ہرروز و شب خوف کے سائے میں زندگی ہے وحشت گروں کے تھیل کا میدال بن ہے وادی

اللہ ہے دعا ہے کیم ہے وہ دور لو لے گرار ہو کے ہوئے جنت نظیر وادی

زينت زيرا سابق طالبه غ ول

计设计

صحت مندمعاشرے کی تشکیل میں خواتین کارول

5,0

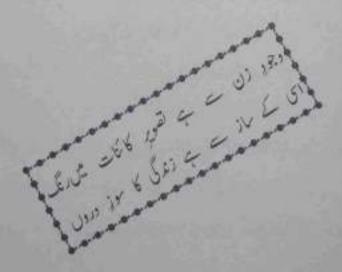
poll-cl.

آئ گئر گا اور بلک اور بھی کوئی الیا میدان ٹیل ہے جہاں خواتین کی نما کندگی نظر نہ آئی ہو۔ بلکد زندگی کے تمام شعبوں میں بہتر کا م انجام دینے کے لیے خواتین پیش فیٹل وکھائی ویٹی ہیں۔ سیاست کا میدان ہو یا سائنس اور نگنالو بی کا یا میڈ یکل کی تعلیم کا ۔ ہر میدان میں خواتین کو سرفہرست رہنے کی مفرورت ہے۔ جبی ایک مکتل معاشر نے گی تھائیل ہو گئی ہے۔ ہر خاتون کو چاہے کہ وہ جو ملم حاصل کر ساتا۔ کیونکہ جب تک کسی بھی کا م کوول سے حاصل کر ساتا۔ کیونکہ جب تک کسی بھی کا م کوول سے فیکر ہیں وہ کام بھی طور پر مکتل نہیں ہوتا اور اس کے لیے خواتین میں ہمت کا ہون ضروری ہاور اس کو ہر قدم پر بھی رائے ہوئا اپیا ہے کہی بھی کا طور پر مرف اپنے مقصد اور فر اکنوں پر توجہ مرکوز رکھتی چا ہے۔ مورتوں نے کئی باریہ خاریہ کی کہا ڈی کوروال رکھنے میں وہ کی طور پر مردے کم نہیں جی ۔ انھوں نے ہر میدان میں جو ہر دکھائے ہیں۔ خواتین کو سب سے پہلے اس بات کی قدر مونی چا ہیے کہ وہ اسے تعلیمی معیار میں اضافہ کریں۔ انھوں نے ہر میدان میں جو ہر دکھائے ہیں۔ خواتین کو سب سے پہلے اس بات کی قدر مونی چاہیے کہ وہ اسے تھائی معیار میں اضافہ کریں۔ اپنی ویگر معروفیات کے ساتھ گھر میں کو تھی بھی اس کی صورت کا بھی مجر پور خیال رکھنا ہو تھی کی میں دیاں رکھنا جا ہے۔ کے ساتھ گھر میں کو تھی بھی اس کی صورت کی بھی میں کی کورونی کورونی کی دیکھ بھی کری ہور خیال رکھنا ہوئی ہی کی دیکھ بھی ان کی کورونی کورونی کورونی ہوئی کی دیکھ بھی ان کی کہ کیل مور پر میں کی دیکھ بھی ان کی کورونی کورونی کورونی کی دیکھ بھی ان کی کورونی کی دیکھ بھی ان کی کورونی کورونی کورونی کی دیکھ بھی کی کورونی کی دیکھ بھی کورونی کورونی کی دیکھ بھی کی کورونی کورونی کی کورونی کی کورونی کورونی کی کورونی کی کورونی کی کورونی کورونی کورونی کی کورونی کورونی کے کورونی کی کورونی کورونی کے کورونی کورونی کورونی کورونی کورونی کورونی کے کورونی کی کورونی کر کورونی کورو

خواتین کی ذمتہ داری ہے کہ وہ گھر کی ہر چیزوں کو محفوظ جگہ پر رکھیں اور ان سب چیزوں کو وفت پڑنے پر استعمال کریں۔خواتین کو چاہے کہ وہ گھر کے موجود لوگوں کو ہڑے ہول یا چھوٹے ان کوچھوٹی موٹی ذمتہ داری کا احساس کرائیس اور چھوٹے موٹے کاموں کوکرنے کی عادت ڈلوائیں۔ جیسے چوٹ لگ جائے تو کوئی دوالگائی ہے۔مرہم پٹی کس طرح کی جائے وغیرو۔

لیذا تمام خواتین کو میر عبد کرلیمنا چاہے کہ ہم نہ صرف ملی واد بی شعبے میں بلکہ زندگی کے تمام شعبوں میں خود کو تہذیبی روایتوں کا اور قدروں کا پاس رکھتے ہوئے معاشرے کی تھکیل کریں گے ہجی صحت مندمعاشرے کی تھکیل ممکن ہو سکے گی۔

立立立

فا ئفتەمعران فيا-اے سال الول

> جس نے فلاح قوم کو اپنا مقصد بنایا راہ مشکل ہے ناممکن فیس یہ بنایا اوگوں کے سوئے شمیر کو جگایا پھولوں میں چھے کانٹوں کو دکھایا

بال وو اقبال تص بال وو اقبال تن

قلم ہے تلوار کا کام جس نے لیا

کام کرتے دہے نام نہ جس نے لیا

ہند کے چاک وامن کو جس نے بیا

اندھروں میں جلایا جس نے دیا

بال وه اقبال شے بال وه اقبال شے

وہ گھرانہ عرفاں الی کا نور وہ گوانہ، شیدائی عشق رسول وہ پروانہ، شیدائی عشق رسول جنگ کی قلم سے چٹائی جس نے دھول جس کے اوپر برسے تھے شعروں کے پیول

بال وه اقبال تے ۔بال وه اقبال تے عدد مناف

اقوال زري

اللہ حمد حاسد کومرنے سے پہلے ہی مار دیتا ہے۔ اللہ عادت پر عالب آنا کمال دغنلیت ہے۔ اللہ علی لگن اور محنت کے بغیر ذبانت کسی کام کی نہیں۔

مصلح قوم سرسيدا حمرخال

F. with

pro1-21-6

یوں تو سرسید کے کارنا موں کی فہرست نویل ہے۔ جس کی جیتی جاگئی مثال مسلم یو نیورٹی ملی گرھ ہے۔ جو آج بھی پر صغیر شد مسلم طلبہ کے لئے کئی جائے ہاتھ کے انتخار سے اگر یہ بھی نیورٹی ند ہوتی تو پر سغیر کے مسلمان ، جس ہے جارتی ہے گزور ہے جاں اس بیس کی گانا اضاف دہو چکا ہوتا۔ بقول مولوی عبد الحق و الوگ کہتے ہیں کہ سرسید نے کالج بنایا ، کالج بنیل اس نے قوم بمائی بقومیت کا تصور پیدا کیا۔ مردہ دلوں بیس دورج بھوگی اور زندگی کے جر شعبہ کو بنایا ، منوارا تعلیم ، علوم وادب ، زبال ، سیاست ، محافت ، فد جب کو جد پیڈ نظرے در میصا۔ وقت کے قاضی کو شش کی ما چی مدور ہی گرما اور اپنے عیروں پر کھڑا ہوئا محافی ، فد جب راہد رام موہمی رائے کی ما نزد سرسید بھی اپنے وقت کے برئے مسلم اور حب قوم ووطن بھے ۔ وولوں کے اصول و نظریات موجے بچھنے اور کام کرنے کا انداز ایک تھا۔ دونوں کی تحریک کے برئے مصلہ ورجو تھے اور کام کرنے کا انداز ایک تھا۔ دونوں کی تحریک کی بڑی ساتی تحریک ایک بھی تھا۔ لبدا اید دوتر یکا سالم کی بڑی ساتی تحریک کی ساری تحریک اس کے ان کے اصول ایک تھے۔ سرسید کی میں ان کی ماری تحریک کی ساری تحریک کی ساری تعرف مولا کی جس سے موجود کی انداز ایک تھا۔ انداز ایک تھی اور کام کرزی بڑر تھی اور دادب ان اصالہ حات کا در بود تا ہے بال کی میں کی در ان کا خدمت قوم و وطن کا جذبہ بھی کا رفر ما تھا۔ آنھوں کی جنبی ان کی اصد کے باس پر دوان کا خدمت قوم و وطن کا جذبہ بھی کا رفر ما تھا۔ انداز دیل بی دور میں پر دور کی انہیت دور کی طرف اور ادور کی اجمیت دومر کی طرف اور ادور کی ان انداز ایک کام شور کی انداز دور کی انداز کی کام کردی اور دور کی اجمیت دومر کی طرف اور ادور کی انداز کی کی شرورت ایک طرف اور ادور کی اجمیت دومر کی طرف اور ادور کی انداز کی کی شرورت ایک طرف اور ادور کی اجمیت کی کی سرورت ایک طرف اور ادور کی اجمیت دومر کی طرف اور کی انداز کی کی می کی دور دور کی کی میں کی کی می کی کی میں کی کی کی دور دو

اٹھوں نے اعلی مورخ یا ادیب کی ماند اردو ادب کو تاریخی اور ادبی خزانوں سے معمور ہی نہیں کیا بلکہ تاریخ و تغییر، ندہیات، ادبیات میں اعلی تحقیق ادر بجیدہ قلری شعور کو سموکر اردو کو ملکی زبان سے اٹھا کر ملکی اوب کی حیثیت دینے کیکوشش کی جس میں نی زندگی کا شعور عظیم الثان اوبی کا رہا ہے، تو می قلر وحمل کا خاکہ اور ملکی اتحاد و تہذیبی روایات کا پوراعکس موجود ہو۔ وہ ایک اعلی اور ترقی یافتہ اوب ملکی زبان میں چا ہے تھے، جس میں تامل، پنجابی، شمیری، مراضی اور گیراتی کی اجنبیت ایک مخصوص ملکی رہا گئت میں گھی می فارد ترقی یافتہ اوب سرسید کی اوبی سرسید کی اوبی خدیات اور مسلم دور کی تہذیبی اطافت شامل ہوں۔ سرسید کا اوبی پرخلوس جذبہ بمیشہ آھیں اوبی فقد مات کی قد مات کی قد روقیت واضح ہوجاتی ہے۔

مرسيد كامقصد بلند نقط نظراعلى اورادني كرواروسيج اورباوزن قفا_رساله تهذيب الاخلاق كااجراء بهى سرسيد كاكار نامه قفا_اس

شاہ ایے مضاعن شائع ہوتے تھے جن ہے قوم سے مردہ جم میں زندگی کی جرارت دوڑ پڑی ۔ اس میں شائع ہونے والے مفاطرہ الل علی ایے مضاعن شائع ہوتے تھے جن ہے قوض مضاعین تبذیب الاخلاق قوم سے گونا گوں مسائل اور وقت کی نزا کتوں اور ضرور لوگ کا اللہ والر ویہ ہے وہ تھے تھے۔ یہ بات خوشی کی ہا عث تھی کہ ایک مرتبہ پھر سرسید کی شکل میں علی گڑھ کوسید حامد جیسی سلجی ہوئی شخصیت اور ملک ہو میں سمینے ہوئے تھے۔ یہ بات خوشی کی ہا عث تھی کدا یک مرتبہ پھر سرسید کی شکل میں علی گڑھ کوسید حامد جیسی سلجی ہوئی شخصیت اور ملک ہو میں سمینے ہوئے تھے۔ یہ بات خوشی کی ہا عث تھی کدا یک مرتبہ پھر سرسید کی شکل میں علی گڑھ کوسید حامد جیسی سلک ہوئے تھے۔ یہ دورائل ہو میں سمینے ہوئے تھے۔ یہ بات کوشی کی ہا تھی گدا ہیں بلاک ورد مندی تھی اور قوم کی تعلیمی پستی کونہا بیت مہلک بھے تھے۔ یہ دورائل ہے۔ ملرت سے سرسید کے مشن اور نظر یہ سے کنشا قر ٹانیہ ٹابت ہوا۔

مرس سے ریست کی بیٹر بھی بیٹین ہے کہ ان کی تخریر کا خلوص اور لہج کی درد مندی سرسید کی یاد دا اتی ہے۔ جھے امید ہے کہ اردوواسا مرسید کے اس مثن کواسی مخت اور جدو جہد ہے جاری رکھیں گے کیونکہ ہم بھی علامہ اقبال کی طرح آپٹی کشت ویرال سے نامیز نہیں بیل اور ہمیں بیٹین ہے کہ یہ مٹی و رائیس خوب نم بھی ہے اور زر خیز بھی ۔ گراسے اب یا قاعدہ تخریک کی شکل دینے کی ضرورت ہے تا کہ الادہ پر سے کا سلسانا یک بار پھر شروع ہو۔ اگر پڑھنے والے ہی ندر ہے تو کیا رسالہ کیسی گفتگوا ورکیسی درد مندی کی با تھی ۔ اس کے لیے الدہ والوں کوخود آگے بر ھنا ہوگا۔ اور اپنی زبان ، تہذیب اور غذہ بی سرمائے کی حفاظت کے لیے اردو کی تعلیم اور تعلیم کو اولیت و بینا ہوگا کیا کہ الدہ وفیس صغیرافرا ہیم:

"اردوزبان جس فے معصومیت اورالفت کے نفے بکھیرے، گنگا، جمنی تہذیب کوفرو ش دیا، محبت و مساوات کو گلے لگایا، اس سے چٹم پوشی، بیزاری، نفرت اور تعصب کیوں؟ زبان کو وفتانا وراصل تبذیب کی موت ہاور تبذیب کو دفتائے کا نوحہ اتنا دردانگیز ہوتا ہے کہ چٹا نیں بھی چٹے جاتی ہیں۔"

公公公

تجربات

- الله الماكيل عبر من كلاري كوجوني مجهة تى عباس كوريثار وياجاتا عب
 - ت توبرنا آسان اور گناه چیوز نامشکل ۔۔
 - المركمي كه د كه بجرے دل كا حال جاننا جاتنا چاہتے بوتوا ہے دل كی گر دوغبار كو دهو ڈ الو۔
- الله كانول كولوك مقارت كي نظرت ويكهت بين جب كه پيولول كا دفاع كانظرت بين-
 - الرآب إن كوكامياب بنانا جائة وتوغف شهر بحدكر بي جاؤر
 - الله موقعی رونی ذات کی شیرنی سے پہتر ہے۔

الجم صبات في ساست سال موم

> ہونؤں پر پار اک سوال الما ہوں ۔ تو خاموش کیوں ہے میں الفاظ الما ہوں

یہ رقم کیما ہے دل کا پکھ تو موال کر ش پھر آئ رونے کا سامان لایا ہوں

> روش کر پھر چا جائیگا کیا تو میں تو بس اک صرت بیقرار لایا ہوں

پھر سے پہلے جائدنی کی طرح اپنی محبت کی فریاد الایا ہوں

پیر وی رنگ ویو پیر ویی رونن میں آج آخر کار اجل کو ساتھ لایا ہوں

بتا کیا خطا ہوئی ہے جھے سے الجم میں آج آخر کار اجل کو ساتھ لایا موں

公公公

شاہیں بھی پرواز سے تھک کر نبیں گرتا پردم ہے اگر تو، تو نبیس خطرۂ افتاد

مطالعه كتبكي اجميت وافاديت

زبرااتصارى

فيا-ات، سال موم

سناب معلومات بین اضافے کا بہترین ذریعہ بین اور دنیا بین جمارے آنے کے بعد سکھتے وقت شعورے جوہمارا تعلق کرانا ہے وو ہے کتاب نہ بہت معاشرت اور دیگر شعبہ پائے زندگی بین کتاب بی وہ واحد راستہ ہمیں ہوکرہم سے گزرتے ہیں۔ کتاب ہے ہمیں علم حاصل ہوتا ہے اور علم ایک ایسی روشنی اور دولت ہے جس کے آغوش بین انسانی زندگی پھل پھول کرونیا کوفائدہ و پیچاتی ہے۔

س با برق روف کا مجموعہ میں بلکہ نصاب زعر گی ہوتی ہے۔ اب بیہ می مخصر ہے کہ کس کتاب کو اپنی زعر گی کے نصاب کا حصہ بنانا چاہے ہیں۔ یہ جبتو اور ضرورت کتابوں کی طرف لے جاتی ہے۔ رسی تعلیم سے تخلیق علم سیک کتاب ہمارے ساتھ ہوتی ہو اور ہم اس سے طرز زندگی حاصل کرتے ہیں۔ زندگی کے ابتدائی دور سے ارتفائی مراحل تک، مشاہدے کی بلندی سے تخیل کی گہرائی تک، مشاہدے کی بلندی سے تخیل کی گہرائی تک، مشاہدے کی برازباراور کتاب ہم سفر ہوتی ہے اور ہم خیال بھی۔ و نیا ہیں کتابوں کے ذریعے شعور حاصل کر لینے کی روایت پرانسان ہمیشہ سے عمل پیرازباراور موجود و دور ہیں بھی و نیا کی بہت ساری معروف شخصیات کتاب کے مطالعے کو اپنی زندگی کا لاز ٹی جزوجھتی ہیں۔ اس شوق سے ان کے مراج اور قرری پرواز کا بھی اندازہ لگا یا جاسکتا ہے۔ مغرب ہیں روز پروز تن کرتی شیکنا لو بی کے باوجود کتب بنی کی مقبولیت ہیں گوئی گی واقعہ ہوتی ہیں جن کی فروخت کے اعداد و شارے جیسے تن پر پر معاشروں ہیں جہاں میکنا لو بی کی آلد ابھی نیا واقعہ ہے، کتب بنی کے ربھان ہیں جن کی ویضے ہیں آئی ہے۔ کتاب کا پہلا ایڈیشن ، جس کی اتعداد پائے سویا ایک گینا لو بی کی آلد ابھی نیا واقعہ ہے، کتب بنی کے ربھان ہیں کی و کھنے ہیں آئی ہے۔ کتاب کا پہلا ایڈیشن ، جس کی اتعداد پائے سویا ایک ہوتی ہوتی ہوتی ہیں مغرب ہیں صورتھال اس کے ہائکل پر عس ہے۔

جارے بیباں بورو پین ممالک کواس سلسلہ ہیں بہت زیادہ اہمیت دی جاتی ہے اور مغربی شخصیات کی نقالی بھی عام بات ہے۔ ونیا پیند کرتی ہے، مگروہ کس طرح کی کتابیں پڑھتا پیند کرتے ہیں ، اس پر بھی خیال بھی نہیں جاتا۔ میں نے چند شخصیات کے انٹرو بوز اور حالات زندگی کے متعلق مطالعہ کیا تو اندازہ ہوا کہ کم وہیش تمام ہی مشہور شخصیات کتابوں کی رسیا ہیں۔ پچھے غیر ملکی کتابیں مثلاً رائلڈرنہ ان دی لوسٹ آرک ، پر بین ایکشن کوکس وغیرہ پر قلمیں ، کارٹونز اور ویڈ یو گیمز بھی تیار کئے جا چکے ہیں جو بہت مقبول ہیں۔

کتاب سونگ آف سولومی جبکہ سابقہ برطانوی وزیراعظم اور سیاست وال گورؤن براؤن کی بیندیدہ کتاب دی سنیل اینڈ دفی و تکل ہے۔ روی صدر ولا دئیسر پوتن کی بہندیدہ کتابول میں ہے ایک عمر خیام کی دی وائن آف دی وزؤم ہے۔ ہالی ووڈ کے معروف ہمایت کاراورفلمساز اسٹیون اسپیل برگ کی بہندیدہ کتاب کا نام دی لاسٹ آف دی موہیکانز ہے، جس کی تقییم شالی امریکہ سے قد جم جنگہو قبیلے ہے متعلق ہے۔مقبول ترین میزبان او پراونفرے کی جنگہو قبیلے ہے۔متعلق ہے۔مقبول ترین میزبان او پراونفرے کی ایسندیدہ کتاب دی برس ورؤ یکٹ ہے جبکہ معروف میزبان او پراونفرے کی ایسندیدہ کتاب دی برس ورؤ یکٹ ہے جبکہ معروف میزبان او پراونفرے کی ایسندیدہ کتاب دی برس ورؤ یکٹ ہے جبکہ معروف میزبان او پراونفرے کی ایسندیدہ کتاب دی برس ورؤ یکٹ ہے جبکہ معروف میزبان او پراونو

پندیدہ کاب وے قورا بگریمنٹس ہے۔ معروف برازیلین اویب یا گالوکو کہوگی پندیدہ کتابوں بی سے ایک مکالمات اقلاطون ہے
جید فیس بک کے بانی مارک زکر برگ کی پندیدہ کتاب وی اینڈ ہے۔ معروف سائنسداں آ کھوا ٹن کی پندیدہ کتاب کا نام برادر کر
اماز وف تھا، جوروی ماسٹر دوستوفسکی کا شاہ کا رناول ہے۔ ایپل کے بانی اسٹیوجایز کی پندیدہ کتابوں بیں سے ایک مولی ڈک جبکہ دنیا
سے امیر ترین شخص اور مائیکر وسافٹ کے بانی بل کیٹ کی پندیدہ کتابوں بیں سے ایک دی گیر ان دی رہ ہے، بیر کتاب اور بھی بہت
ساری مقبول شخصیات کی پندیدہ کتاب ہے۔ ٹو کیٹر کے بانی ایوان وامیز کی پندیدہ کتاب دی یا ور آف ون ہے۔ بیٹر وردی تو تمین کہ
جم بھی کتابیں پر میس، کم از کم بیتو ہوکہ مطالع کا معمول بنایا جائے۔ بلا شک علم کے بنا انسان اوجورا ہے اور علم بی ایک ایسا خزانہ ہے جو
ایم مقصد کتابیں ہوتا بھاری شعور زندگی میں تابنا کی علم ہے آتی ہے اور یعلم ہم اسپٹے اردگرد ماحول سے قو حاصل کرتے ہی ہیں گین اس کا
اہم مقصد کتابیں ہیں جہاں بھارے ہر سوال کا جواب کھمل اور متقد ہوتا ہے۔

سناب ہے ہم جوعلم حاصل کرتے ہیں وہ ہمارے ساتھ رہتا ہے ۔ اس لیے بیکها جاسکتا ہے کہ کتاب انسان کی زندگی سنوار ویتی ہے۔ کتاب زندگی کے لئے ایک بہت ہی ہیٹی فیمتی اور اہم حصہ ہوتی ہے۔ کتاب سے علم حاصل کر کے ہم ہمیشہ بلندی کی بیڑھی پہ چڑھتے ہیں۔ بیا پٹی روشنی سے انسان کو ایک کا میاب انسان بنادیتی ہے۔ اس لئے کتابوں کی اہمیت بھی شم نہیں ہو علق بیہ ہمیشا پٹی روشنی ہر جگہ پھیلاتی رہے گی۔

**

ا فلاطون نے کہا

ين، جهالت شرم برز	کی طلب میں شرم مناسب خم	1 th
		-

مرداروه مالا ہے کہ اگر اس کا ایک موتی بھی اوٹ جائے تو ساری مالا بھر جاتی ہے۔

ال ،باپ سےزیادہ شفق ہوتی ہے۔

فرحين بانو بي-ا--مال رموم

اسكافم بمين تانين نظر
تكليف الكي بهلاكر بينتے بين بم بهري خورغرض
موجاتے بين بم بهري خورغرض
پرجي وه بمين معاف كئے جاتى ہ
السكئے مان مان كہلاتى ہ
تقرے بناجى نہ پاؤں بين
تيرے بناجى نہ پاؤں بين
تيرے لئے جہاں كو بھلاؤں بين
شرارتوں بين ميرى شامل ہوجاتى ہ
نشرارتوں بين ميرى شامل ہوجاتى ہ
نشرارتوں بين ميرى شامل ہوجاتى ہ
نشرارتوں بين ميرى شامل ہوجاتى ہ

ديرخوشيال ميس سارى اخودوردسهد جاتى ب الليخ مال مال كيلاتي ب وه ميرى جان ې یا کبوں ساراجہان ہے لفظول سے بد كهدندسكول پير بھی وہ جھے جاتی ہے اللي مال كبلاتى ب اسكح جذباتون كاجم خيال نبين كرت کیسی ہےتو، بیسوال نہیں کرتے ہوں ہم اداس تو وہ اداس ہوجاتی ہے اسلتے مال مال كبلاتى ب خدانے بنایا پیرشتہ عجیب سکون صرف ملے مال کے قریب تكليف بميل بوتو آنسوا سك تفلك اسكے بنادولت مند بھی ہے فریب خود کے فم چھیا کر بھی سکا تی ہے اسلئے مال امال كبلاتى ب

公公公

اصلاح معاشره اورجاري ذمته داري

الجهميات

بي-المال

انگریزی کے بڑے شاعراورڈ رامہ نگار قلسپیر نے کہا تھا۔''اس دنیا کا کون ساادیب ہے جوہمیں حسن کے وہ تکتے سمجھادے جوعورت کی آنکے سمجھا کتی ہے۔''

یقیعا ملکیر کے اس قول کے ہم قائل ہیں۔ عورت دنیا کی حمین ترین قلوق ہے۔ لیکن آج کے دور میں عورت کے ساتھ جس طرح کا سلوک کیا جار ہا ہے، وہ ہمارے سان اور معاشرے کوایک تاریک دنیا کی طرف و تعکیل رہا ہے۔

عورت ایک ماں بھی ہوتی ہے، بہن بھی ، یوی بھی۔ اور عورت ہی وہ ستی ہے جس کے ذریعہ بہت ہے گھر پر یاد بھی ہوتے بیں اور آباد بھی یعورت جا ہے اگر توجت کی مانند گھر کا ماحول بنا علق ہے اور ای کے ہاتھ اس گھر کا زوال بھی ہوتا ہے۔

تے کے اس جدید دوریش جب کدانسان نے جا ندکو بھی اپنی مٹھی میں کرلیا ہے اور ہر کام سائنس کی وجہ سے آسان مور ہا ہے۔ پیر بھی اس جدید دور میں جہاں مرد بمیشد سے خود کو تورت سے بدر سمجھتا رہا ہے، تورت کا حال ویسا ہی بدتر ہے جیسا کہ زبات قدیم میں تھا جبد قدیم کی مشہور کتاب منواسمرتی کے اس درج ذیل شلوک سے اس وقت کی تورت کے حالت کا پتا چلتا ہے:

و مول، گنوار، شودر، پشو، ناری سے سب تاژن کے ادھیکاری اس سے پتا چاتا ہے کہ تورت ہردور ہیں ایک ناچیز ستی مجی جاتی رہی ہے۔

آج کے دور میں جو جرم مورتوں کے ساتھ انجام دیے جارہ میں وہ شاید یا پھر میری سوچ میں ای وقیا نوسی ذہنیت کی وجہ سے ہالی ذہنیت کے چیچے کی وجہ جب تلاش کی جاتی ہے تو سب سے پہلے آتی ہے ''تربیت'' انسان کی جیسی وتعلیم و تربیت ہوتی ہے وہی ہی اس کی ذہنیت بھی ادر تربیت وہ چیز ہے جو انسان سب سے پہلے اپنی مال کی گود سے حاصل کرتا ہے۔

آج زنا کاری، چوری، ڈیکیتی، اوٹ ماراور قبل جیے جرم کوانجام دینے والے جولوگ بیں ان کے پیچھے کی اصل وجہ ہے ان کی قریت ہے اور بگاڑ بھی سکتی ہے۔ مشہور فلسفی برنار ڈشا (Bernard Sha) تربیت ہے اور وہ تورت ہی ہے جو اپنے بچے کو بنا بھی سکتی ہے اور بگاڑ بھی سکتی ہے۔ مشہور فلسفی برنار ڈشا (گاڑ بھی سکتی ہے اور اس کے بھیسی ماں کی شخصیت ہے اور اس کے کہا تھا۔ '' مطلب واضح ہے کہ جیسی ماں کی شخصیت ہے اور اس کے طریقیں بیں وہ ہی طریقے اس کی اولا دے ہوتے ہیں۔

میرے کہنے کا صرف بیر مطلب نہیں کدان بھی چیزوں کا تصور وارصرف عورت ہی کو مان لینا چاہیے ، لیکن اتناضر ورکہوگل کہ پچھے حدتک قورت جو کہ بجرموں کی بھی ماں ہے ان سب کے لئے ذمتہ دار ہے۔اور پچھے حدتک غربی، ہےروزگاری اور اچھی تعلیم کی کی۔ آج بعوستان کے سفر ہاکاری ایک بہت وجیدہ مسلد ہاور کمی بھی طرح ہاں کو پوری طرح ختم تیس کیا جا کا ہے۔

و کاری چے تا تا کی معاف برم کو انجام دینے میں ہے ہیلے تعلیم و تربیت کی گی آتی ہے۔ اور دومر این اپنجوائی برم کو انجام دینے میں استعمال کم مجامد انجام دینے میں کا بین کی تعداو میں استعمال کم مجامد انجام دینے میں استعمال کم مجامد علی میں برم کا بین کی تعداو میں استعمال کم مجامد علی ہوئے تھی ہوئے ہے۔

انجام دینے میں برم سے اور استدائی ہے اور بھی صدیک کیلی ویٹ کی اس کا ذمنہ دار ہے۔ جس پر طرت سے فوش پر وگرام دکھائے میں بوری طرت سے فوش پر وگرام دکھائے ہیں۔ اور کم بحریش بی بچی ل کا ذبان پوری طرت سے مریخت جیسا موجانہ ہوئے۔

ز بھیا ہے ماتھ ہوئ اں برم کے بعد ۱۱ دن تک زندہ رہی اور پھر اس کوموت آئی حالا نکداس میں جینے کی خواہش تھی۔
اور جارے ملک کا قانون تو یہ ہے کداس بھرم کو بھرم کہنے ہے بھی اٹکار کرتا ہے کیوں کہ جیوتی علیہ کے ساتھ جرم انجام دیے وقت اور ورندگی اور بیبودگی کی سازی حدیں پار کرتے وقت وہ بالغ بونے ہے صرف چھ مہینے دور تھا۔ ۱۱۰ میں فر بھیا کیس کے بعد
ورندگی اور بیبودگی کی سازی حدیں پار کرتے وقت وہ بالغ بونے ہے صرف چھ مہینے دور تھا۔ ۱۱۰ میں رکھا جاتا چاہیں کے بعد
پورے ملک میں ایک بحث چھڑ گئی کہ کیا مجرم کواس کی عمر کی بناء پر یا پھراس کی ذہنیت کی بنا پر بالغ کی صف میں رکھا جاتا چاہیئے۔ میری نظر
میں وہ شخص، پھر چاہے تابالغ ہی کیوں نہ ہو، اگر اس طرح کے جرم انجام دیتا ہے تو اس کو تابالغ ہونے پر بھی سزاے موت دی جانی جاتے ہوئی جائے۔

ز بھیا کیس کے بعد تی طرح کے قانون ہے اور قانون میں بدلاؤلایا گیااور Juvenile Act بھی بنایا گیا۔ کیکن قانون بنا بنانا اور اس کوشل میں لانا دوالگ الگ ہا تیں ہیں۔ قانون تو ہزاروں بنتے ہیں لیکن اس پر ممل کون کرتا ہے اورا گرصرف قانون بننے سے بی جرم تھمنے لگاتو پھر کیا اچھی ہات ہے۔ آئ ہندوستان میں فریصیا کے بعد بھی ایسے ہزاروں جرم ہرسال ہوتے ہیں، تو کیا قانون اور اس پر مل صرف کتا بی باتیں بی بن کررہ جا تھی گی۔ پوری دنیا پی سب سے پر ااور تحریری قانون ہندوستان کا ہے۔ اور یہ بھی بنتی ہے کہ قانون کون مائے بھی ہندوستان والے
اوّل ہیں۔ تو کیا سرف قانون آئی بنایا جائے گایا پھر بدلاؤلا نے کا کام بھی کیا جائے گا۔ آچھی تعلیم ورّبیت سے ہی بدلاؤلا یا جاسکتا ہے
اوراس کام کو گئی پڑے بیانے پر انجام دینے کی ضرورت بھی نہیں ہے۔ شروعات نوو سے ہوتی ہے۔ انسان کواچی سوچھ اپنے طریقوں کو
یہ لئے اوراس میں بہتری لاتے کی کوشش کرنی ہوگی اور ہمات میں ایک اعظمے انسان اور خوش اطوار ہند ہے کی مثال پیش کرنی ہوگی اور پھر
یہ سے دوجر سے دوجر سے بدلاؤ کی روشن ہمارے گھر سے محلے اور پھر پورے ملک میں پہلے گی اور پھر اس طریح آیک بدلا ہوا ساف ستھر اماحول
اورا یک صاف ستھر آ ہند وستان کی تضویر پر پوری دینا کے سامنے آئے گی۔ اور یہجی تمکن ہے جب گھر کا ہر فروخانس کر مورت
تعلیم یافتہ ہوگی۔

تعلیم عورتوں کو بھی وین منرور ہے عورت جو بے پڑھی ہے تو دہ بے شعور ہے

ایک بار پھر مید کہنا جا ہو تگی کہ بداا ؤکی شروعات خود ہوتی ہاور بدلاؤا گئی چیز ہے جو کسی پرتھو پی نہیں جاسکتی۔ بیدہ چیز ہے جو انسان کے اندرخود کو بدلنے کی جو بیاس ہوتی ہے اسے شروع ہوتی ہے۔اور جب تک وہ خود میں اچھائی کے عضر نہیں دیکھ لیتا وہ تڑپ اور بیاس بنی رہتی ہے۔ بچی بی کہا گیا ہے۔

> د خود کویدلو دنیا علی بدل جایگی، منابع

 ز عنت زبرا سابق طالبه

جب کہ ڈھل جاتی ہے۔ سائے میں وفا کے عورت بچھ عی جاتی ہے گرش جلا کے عورت تعش الفت کے محبت کے اجمارے عورت ماں کی ممتا بھی ہے بیٹی کی وفا ہے عورت

ساری دنیا بھی اگر دے دو کے قبت کے لئے گھر بھی بیچے گی شدائمان سے دولت کے لئے

> پاس محکمت بھی ہے، الفت بھی ہے تدبیر بھی غم میں اولاد کے شوہر کے بیٹملین بھی ہے وقت اس پہ جو پڑا مبر کی شمشیر بھی ہے بھائی کی سینہ پر بھی ہے یہ بمشیر بھی ہے

کوئی عملین اگر واغ لئے پاس آئے اس کی آئے اس کی آگھوں کی مجت سے بی وہ وُحل جائے

اس کی آگھوں پہ ٹار آج ہمی زامی ہوئے دلف پہ اس کی نگاہ جائے تو سنبل روئے دلف پہ آج ہو اترے تو دلیجا ہوئے اور بخت جو خریدے تو زبیدہ ہوئے اور بخت جو خریدے تو زبیدہ ہوئے

ال کے بوٹو ال زاکت پہ فجر الکتے ہیں ال کے بوٹو ال کا بھول کی بھول کی بھول کی بھول کی اس پہ فجر الکتے ہیں ملا بھ

日本五日

الى ا ـــ الله

ان ہاتھوں نے نہ جانے کتنے کیڑوں کی قلنیں دور کی ہوگی ، پراس کے خود کے بدن پر جو کیڑا تھا اس میں ہڑاو تلکنیں گھر کرگئی تھیں۔ وہ جو دوسرے کے کیڑوں پر استری کر کے ان کی جسمانی خوبصورتی میں اضافہ کرتا تھا۔ اس نے خود کب استری کے ہوئے گیڑے پہنے ہونگے۔ شایدا سے پکھی بھی نہ یاد ہو۔

ان ہاتھوں نے کی رنگ کے کہڑے استری کیے۔ کوئی ادل ، کوئی ہرا ، او کوئی نیلا۔ پراس کی زندگی میں شرجانے بیسارے رنگ

کہاں کم ہو گئے۔ ان نظروں نے نہ جانے کب سے ان رنگوں کی تھٹی کومسوس کرنا بند کر دیا ہوگا۔ نہ جانے کب اس کی زندگی میں خوشیوں

کال ، ہرے ، اور نیلے رنگ آئے ہو تلے۔ اس محتص کے اندر کئی سوال شور کر رہے تھے۔ اس کی نظروں کی خلش میں کتنا ورو تھا۔ اس
کی ووقیا مرتز فین ہو چکی خواہشات بین طاہر کر رہی تھیں کہ اب اس کی زندگی میں فقط ایک رنگ باقی ہے۔ کالا بقلش کا انظروں کے انتظار کا اور فرجی کا استید اور زندگی کا کوئی رنگ نظر تیں آیا جھے۔

ایک آرمی اس کے پاس آیا اور اس نے کیڑوں کا ایک براسابا قاعدگی ہے تبد کیا بواڈ عیر اٹھایا اور اس آوی کو دے دیا۔ اس آدمی نے اس کے بدلے اسے پہاس روپ دیے ، جس کو اس نے اس شید جاور کے نیچے رکھ دیا۔ اس جاور کے نیچے پکھے سکتے تھے بس۔ اور اب وہ پھاس کا نوٹ میں نے اپھٹی طرح و یکھا تھا کہ کم سے کم وس بارہ کیڑے ہوئے جس کا وام فقط پھاس روپ قا۔ کمر ورنظروں کی محت ان پڈھے ہاتھوں کی وورزش بمجوری اور فرہی کی قیمت تھی صرف پچاس دو ہے۔ اپنے اس کام سے است دو
وقت کا کھانا بھی نفیب ہوتا تھایا گئیں؟ یہ معلوم نہیں۔ جھے بیں اتنی بہت ندہوئی کہ بیں جا کر پو پچیوں۔ بیس زندگی کی اس تھ حقیقت سے
نظرین نئیں ملاکی۔ بیں دکا پیٹیں کیا کرتی تھی کہ میرے پاس پچھٹیں ہے۔ میرے پاس بیٹیں ہے، میرے پاس ووئیس ہے۔ یہاں
انسان کے پاس تو بچھ بھی ٹیس تھا داس وقت میری کیفیت کیا تھی جس جا اس انسان کو اتنا صبر دیا۔
میں بھی اپنے خدا کا شکریہ کرنا نہیں بھولتا، بیاس خدا کی رحمت ہے، جس نے اس انسان کو اتنا صبر دیا۔
میں بھی اپنے خدا کا شکریہ کرنا نہیں بھولتا، بیاس خدا کی رحمت ہے، جس نے اس انسان کو اتنا صبر دیا۔

انمول ما تيس

0-102	
برانیان ایک بند کتاب ہے۔جس کا سرور تی پکھ ہوتا ہے۔ اور اس کے اندرونی صفحات پر پکھ ہوتا ہے۔	×
آوی کے علم میں جتنازیاد واضافہ وتا ہے وہ دومرول کی غلطیوں اور خامیوں سے اتنی بی زیادہ چٹم پوٹی کرتا ہے۔	*
جولوگ مطالعة تيس كرتے ان كے پاس موچنے كے لئے بہت كم باتيں ہوتى جيں۔اور بولنے كے لئے بالكل نييں ہوتى	*
زبان ایبادر نده ہاگراہ کھلاچھوڑ ویا جائے تو بجیب نہیں کے تہمیں پھاڑ کھائے۔	垃
محی غلطی کا کھے دل سے افتراف کرنا اے نہ کرنے کے برابر ہے۔	公
ہر مشکل انسان کی ہمت کا امتحال کیتی ہے۔	拉
زیادہ ہنا موت سے فقلت کی نشانی ہے۔	故
بالإهاانسان وه ب جونلم حاصل كرنا بندكر د بےخواه اسكى عمر بيس سال ہويا استى سال _ حرفت سەرەپ	公
جس شخص کو قرض لینے اور خوشامد کرنے کی ضرورت نہیں وہ سب سے بڑا مالد ار ہے۔ سی مصد سے سے	☆
زندگی کی مصوبین کم کرنا جاہتے ہوتو زیادہ سے اور مطربی	*

公公公

1718

لي-ا _ سال واقل

جاڑے کی سرورات ، وہ بچاری ایک دو کان کے سائے میں پھٹے کمبل ہے جہم کو ڈھکنے گی ناکام کوشش کرری تھی۔ مگروہ

پاکھم دی۔ وہ خشندے کانپ ری تھی۔ اسکی آنکھوں میں آنسوؤں کا بیلا بہ تھا۔ وہاغ میں آند حیاں چل رہی تھیں۔ اس نے بھی خواب
میں چھی نہ سوچا تھا کداسکو بیون و کھنا پڑے گا۔ گزرے وٹوں کو یا وکر کے اس کا روہ چھیوں میں تبدیل ہوگیا۔ اس نے آسان کی طرف
ویکھا ایسا لگنا تھا خداے شکایت کر رہی ہو۔ یا اللہ ایس نے کون ساایسا گناہ کیا تھا جو جھے کوائی سزادی۔ اب آئی ہچکیاں آواز میں بدل
چھی ۔ وودگا تا دروئے جارہ کی تھی۔ آس یاس پچھوفتیر لینے تھا سکی آواز من کران کی نیند بھی کھل گئی۔

رامونے گردن اٹھا کردیکھااور بولا ، مائی سوجاؤ ، ایک توبیشنڈنیس سونے دے رہی ہودسری طرف تہمارارونا۔ بیا کہدکروہ كروث بدل كر پيم سوكيا - كرآ مندكا تورور وكر برا حال تفار اسكوائي كزرے دن يادآ رہے تھے۔ بنستا كھيلتا كنبہ تھا۔ اسكے دو جيٹے دائش اورانور،اسكے شو ہرفتاض منتی خوشی دن بیت رہے تھے۔ دونوں بیٹے اچھی تعلیم عاصل كررہے تھے۔ دانش انجینیر تك كی پڑھائی كر ر با تقااورانور ڈاکٹری کی۔ای چھ ایک خوف ناک حاوثے میں فتاش کی جان چلی تی۔ منتے کھیلتے کئیے پر دکھوں کا پہاڑٹوٹ پڑا۔ کچھ دن لووہ سے صدے میں تتھے۔ مگر پھر آ منہ نے خود کوسنجالا اور دوبارہ بھمری زندگی کے تار جوڑے اور سارا دھیان میٹول کی پڑھائی پرنگا دیا۔ وہ دن بھی آیا جب دونوں بیٹوں نے پڑھائی مکتل کرلی۔ دانش کو بی ۔ ڈبلو۔ ڈی بیس انٹویٹیر تک کی نوکری ٹل گئی اور انورسر کاری اسپتال میں ڈاکٹرین گیا۔ زندگی دوبارہ اپنی پٹری پر چلنے تکی۔ وقت تیزی ہے گز رنے لگا۔ پھرآ منہ کو بیٹوں کی شادی کی فکر ہونے تکی۔ مجرای نے اپنے جانے والوں کے ذریعہ اپنے دونوں بیٹوں کارشتہ طے کردیا مجرایک دن وہ بڑی شان کے ساتھ رضیہ اور شامین کو اپنے کری بہوبنا کر لے آئی۔وفت گزرتار ہااور چھ مہینے ہی گزرے تھے کدر ضیداور شاجین نے اپنے رنگ دکھانے شروع کروہے۔ اگرآ مند کی کسی بات کے لئے مناکرتی تو وہ دونوں برابرے اسکوجواب دیے لکیس اب آ مندنے حالات سے مجھوتا کرلیا تھا۔ وہ گھر کے ایک کونے میں بے کاریزی چیزوں کی طرح سٹ کررہ کئی مگران دونوں سے بیٹھی دیکھا نہ گیا۔ دونوں آ منہ کی شکایت اپنے اپنے شوہر ے کرنے لکیں۔ پہلے توانہوں نے مال کو کچھینہ کہا تگرروز روز کی شکانتوں ہے تنگ آ کرانہوں نے ایک روز وہ کردیا جونہ ہونا جا ہے تھا۔ زمن وآسان تک کانپ گئے جب دونوں بیٹوں نے آمنہ کو دھکتے مار کر گھرے نکال دیا۔ آمنہ جو بھی بنانقاب گھرے باہر نہیں نکلی آج محلة مان كے فيچے بنا نقاب كھڑى تھى ۔ جرت ے اسكى آئلىيىں پھٹى تھيں كددونوں بيۇں كو يالنے كے لئے اس نے اپنى سارى جوانى جلادی۔انگواچھی زندگی دینے کے لئے اپنی ساری خواہشوں کو مار دیا تھا۔وہ کھے آسان کے بنچے ایسامحسوس کر رہی تھی جیسے کسی نے اسکو بھرے بازار نگا کردیا ہو۔ وہ فیصلہ نیس کریار ہی تھی کہکدھرجائے۔صدے اور بے خودی کی حالت میں وہ ایک طرف کوچل دی۔ساری رات چلے کے بعد دوایک مقام پر پیچی۔ تو ایکے کانوں میں فجر کی اذان کے الفاظ کو نجنے گئے۔ وہ وہیں مجد کے پاک میں گلاو رات چلے کے بعد دوایک مقام پر پیچی۔ تو ایکے کانوں میں اتبداؤی کے ایک سال کر دیگا۔ وہ ان راسکا ک رات چلنے کے بعد دوایک ملام پر پات ۔ زاروقطاررونے کی اوروقت کاپریمروا پی تیمزرقاری کے ساتھ اڑتا رہا۔ای طرح ایک سال گزر کیا۔وہاں اسکوکوئی جانتا نرقا کو کرد زاروقطاررونے کی اوروقت کاپریمروا پی تیمزرقاری کے ساتھ اڑتا کہ المئی نہ ماتا تو بھو کی سوساتی سے کمی جد کہ جد زاروقطاررونے کی اوروقت کا چرہ مہم کا سر کھائے کو پہلودے دیتا تو کھالیتی شامتا تو بھوکی سوجاتی۔ وہ کم پرجی کامی کون ہے؟ کہاں ہے آئی ہے؟ بھی کوئی ترس کھا کرکھائے کو پہلودے دیتا تو کھالیتی شامتا تو بھوکی سوجاتی۔ وہ کم پرجی کامی کا سالکہ دن الله المريان فض نے اسكوكھائے كے كاغذ بين لپنا ہوا ايك بنڈل ديا نے خاموثی سے ليا۔ پھر بيمے ہی اس نے اس بلال کوا ايک مهريان فض نے اسكوكھائے كے لئے كاغذ بين لپنا ہوا ايك بنڈل ديا اسے خاموثی سے ليا۔ پھر جيمے ہی اس نے اس بلال کوا ایک مهریان س کے اس میں است ایک مهریان س کے اس کے اور کی کر جیران رہ گئی۔ اس نے خبر پڑھی اس کا دل ڈو بنے لگا۔ اسکی ممتاجوش مارنے کلی۔ آخرال آج اوا خیارے پہلے سنچہ پروائش کی اتصویر دیکھ کر جیران رہ گئی۔ اس نے خبر پڑھی اس کا دل ڈو بنے لگا۔ اسکی ممتاجوش مارنے کلی۔ آخر مال آج الواهبارے ہے سوچہ من میں اور ماں تو ماں ہوتی ہے۔اخبار اسکے ہاتھوں سے چھوٹ کر کر کیا۔وہ اسپتال کی طرف بھا کے لگی۔ سیچے کتنے میں ثلاثق کیوں نہ ہوں مگر ماں تو ماں ہوتی ہے۔اخبار اسکے ہاتھوں سے چھوٹ کر کر کیا۔وہ اسپتال کی طرف بھا کے لگی۔ ے ہے ہیں ہیں ہوں ہے۔ رائے میں تی جگہ گاڑیوں نے نکرانی پی مگراسکوفکر تھی تو بس دانش کی جوموت اور زندگی کے بچے جبول رہا تھا۔ وہ اسپتال پیٹی اورانوروہاں رائے میں بابلہ ہوں۔ میلے ہے موجود تقااس نے جب ایک بھکارن نماعورت کواندرآتے ویکھا تو اس کورو کئے کے لئے پرد صافکر جیسے ہی وہ سامےآیاا گاہل و بہیں آمنہ کھڑی تھی ۔انور کاشرم سے سر جھک گیا اور رائے سے جٹ گیاء آمنہ وانش کی پلٹک کے پاس پنجی اور ایکے سر کو چوسے گی۔ان شرمندگی ہے گئز امال کودیکھ رہاتھا۔ آمند دانش کے سارے بدن کو چھوکر دیکھنے گئی۔ وہ دانش کو آوازیں دے رہی تھی۔ بیاللہ کا کر شرقها ماں کی ممتا کہ ہے ہوش پڑے وانش نے آئکھیں کھول دی۔ آئکھوں سے اسکے آنسو نگلنے لگے۔ وہ بول نہیں یار ہاتھا بھڑ کرہاں ے معانی ما تکنے لگا۔ آخروہ مال تھی آئی حالت دیکھ کروڑ پ گئی اور ممتا کا بائد صانوٹ کیا۔ وہ اولی ' ونیس میرے عجے تم کو پھونیس ہوگا میں خداے دعا کرونگی اور تیری جان کے بدلے اپنی جان کا نذرانہ پیش کرونگی۔ انورست قدموں سے چاتا ہوا مال کے پاس آیااور مال کے قد موں میں گر کر پھوٹ کررونے لگا۔اسکوایٹی ساری غلطیاں اور زیا د تیاں یا وآئے لگیس جواس نے بیوی کی ہاتوں میں آگر ہاں ہے گاتھی۔ مال کی لاجاری اور بے لی کا وہ منظراس کے سامنے تصویر بن کرا تھرنے لگا۔ وہ مال کے قدموں کو پکڑے ہوئے مرامدوں ما تخااورائے گناہوں کی معافی ما تگ رہاتھا۔ ماں کی ممتانے جوش مارا۔ اس وقت انورایک چھوٹا ناوان بچے نگا جو بچپین کی خلطیوں پرماں ے معانی مانگا کرتا تھا۔ مال نے اسکوکندھے سے پیکڑ کرا تھا یا اور بولی ، چپ ہو جاؤ میرے لال بیس تمہاری مال ہول۔انور کہدر ہاتھا، مجھ کومعاف کردوماں میں تمہارا گناہ گار ہوں انہیں گناہوں کی بدولت آج میری دنیا اجز گئی۔ وہ لگا تارروئے جارہا تھا۔ آنسوؤل کی بارش ساس كدل كابوجه بلكا مور بالقار آمنه انوركوائ سينے سالگائے اسكر ير شفقت سے باتھ بھيرر ہي تھي۔ ويوں كي الكھوں می آنسو تھاور کافی دریتک دونوں ایک دوسرے سے لیٹے روتے رہے۔ جب دل کا بوجے کم جواتو آمند دانش کی پلک کے پاک تکا گئی۔اس کے سرپر شفقت سے ہاتھ پھیرا۔وانش نے آگھ کھولی اور لرزتے ہاتھوں سے ماں کے ہاتھوں کو پیھام لیا۔اسکی آگھوں سے آنىونكل رے تھے۔ آمندكويہ بچھتے ديريندگلى كددانش اپنے كئے پرشرمندہ ہے۔ آمندنے استے كوچوما تو دانش پھيھك كردو پراالا ب اختیار آمنے باتھ بارگاہ الی میں دعا کے لئے اٹھ گئے۔

اے میری زندگی وجان کے مالک میرے رب تونے مجھ کوجس حال میں رکھا یہ تیری رضائتی یا میر انصیب، بین نہیں جاتی ا

ق برج بن قادر ہے۔ جراکوئی کام مسلمت سے خالی تیں ہوتا۔ ہرے پروردگار آن آیک ہے اس ماں جرے سامنے بھاران بن کر ہاتھ

پیلا کر تھے کو اپنی متنا کا واسط دیتی ہے۔ ہرے پروردگار میرے ناقی لو اپنی رہت کے سائے جس رکھ۔ اسکے سارے دکھوں

اور پر بیٹا ٹیوں کو نصب کروے۔ جس ناتی ل کی تمام خاطیوں کو معاف کرتی ہوں اور او بھی معاف فربادے۔ ہیرے بی ل کو بچھاوٹا وے

اور پر بیٹا ٹیوں کو نصب کروے۔ جس ناتی ل کی تمام خاطیوں کو معاف کرتی ہوں اور او بھی معاف فربادے۔ ہیرے بی ل کو بچھاوٹا وے

اور چھتم کی آگے ہے بچادے۔ انور کھڑا ماں کی التجا سنتار ہا۔ موبی رہا تھا کہ ماں کا ول کتنا بذا ہوتا ہے کہ اس کی جماوٹا وی

میں کی متنا کا وہ دوب و کیور ہا تھا ہو بس اس نے س رکھا تھا کہا ٹیوں جس۔ جس طرح تدیاں اپنے پائی ہے آس پاس کے بسے او گوں کو سیندر جس سرح بی خوالی کے سیندر جس سرح بی بی ہے اس کی متنا کی بھی کوئی تھا و تہیں۔ آمند ہارگا والی جس و عاکوتی۔ وافش اور انور شرمندگی کے سیندر جس سرح بی بی بی ہے۔ ایک طرف شرمندگی کا سیندر تھا تو وہ وہری طرف ماں کی دھاؤں کا اہر ان سیدر ۔ آمند دھا گوتھی اور دونوں کے سرشرم بی جو کے ہوئے جو کے بوٹے۔

لكهو!

اور

اپنے علم کو اپنے دوستوں کے درمیان پھیلاؤ اور جب وقت مرگ آئے تو اپنے

بچوں کو

بطور ميراث سپرد كرو

كيونكه

جب فتنه و آشوب كا زمانه آتا هے

تو بجز كتاب

کونی اور منس و دمساز نمیں ہوتا

امام جعفر صادق

松公公

زندگی جهدسلسل کوکها کرتے ہیں

ال شرب المان بين جدوجد عوق كرايت بالمعنى كما تعلينا تا بعد حق كروستا بين بعدوجد المين كما فالعلمة وتا بعد المعنى كما تعلى كما تعلى كما تعلى المعنى كروستا بين المعنى المع

''اگر راستہ خوبصورت ہے تو معلوم کرو کد کس منزل کو جاتا ہے لیکن اگر منزل خوبصورت ہے تو رائے کی پرواہ نہ کاو۔

تيزاب مين كمائل لاك كيمذبات وتاثرات

ياسمين بي-ا __سال الول

چلو ځينک د يا رسو پچينک و يا ،اب آسور جي ښاد وميرا تنهاراا تلهارتها ميراا نكارتها بساتني يات يهونك وياتم في چره ميرا___ غلطى شايد ميرى تحى ، پيارتمباراد كيدندى ، يرا تناياك بيارها كراس كويس بحول ياكل اب بی غلطی مانتی ہوں، کیاائے مانناؤ کے میرے چیرے کو كياب تم اپنايناؤك جھۇ؟ كياب سبلاؤگ ميرے چيرےكو جن پراب پھیو لے ہیں،میری آنکھوں میں آنکھیں ڈال کر دیکھو گے؟ جواب اندردهش چکی ہے جن کی ساری پلیس اب جل پیلی میں مبلاؤ كا يى الكيون عير كالولكو جن يرير عصاول عاب ياني فكاتاب بان،شايدتم كراوتهارا بيارتو يا ي اچھا ایک بات تو، بتاؤ؟ پرخیال تیزاب کا آیا کہاں ہے؟ كياكسى في تصحيل بنايا؟ يا پيريدة بن يس تبيار فود بي آيا؟ اب كيمامحول كرتے ہو؟ تم مجھے جلاكرا سلے سے زیادہ مردان جمھیں پا ہے صرف میراچرہ عاشق ملے۔شاید پھرتم مجھ یاؤگ تمہاری اس حرکت سے جھے اور میرے گھر والوں كوكتناورو-بنايرا عق في ميرايوراجيون برباوكردياء يربادكروياء يربادكرويا

公公公

مرتل سديق بي - اعمال موم

وقت کی درست ترتیب برانسان کے لیے اہم ہاور خاص طور پران اوگوں کے لیے جوا پنے مقاصدا ورمنزل متعین کرتے بیں اور زندگی ہے پچھ حاصل کرنا چاہج ہیں۔

یں ورز ان کا کا میں مرف وہ ہی قوم ترقی کرتی ہے جو وقت کے نقاضوں اور اہمیت کو بھتے ہوئے آگے بڑھتی ہے۔ '' آئی کا کام

علی ہمت چھوڑو ۔ '' نگان ہے ہم یہ مشہور قول ختے آرہ جی مگراس پر مل نہیں کرتے ۔ بعنی وقت کو بھی طور پر تر تیب نہیں دیتے ہی

اور اکثر پر بٹائیوں میں جتلا رہے جیں ۔ روز اند اپنے ارو کر دموجو ولوگوں کو موقع طفے پر وقت کی کی کی شکایتیں کرتے پائے
ہیں مصروف اور کامیاب برنس میں کہتا ہے کہ میرے پاس فیملی اور بچوں کے لیے وقت نہیں ، تو طالب علم کہتا ہے کہ امتحان کی میاری تو

بہت اچھی تھی مگر وقت نے ساتھ نہیں دیا۔ اگر آ وھا گھنٹ اور ل جاتا تو بہتی اپتھا ہوتا۔ خاتون خانہ کہتی ہیں کہ گھر کی ذمتہ داریاں آئی ہیں کہ اے وقت تین ملک۔

۔ قراسوچے کیا واقعی زندگی اتن مصروف ہوگئ ہے کہ دن کے ۲۳ گھنٹے بھی جمارے لیے ناکافی ہیں؟ کیا واقعی جمارے پاس پوڑھے والدین کے لیے ، پچ اں اور رشتہ واروں سے ملنے کے لیے بھی وقت نہیں تو آخر بیروفت جاتا کہاں ہے۔ بجائے اس کے کہم وقت کوڑ تیب دیں وقت نے جمیں اپنا غلام بنالیا ہے۔

وقت کے درست استعال کرنے کے بہت ہے فوائد ہیں۔اسے انسان کی شخصیت میں نکھار پیدا ہوتا ہے۔ وہ انٹخو ایوں کی پیمل کر پاتا ہے، بہترین متائج پانے کی صلاحیت بردھ جاتی ہے۔ زندگی سے لطف اندوزی حاصل کرتا ہے اور زندگی کو اپنے کنٹرول میں رکھتا ہے۔ وقت کا سی استعال ہی کامیابی کی اصل بخی ہے۔ پھر چاہے وہ دینوی کامیابی ہو کھر بلو بقلیمی یا پیشہ وراند۔ جولوگ اپناوقت درست طریقے سے استعال ٹیمل کرتے ہیں اکثر ناکامی کا سامنا کرتے ہیں۔ وقت انسان کا سب سے قیمتی وسیلدا ورسر ما پیہ جس کا کو ف بدل نیں فیر ضروری اور بے کار کاموں میں وقت سرف کرنے کے بجائے کارآ مداور تکلیقی کاموں میں صفہ لے کروفت سے قائدہ ماصل کیا جا سکتا ہے۔ وقت کا زیال دراصل زندگی کا زیال ہے ،وفت کی تر تیب اور سمح استعال و وعضر ہے جود نیا میں کامیاب اور تا کام مااصول اور بے اصول لوگوں میں فرق ظاہر کرتا ہے۔

زندگی کا ہررشتہ وقت اور توجہ طلب کرتا ہے۔ کسی بھی کام بیں وقت گزار نے ہیں اگر اس کام کے فا کدے اور تقصان کے پارے بیں سوخا لیا جائے تو قت برباد ہونے ہے بچایا جا سکتا ہے۔ ہر کام کرنے کا ایک درست وقت ہوت ہا ورا ہاں وقت ہی کرنے گائی ہوئی ہے ہوئی جائے والی بات اور ہوقت کے جائے والے کام دونوں ہے کار ہوجا تے ہیں۔

زندگی تفریخ اور مزے کے لینے ہے دیگ ہے جب آپ وقت کو درست رہیں ہوتا ہی تفریخ اور مزے کے لیے وقت رفال کیس کے۔ زندگی اتا تو سمان ویتی ہے کہا پئی ذات ، خواہشات اور خوثی کے لیے پہلی ہی وقت زکا لنا بہت شرور کی ہوتا ہے۔ اپنی روز مرہ کی مصروفیات میں اور اپنی ایم کاموں کو وقت دینے کے احد باتی وقت اپنی مرضی کے مطابق گزاریں۔ اپنی فیملی اور دو جنوں کے ساتھ وقت گزاریں۔ تفریخ متا مات پر بیا ساحل مندر پر بیر کوجا کیں۔ بیوقت آپ کا ہوا دراس کا استعمال آپ کو خود طرکز تا ہے ۔ کا مارے ایک باتی ہے ۔ اور اس کا استعمال آپ کو خود طرکز تا ہے ۔ اب مطمی کی بی بی ہے ۔ مطمی کھر زمین ہم نے ۔ اب مطمی کو تابی ہے مطمی کھر زمین ہم نے ۔ ابھی باتی ہے ۔ مطمی کو تابی ہے مطمی کھر زمین ہم نے ۔ ابھی باتی ہے ۔ مطمی کو تابی ہو مطمی کی بر زمین ہم نے ۔ ابھی باتی ہے ۔ مسلمی باتی ہے ۔ کا بی باتی ہے ۔ مسلمی باتی ہے ۔ مسلمی باتی ہے ۔ مسلمی باتی ہو تابی ہے مطمی کھر زمین ہم نے ۔ اب اس ایکی باتی ہے ۔ مسلمی باتی ہو تابی ہو مسلمی باتی ہو ۔ ابھی باتی ہو تابی ہو مسلمی باتی ہو تابی ہو مسلمی باتی ہو تابی ہوت ہو تابی ہو تابی ہو تابی ہو تابی ہوت تابی ہوت ہوت تابی ہوت تابی باتی ہو تابی ہوت تابی ہوت تابی ہوت تابی ہوت ہوت تابی ہوت ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی ہوت ہوت تابی ہوت تابی باتی ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی باتی ہوت تابی باتی ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی باتی ہوت تابی باتی ہوت تابی باتی ہوت تابی ہوت تابی ہوت

تودوستوں زندگی میں ابھی بہت کھ کرنا ہے۔ ابھی بھی دفت ہا ہے فیتی دفت کوتر تیب دینے کی کوشش کیجے۔ زندگی بہت آگے بڑھ چات کے مطابق طے کرنا اسے بڑھ جا ہوا تا ہے۔ دفت کو بھی تر تیب دینے کی صلاحیت چیزوں کی ترجیحات کے مطابق طے کرنا ادر حاصل کرنا سکھاتی ہے۔

公公公

اگر ہوں حوصلے پختہ تو تاکای نہیں ملتی جو ہے منزل کا متوالا وہ منزل یا ہی لیتا ہے

بااعتيارخوا تين اور جمارامعاشره

34-2

بہارے معاشرے بیں مرداور مورت دونوں کو مساوی حقوق جاسل ہیں۔ تعلیم سے حصول کا حق ،آزادی کے سالنہ مہا کرنے کا حق ،اظہار رائے گی آزادی اور اہم معاملات بیں فیصلہ لینے کا حق عورت کومرد کے برابر حاصل ہے۔ یہاں تک کسیو ہاستا کی سیری گئی ہے کہ اولا دکی مہلی تربیت گا وہاں کی کو دیوتی ہے اور ایک ماں ای وقت اپنے بنٹے کو تعلیم دے عمق ہے جب وہ خور تعلیم کی یو۔اگر وہ تعلیم یافتہ شہوگی تو وہ اپنے بنٹے کو تعلیم کمیے دے گی۔اس لیے مال باپ کا فرض ہوتا ہے کہ وہ اپنی بیٹیوں تو تعلیم یافتہ ہوا گئی

۔ سات وہ مسائل میں مورتوں کی باافتایاری کے لیے جارچیزیں بہت ضروری ہیں۔معاثی تحفظ بعلیمی استعدادہ ساتھ ہی سیاتی روحانی سطح پر مورتوں کا لاکق وفائق ہونا۔

روس کے پیدوری کا بادختیار کاری اور معاثی اعتبارے خود کفیل ہونے کے لیے عورت کا تعلیم یافتہ ہونا بہت منروری ہے اوراس بات میں نے پہلے ہی واضح کر دیا ہے کہ ہمارے معاشرے میں مر داور عورت دونوں کو حصول تعلیم کا مساوی حق دیا ہے۔

بیای امتیارے بھی بہت ہے نازک اوراہم معاملات بیں عورتوں کی رائے اورمشورے کونہ صرف اہمیت دی ہے بلدا ہے قبول بھی کیا ہے تبال معاملات بیں ماندگی کو دور کرنا ہے تو ہمیں مختلف سطحوں پر اپنی قلر بیں تبدیلی ااٹی عورق کی اس کی ماندگی کو دور کرنا ہے تو ہمیں مختلف سطحوں پر اپنی قلر بیں تبدیلی ااٹی عورگی ہدلے کی عورگی ہدلے کی عورق میں اور خامیاں جیں ،ان کے لیے اپنی قلر وقمل کو بدلے کی معرورت ہے۔ جب تک ہم اپنے قلر اور قمل میں تبدیلی تبیل لا کیل کے تب تک ہم عورتوں کو بااختیار نہیں بنا سکتے۔

公公公

ضرورت سے زیادہ

ئذرانة عقیدت برائے استاد ذی وقارمحتر مدڈ اکٹرریجانہ طارق صاحبہ (سابق پرتہل حیدیارلس ڈگری کالج ،الدآباد)

مرز درینه نیگم دری الیوی ایت پروفیسر، شعبه اردو

خدا نے آپ کو تخلیق جب کیا ہوگا تو خود ای ہوی کر پھر ممکن دیا ہوگا

چن کو ویج کر یوں پر بہار آئی سدا

ضرور باغبال اس کا بھی آپ سا ہوگا

یہ آب و تاب یہ روئق یے برم آرائی شریک ہو نہ جو خون جگر تو کیا ہوگا

تمحاری ذات میں پوشیدہ کوہر تایاب

اے اتارہ افظوں میں تو اگرال ہوگا

بزادوں لوگ زیائے میں یا کمال او میں

غدا نے ال میں حمہیں ختنب کیا ہوگا

تمحارے جذبہ اتبادیت کے فیفال سے

نہ جاتے کتے گروں کا دیا جلا ہوگا

رموز علم و دبانت و هخصیت کی صفات

تمحارے نام سے متبوب کر دیا ہوگا

تمارے عزم میں کامل یقیق کا اعداد

ہے بھی مل کیا وہ کامرال ہوا ہوگا

حميدي كي جب عقمت كا ذكر آئے گا

و عام آپ کا ہر لب پہ پارہا ہوگا

زے نعیب مجھے آپ ی ملیں اساد

میرے لئے تو یہ سے بہت بڑا ہوگا

ہم الوواع نہ کیں گے بھی بھی اے زرآیں یہ برم آپ کی، آنا یہاں سدا ہوگا

